

HUMAN RIGHTS ACTION
AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA

MONITORING NOVINARSKIH SAMOREGULATORNIH TIJELA U CRNOJ GORI

ČETVRTI IZVJEŠTAJ

(1. mart 2014. – 1. septembar 2014.)

Autori:

Dragoljub Duško Vuković, u odnosu na štampane medije i portale

Marijana Buljan, u odnosu na informativne programe televizija

Urednica:

Tea Gorjanc Prelević

Podgorica

septembar 2014.

SADRŽAJ

1. UVODNE NAPOMENE	5
2. AKTUELNO STANJE U MEDIJSKOJ SAMOREGULACIJI	7
2.1. Opšti pregled	7
3. AKTIVNOST I REZULTATI RADA SAMOREGULATORNIH TIJELA	9
3.1. Aktivnost Medijskog savjeta za samoregulaciju (MSS)	9
3.1.1. Opšte informacije	9
3.1.2. Rezultati rada Monitoring tima MSS	11
3.1.2.1. Postupanje po žalbama na sadržaje objavljene u medijima	11
3.1.2.2. Nalazi Monitoring tima MSS	12
3.1.3. HRA analiza postupanja MT MSS	13
3.1.3.1. HRA analiza postupanja MT MSS po žalbama	13
3.1.3.2. HRA analiza postupanja MT MSS po osnovu sopstvenog monitoringa	15
3.1.4. Zaključci i preporuke	17
3.2. Aktivnost Samoregulatornog savjeta za lokalnu štampu (SSLŠ)	18
3.2.1. Opšte informacije	18
3.2.2. Zaključci i preporuke	18
3.3. Aktivnost Ombudsmana TV “Vijesti”	18
3.3.1. Opšte informacije	18
3.3.2. Zaključci i preporuke	18
3.4. Aktivnost Ombudsmana dnevnog lista “Vijesti”	19
3.4.1. Opšte informacije	19
3.4.2. Rezultati rada Ombudsmana dnevnika “Vijesti”	20
3.4.3. HRA analiza postupanja Ombudsmana dnevnika “Vijesti”	21
3.4.4. Zaključci i preporuke	23
3.5. Aktivnosti Ombudsmana dnevnog lista „Dan“	23
3.5.1. Opšte informacije	23
3.5.2. Rezultati rada Ombudsmana dnevnika „Dan“	24
3.5.3. HRA analiza aktivnosti Ombudsmana dnevnika „Dan“	25
3.5.4. Zaključci i preporuke	26
3.6. Aktivnosti Ombudsmana nedjeljnika „Monitor“	26

3.6.1. Opšte informacije	26
3.6.3. Zaključci i preporuke.....	27
3.6.2. Rezultati rada Ombudsmana nedjeljnika „Monitor“	27
4. UPOREDNI MONITORING I ANALIZA AKCIJE ZA LJUDSKA PRAVA	28
4.1. Načelo br. 1 Kodeksa	30
4.1.1. Kršenja načela br. 1 u štampi i online medijima	30
4.1.2. Kršenje načela br. 1 u informativnim televizijskim programima	33
4.2. Načelo br. 2 Kodeksa	37
4.2.1. Kršenja načela br. 2 u štampi i online medijima	37
4.2.2. Kršenja načela br. 2 u informativnim televizijskim programima	38
4.3. Načelo br. 3 Kodeksa	38
4.3.1. Kršenja načela br. 3 u štampi i online medijima	38
4.3.2. Kršenja načela br. 3 u informativnim televizijskim programima	41
4.4. Načelo br. 4 Kodeksa	44
4.4.1. Kršenja načela br. 4 u štampi i online medijima	45
4.4.2. Kršenja načela br. 4 u informativnim televizijskim programima	45
4.5. Načelo br. 5 Kodeksa	45
4.5.1. Kršenja načela br. 5 u štampi i online medijima	45
4.5.2. Kršenja načela br. 5 u informativnim televizijskim programima	46
4.6. Načelo br. 6 Kodeksa	47
4.6.1. Kršenja načela br. 6 u štampi i online medijima	47
4.6.2. Kršenja načela br. 6 u informativnim televizijskim programima	47
4.7. Načelo br. 7 Kodeksa	47
4.7.1. Kršenja načela br. 7 u štampi i online medijima	48
4.7.2. Kršenja načela br. 7 u informativnim televizijskim programima	48
4.8. Načelo br. 8 Kodeksa	48
4.8.1. Kršenja načela br. 8 u štampi i online medijima	49
4.8.2. Kršenja načela br. 8 u informativnim televizijskim programima	51
4.9. Načelo br. 9 Kodeksa	52
4.9.1. Kršenja načela br. 9 u štampi i online medijima	52
4.9.2. Kršenja načela br. 9 u informativnim televizijskim programima	53
4.10. Načelo br. 10 Kodeksa	53

4.10.1. Kršenja načela br. 10 u štampanim i online medijima	53
4.10.2. Kršenja načela br. 10 u informativnim televizijskim programima	55
4.11. Načelo br. 11 Kodeksa.....	57
4.11.1. Kršenja načela br. 11 u štampanim i online medijima	57
4.11.2. Kršenja načela br. 11 u informativnim televizijskim programima	58
4.12. Načelo br. 12 Kodeksa	59
4.12.1. Kršenja načela br. 12 u štampanim i online medijima	59
4.12.2. Kršenja načela br. 12 u informativnim televizijskim programima	61
5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE IZVJEŠTAJA	62
Saradnja između samoregulatornih tijela	62
Procedura po kojoj postupaju samoregulatorna tijela	62
Nalazi uporednog monitoringa medija	64
PREPORUKE IZ PRETHODNA TRI IZVJEŠTAJA HRA	75

1. UVODNE NAPOMENE

Ovo je četvrti i posljednji izvještaj u okviru projekta "Monitoring novinarskih samoregulatornih tijela u Crnoj Gori", koji je Akcija za ljudska prava (*Human Rights Action* - HRA) iz Podgorice sprovodila od septembra 2012. do septembra 2014. godine, uz podršku Ambasade Velike Britanije u Podgorici i Fondacija za otvoreno društvo (*Open Society Foundations* – OSF).¹

Izvještaji su objavljivani svakih šest mjeseci. Ovaj posljednji izvještaj se odnosi na period od 1. marta do 1. septembra 2014.

Cilj projekta je bio da ohrabri i podrži medije i novinarska, odnosno medijska samoregulatorna tijela u Crnoj Gori da objektivno i ujednačeno primjenjuju Kodeks novinara Crne Gore ("Kodeks") i standarde ljudskih prava.

U Akciji za ljudska prava vjerujemo da samoregulacija medija može i treba da koristi zaštitu ljudskih prava i sprječavanju njihovog kršenja. Ako se vrši stručno i nepristrasno, samoregulacija koristi i građanima i medijima, jer može da spriječi sudske sporove, doprinese odgovornom informisanju i unaprijedi povjerenje javnosti u novinare i medije. I još nešto. Samoregulacija u medijima na najkonkretniji i najuverljiviji način predstavlja borbu za dostojanstvo profesije. Zalaganje za unapređenje profesionalnosti snaži i borbu za poboljšanje ekonomskog položaja novinara i zakonskog okvira za njihov rad.

Na kraju ovog projekta, vjerujemo da smo kao udruženje građana, posmatranjem primjene Kodeksa od strane medija i samoregulatornih tijela, izvještavanjem o tome i podsticanjem rasprave na tu temu, uspjeli da kao dio "sistema medijske odgovornosti"² djelujemo korisno – svi uticajni mediji koji su na početku projekta bili van sistema samoregulacije do danas su uspostavili svoja samoregulatorna tijela, koja već pokazuju rezultate. Medijski savjet za samoregulaciju, koji okuplja značajan broj medija u okviru jedne organizacije za samoregulaciju, za vrijeme trajanja projekta objektivizovao je svoje postupanje do početnog nivoa saradnje sa drugim samoregulatornim tijelima.

Posljednjim raspravama o našim izvještajima prisustvuju predstavnici svih samoregulatornih tijela, što čini ohrabrujući pomak ka uspostavljanju njihove redovne saradnje na ujednačenoj primjeni Kodeksa i uopšte njegovanju zalaganja za unapređenje profesionalnih standarda.

I ovaj izvještaj, kao i sve prethodne, u odnosu na štampane medije (dnevnu štampu: "Blic" – izdanje za Crnu Goru, "Dan", "Dnevne novine", "Pobjeda" i "Vijesti", i nedjeljnik "Monitor") i portale ("Analitika", "Café del Montenegro", "IN4S", portal "Vijesti" i portal RTCG) izradio je Dragoljub Duško Vuković, slobodni novinar i instruktor novinarstva, koji je svojevremeno vodio i projekat izrade Kodeksa novinara

¹ Svi izvještaji su dostupni na internet stranici HRA, http://www.hracion.org/?page_id=459

² Profesor Claude-Jean Bertrand, jedan od najpoznatijih međunarodnih stručnjaka za novinarsku etiku, definisao je sisteme medijske odgovornosti (*Media Accountability Systems*), kao pravila i prakse koje uključuju "svaki vid nevladine aktivnosti kojom se mediji i novinari podstiču da poštuju etička pravila profesije". U ove sisteme spadaju etički kodeksi, savjeti za štampu i druga samoregulatorna tijela, istraživanja koje sprovode nevladine organizacije, revizije itd. Detaljnije, vidi <http://www.rjionline.org/MAS-Claude-Jean-Bertrand>; takođe vidi, "Moć bez odgovornosti", dr Sandra Bašić Hrvatinić, tekst objavljen u časopisu Medijska kultura br. 02/2011, "Samoregulacija", Civilni forum Nikšić, 2011, str. 23-27.

Crne Gore. Nadzor nad samoregulacijom centralnih informativnih emisija pet najgledanijih³ televizijskih stanica: Atlas televizije, Televizije Crne Gore, Televizije PINK M, Televizije Prva, Televizije Vijesti, sprovela je Marijana Buljan, ekspertkinja za medije i programska direktorica HRA.

Od marta 2014, u Crnoj Gori je počeo s objavljivanjem dnevni list "Informer" – izdanje za Crnu Goru, koji se istakao niskim nivoom poštovanja profesionalnih standarda. Ovaj list nismo mogli da nadziremo u postojećim kapacitetima projekta, već smo to činili sporadično, npr. u odnosu na reakciju MSS-a na najupečatljiviji slučaj kršenja Kodeksa vezan za direktoricu Mreže za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) Vanju Čalović. "Informer" CG, prema dostupnim informacijama, nije prihvatio nijedan oblik samoregulacije.

U okviru projekta smo sprovodili sopstveni monitoring sadržaja navedenih medija, da bismo provjerili da li novinarska samoregulatorna tijela uspijevaju da potpuno i nepristrasno reaguju na postupanja medija koja predstavljaju kršenja Kodeksa novinara Crne Gore u okviru njihovih nadležnosti. Iako su saradnici/ce HRA nastojali da pažljivo prate sadržaje navedenih medija, moguće je da nije evidentiran svaki slučaj neetične novinarske prakse.

Ovaj posljednji izvještaj sadrži i objedinjene preporuke prethodnih izvještaja za unaprijeđenje kako samoregulatorne prakse, tako i odredbi i smjernica Kodeksa novinara Crne Gore.

Zahvaljujemo svima koji su čitali naše izvještaje i pomagali nam konstruktivnom kritikom ili na drugi način.

Tea Gorjanc-Prelević,

izvršna direktorica NVO Akcija za ljudska prava

i urednica izvještaja

³ Na osnovu istraživanja CEDEM (OEBS), jul 2012, Extra TV, februar 2013. i IPSOS Strategic Puls, mart 2013.

2. AKTUELNO STANJE U MEDIJSKOJ SAMOREGULACIJI

2.1 Opšti pregled

U periodu koji je obuhvaćen ovim izvještajem (1.3. - 1.9.2014) desilo se nekoliko novina u sferi medijske samoregulacije u Crnoj Gori. Najbitnija je da se, poslije TV "Vijesti", dnevnika „Vijesti“ i „Dan“, još jedan medij koji nije član Medijskog savjeta za samoregulaciju i ne prihvata njegovu nadležnost, nedjeljnik „Monitor“, odlučio da uspostavi ombudsmana, čime je ispunio naše preporuke iz dva prethodna izvještaja. Informacija o početku rada ombudsmana objavljena je u izdanju „Monitora“ od 5. juna 2014.

U ovom izvještajnom periodu je počeo da radi i ombudsman dnevnika "Dan", o čijem smo postavljenju informisali u prethodnom izvještaju

Novost je da već nekoliko mjeseci institut ombudsmana u TV Vijestima u stvari postoji samo na papiru, jer nije imenovana zamjena nakon što je dosadašnja ombudsmanka prestala s radom.

Utisak je da samo na papiru postoji i Samoregulatorni savjet za lokalnu štampu, budući da ne izvještava o svom radu, niti ima internet stranicu na kojoj informiše o ostalim svojim aktivnostima.

Novost je, takođe, da je Monitoring tim Medijskog savjeta za samoregulaciju (MT MSS) počeo, u izvjesnoj mjeri, da uvažava postojanje ombudsmana u medijima koji nijesu članovi MSS. Primjeri za to su odluka da ne prihvati da odlučuje o žalbi koja se odnosila na dnevnik „Dan“, već da žalocu (ministar održivog razvoja i turizma Branimir Gvozdenović) preporuči da se obrati ombudsmanu tog dnevnog lista, što je bila preporuka HRA iz prethodnih izvještaja, kao i da uvaži neke odluke ombudsmana dnevnika „Vijesti“ i „Dana“ prilikom naknadnog odlučivanja o istim žalbama“. U duhu saradnje i međusobnog uvažavanja samoregulatornih tijela je i najava MSS-a, saopštena na okruglom stolu posvećenom samoregulaciji, koji je održan u junu 2014, da će zajedno s ombudsmanima i Akcijom za ljudska prava (HRA) pristupiti doradi Kodeksa novinara Crne Gore (Kodeks).⁴

Period koji je obuhvaćen ovim izvještajem HRA obilježila je i pojava novog štampanog medija u Crnoj Gori, beogradskog tabloida „Informer“ koji je 10. marta počeo da štampa posebno izdanje za Crnu Goru.

Već u prvom mjesecu izlaženja ovog lista bilo je uočljivo, kroz demantije i obraćanja u drugim medijima, da nekoliko osoba i institucija opovrgavaju ono što je objavljeno u "Informeru" CG. U jednom od niza tekstova o navodnim malverzacijama u Lučkoj kapetaniji u Kotoru, objavljenom 3. aprila, "Informer"CG je objavio izmišljene izjave programske direktorice HRA. Budući da uredništvo nije objavilo upućeni odgovor, HRA je tužila "Informer" CG. Ovaj tabloid je spustio granicu profesionalnih i etičkih standarda toliko nisko da nije skandalizovao samo domaću i inostranu medijsku i laičku javnost, nego i američke i evropske diplomate u Crnoj Gori, koje su i prve reagovale na seriju tekstova u kojima je izvršna direktorica nevladine organizacije Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) Vanja Čalović dovođena u vezu sa zoofilijom i u kojima je od nadležnih državnih institucija traženo da istraže da li su objavljene fotografije autentične ili montirane, a od udruženja za zaštitu životinja da reaguju.

⁴ <http://www.pobjeda.me/2014/07/03/okrugli-sto-o-postovanju-novinarskog-kodeksa-mss-problem-dalje-tacnost-informacija/#.VAI2sBbw9KI>

MSS, u čijem Statutu, u članu 7⁵, stoji da za cilj ima zaštitu građana od neetičnog ponašanja medija u Crnoj Gori, reagovao je tek nakon što su to učinile ambasada SAD, diplomatska misija EU u Crnoj Gori, kolegijum predsjednika Skupštine Crne Gore, i nakon što ga je Akcija za ljudska prava pozvala da reaguje. Izvršni sekretar MSS Ranko Vujović jeste, u saopštenju za javnost⁶, rekao da je „Informer“ kršio Kodeks, ali se pridružio zahtjevima toga tabloida da nadležni državni organi ispituju da li je, zaista, na kompromitujućem video snimku i fotografijama izvršna direktorica MANS-a ili neko drugi. Na tome aspektu cijele afere je, u autorskom tekstu⁷, insistirala i urednica portala „Analitika“, ali i članica Monitoring tima MSS-a, Gordana Borović.

U izvještaju MT MSS-a objavljenom više od mjesec dana nakon reagovanja kojim su obuhvaćeni i sporni tekstovi „Informera“ CG, MSS nije više insistirao na ovom aspektu, već se samo bavio neetičnošću takve vrste novinarstva.

Problematično izvještavanje tabloida „Informer“ CG i odsustvo pravovremene i autoritativne reakcije samoregulatornih tijela bilo je tema razgovora Dunje Mijatović, predstavnice OEBS-a⁸ za slobodu medija, prilikom njenog drugog uzastopnog boravka u Crnoj Gori, sa više predstavnika štampanih i online medija. Na sastanku održanom 16. jula 2014. je i najavljena pomoć OEBS-a projektu dopune Kodeksa, unapređivanju saradnje postojećih samoregulatornih tijela i, u perspektivi, nastojanju da se formira jedinstveno samoregulatorno tijelo za štampane i online medije u Crnoj Gori.

U periodu koji obuhvata ovaj izvještaj doveden je do kraja i jednogodišnji spor koji je HRA imala sa dnevnikom „Pobjeda“ zbog neobjavljivanja reagovanja na tekst dr Stevana Lilića pod naslovom „Lilić: Gospodine Stano koga podržavate“, zbog čega je „Pobjeda“ kritikovana od strane MSS, u izvještaju koji obuhvata period od 15. jula jula do – 1. oktobra 2013⁹. „Pobjeda“ nije uvažila odluku samoregulatornog tijela čiji je član, nego se povinovala tek odluci Apelacionog suda, koji je potvrdio presudu Osnovnog

⁵ Savjet se osniva kao nevladina organizacija koja ima za cilj da: unapređuje i razvija medijsku samoregulaciju u Crnoj Gori, implementira Kodeks novinara Crne Gore u cilju zaštite građana od neetičnog izvještavanja u medijima, podiže nivo svijesti o značaju istinitog i pravovremenog izvještavanja. Radi realizacije postavljenih ciljeva Savjet će obavljati slijedeće djelatnosti: praćenje sprovođenja Kodeksa novinara Crne Gore u medijima, objavljivanje mjesečnih, polugodišnjih i godišnjih izvještaja o poštovanju Kodeksa novinara Crne Gore, odlučivanje o predstavkama i žalbama građana na rad medijskih kuća i povrede Kodeksa novinara Crne Gore, obavještavanje medijskih kuća o konkretnim predstavkama i žalbama.

⁶<http://www.cdm.me/drustvo/crna-gora/mss-o-pisanju-informera-utvrditi-da-li-je-u-pitanju-manipulacija-ili-autentican-materijal>

⁷<http://portalanalitika.me/component/content/article/106-tema-extratv/151231-biljeka-o-skandalu->

⁸ „OEBS je najoštrije osudio personalizovane i veoma uvredljive napade na Čalović. Zgrožena sam i ne mogu da vjerujem da Crna Gora to prihvata i kao država i kao društvo. Država je odgovorna građanima. Mora da se nađe način da se takve stvari prevaziđu. Moramo krenuti prema profesionalizaciji medija u Crnoj Gori - ocijenila je danas predstavnik OEBS-a za slobodu medija **Dunja Mijatović**. **Mijatović** boravi u svojoj prvoj zvaničnoj posjeti Crnoj Gori, a u okviru nje danas se sastala sa više visokih državnih zvaničnika, sa predstavnicima civilnog sektora i medijskim poslenicima. **Mijatović** se posebno osvrnula na izvještavanje dnevnog lista „Informer“, koje se tiče izvršne direktorke NVO Mans **Vanje Čalović**, rekavši da danas možda ima mnogo junaštva, ali da je ponestalo čojstva.... Međutim, kako kaže ona, puno se mora uraditi na implementaciji zakona rada samoregulatornog tijela, gdje će se OEBS uključiti aktivno. - Planiram da se vratim u Podgoricu ubrzo. Moramo naći jednu polaznu tačku, jer moramo krenuti prema nečemu što se zove profesionalizacija medija - zaključila je **Dunja Mijatović**“ (<http://portalanalitika.me/drustvo/vijesti/152948-mijatovi-moramo-krenuti-prema-profesionalizaciji-medija-u-crna-gori>).

⁹ „MSS je u međuvremenu tražio stav Pobjede povodom pomenute žalbe, ali do danas nije dobio odgovor.

Medijski savjet za samoregulaciju smatra da je neobjavljivanjem reagovanja Akcije za ljudska prava prekršeno načelo 4 Kodeksa novinara koje propisuje obavezu novinara da dopuni nepotpunu i ispravi netačnu informaciju, pogotovo onu koja može naškoditi, pridržavajući se, pri tom, pravila da ispravka mora biti istaknuta na odgovarajući MSS takođe podsjeća da je pravo na objavljivanje ispravke i odgovora obaveza i po Ustavu Crne Gore, kao i po Zakonu o medijima.

Medijski Savjet za samoregulaciju smatra da je ovo kršenje Kodeksa utoliko veće, jer je poslije dvije nedjelje objavljen odgovor profesora Lilića na reagovanje Akcije za ljudska prava koje nikada nije objavljeno.“ (Izvještaj MT MSS o radu crnogorskih medija za period 15. jul 2013 – 1.oktobar 2013.)

suda u Podgorici, kojom je ovaj dnevnik obavezan da objavi reagovanje HRA iz septembra 2013. i izmiri sudske troškove.

3. AKTIVNOSTI I REZULTATI RADA SAMOREGULATORNIH TIJELA

3.1. Aktivnosti Medijskog savjeta za samoregulaciju

3.1.1. Opšte informacije

Izvještaji

Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) je do zaključenja ovog izvještaja HRA (početak septembra 2014) objavio tri izvještaja svoga Monitoring tima (MT). Dva izvještaja spadaju u redovne periodične izvještaje i njima je pokiven period od 15. februara do 31. aprila 2014, odnosno od 1. maja do 1. jula 2014. Treći izvještaj je obuhvatio period od 1. januara do 1. maja 2014, dakle i dio vremena koji su obuhvatila dva periodična, ranije objavljena izvještaja.¹⁰

Prvi put se desilo da MT MSS u jednom svom izvještaju ponavlja dio ranije objavljenog. To je urađeno za potrebe okruglog stola posvećenog novinarskoj etici, koji je Medijski savjet za samoregulaciju organizovao u saradnji sa Savjetom Evrope početkom juna 2014. Ono što je neobično u vezi s tim je da je iz izvještaja koji obuhvata period od 1. januara do 1. maja 2014. izostavljeno više primjera kršenja profesionalne etike koji su obrađeni u ranije objavljenim periodičnim izvještajima. Izostavljena su čak 24 ranije obrađena primjera kršenja nekog od načela Kodeksa, a da nijednom nije napomenuto da je to učinjeno, odnosno zašto je to učinjeno. Među izostavljenim primjerima najviše ih je iz dnevnika „Dan“ – 15, pa potom iz dnevnika „Vijesti“ – pet, dva iz „Informer“ CG, i po jedan iz dnevnika „Pobjeda“ i „Dnevne novine“.

U pomenutom izvještaju kojim su obuhvaćena prva četiri mjeseca 2014. izostavljena je serija tekstova koji su objavljeni u dnevnicima „Dan“ i „Vijesti“, a koji su rezultat zajedničkog istraživačkog rada OCCRP-a (*Organized Crime and Corruption Reporting Project*) i MANS-a (Mreža za afirmaciju nevladinog sektora). MT MSS je u svom redovnom izvještaju, koji obuhvata period od 15. februara do 31. aprila, ovu seriju tekstova koji se tematski bave spregom organizovanog kriminala i crnogorske vlasti procijenio kao etički problematične, nalazeći da su u njima kršena načela br. 1 i 7 Kodeksa.

MSS nije ni jednom do sada objavio mjesečni i godišnji izvještaj o poštovanju Kodeksa Crne Gore, kako je predviđeno u članu 7 Satuta MSS-a¹¹ i kako se može zaključiti da je predviđeno i Akcionim planom Vlade Crne Gore za poglavlje 23. Pravosuđe i temeljna prava, mjera 3.4.5.¹²

¹⁰ HRA je izvještaj MT MSS koji obuhvata period od 1. decembra 2013. do 15. februara 2014. analizirala u svom pretposljednem izvještaju, odnosno trećem po redu, koji se odnosi na period od 1. oktobra 2013. do 1. marta 2014.

¹¹ Savjet se osniva kao nevladina organizacija koja ima za cilj da: unapređuje i razvija medijsku samoregulaciju u Crnoj Gori, implementira Kodeks novinara Crne Gore u cilju zaštite građana od neetičkog izvještavanja u medijima, podiže nivo svijesti o značaju istinitog i pravovremenog izvještavanja. Radi realizacije postavljenih ciljeva Savjet će obavljati slijedeće djelatnosti: praćenje sprovođenja Kodeksa

Javnost rada

MSS je iskoristio okrugli sto koji je organizovao zajedno sa Savjetom Evrope da prvi put jedan od izvještaja¹³ svoga MT predstavi i stručnoj, a ne samo opštoj javnosti. Svi ostali izvještaji MT MSS predstavljeni su samo na konferencijama za novinare.

I posljednja dva izvještaja¹⁴ objavljena su na zvaničnoj internet stranici MSS, nedugo nakon što su prezentovana na konferenciji za novinare.

Obavještavanje građana

MSS svoju zvaničnu internet stranicu ne ažurira redovno niti, izuzimajući periodične izvještaje, na njoj objavljuje aktuelne informacije o svojim aktivnostima. Na stranici MSS-a nema ni riječi o okruglom stolu koji je MSS organizovao zajedno sa Savjetom Evrope, ali ni saopštenja koje je 22. juna izdao MSS, odnosno njegov izvršni sekretar Ranko Vujović, povodom pisanja „Informera“ CG o izvršnoj direktorici MANS-a Vanji Čalović. Na dan zaključenja ovog izvještaja (1. septembar 2014), u rubrici „Aktuelnosti“, na internet sajtu MSS-a, posljednja objavljena informacija datira od 27. septembra 2013.

MSS nije ni u periodu koji obuhvata ovaj izvještaj HRA sprovodio javnu kampanju obavještavanja građana o svom djelovanju i podsticanja da se žale na neetično ponašanje medija.

Od medija koji su članice MSS, portali „Analitika“ i RTCG, kao i internet izdanje Radija „Antena M“ na prvoj strani imaju obavještenje o postojanju MSS, kontakte MSS i poziv zainteresovanim da se žale ovom samoregulatornom tijelu. Iako je član MSS, portal „Cafe del Montenegro“ ne objavljuje navedene informacije.

Ostale aktivnosti

Osim odlučivanja po žalbama, monitorovanja dijela medija i objavljivanja izvještaja o tim aktivnostima, MSS je zajedno sa Savjetom Evrope organizovao početkom juna 2014. okrugli sto posvećen poštovanju

novinara Crne Gore u medijima, **objavljivanje mjesečnih, polugodišnjih i godišnjih izvještaja o poštovanju Kodeksa novinara Crne Gore**, odlučivanje o predstavkama i žalbama građana na rad medijskih kuća i povrede Kodeksa novinara Crne Gore, obavještavanje medijskih kuća o konkretnim predstavkama i žalbama.

¹² Mjera 3.4.5. glasi: "Pripremiti Izvještaj o implementaciji profesionalnih i etičkih standarda u crnogorskom novinarstvu. Objavljivanje izvještaja o poštovanju Kodeksa novinara u medijima." Kao nadležni organ naveden je Medijski savjet za samoregulaciju, navedeni rok je "decembar 2013. – decembar 2014", a kao indikator rezultata: "Usvojen izvještaj o implementaciji profesionalnih i etičkih standarda u crnogorskom novinarstvu. Izvještaji objavljeni na web stranicama Medijskog Savjeta".

¹³ Izvještaj o radu crnogorskih štampanih medija za period 1. januar – 1. maj 2014. (Ovaj izvještaj nije objavljen na internet stranici MSS - www.medijskisavjet.me

¹⁴ XI Izvještaj o radu crnogorskih medija za period 15. februar – 30. april 2014.

XII Izvještaj o radu crnogorskih medija za period 1. Maj – 1. Jul 2014. Izvještaji su dostupni na internet stranici MSS - www.medijskisavjet.me

novinarske etike u Crnoj Gori. Na tom skupu je, kako je izvijestio dnevnik „Pobjeda“¹⁵, MSS najavio da planira zajednički rad na dopuni Kodeksa novinara Crne Gore sa postojećim ombudsmanima u medijima, kao i sa HRA.

3.1.2 Rezultati rada Monitoring tima MSS

3.1.2.1. Postupanje po žalbama na sadržaje objavljene u medijima

MT MSS je u periodu od 1. marta do 1. jula primio 22 žalbe. Sve su se, osim jedne, odnosile na tekstove objavljene u dnevnicima „Vijesti“ i „Dan“, medijima koji nijesu članovi MSS i koji imaju svoje zaštitnike prava čitalaca (ombudsmane). Na „Dan“ se odnosilo 14 žalbi, a sedam na „Vijesti“.

Jedna žalba se odnosila na „Dnevne novine“, medij koji je član MSS.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (ministar Petar Ivanović) je uputilo sedam žalbi, od čega se šest odnosilo na „Dan“, a jedna na „Vijesti“. Isti broj žalbi uputio je i biznismen Zorana Bećirovića, preko svog pravnog zastupnika. Četiri njegove žalbe su se odnosile na „Vijesti“, a tri na „Dan“.

MT MSS se u slučaju žalbe koja se odnosila na „Dnevne novine“ obratio uredništvu i zatražio izjašnjenje, koje nije dobio, ali je o žalbi odlučio, nezavisno od toga.

Osam žalbi koje je razmatrao MT MSS prethodno su bile upućene ombudsmanima dnevnika „Dan“ i „Vijesti“ i oni su odlučivali o njima. MT MSS se samo u slučaju jedne žalbe saglasio sa odlukom ombudsmanke „Vijesti“, dok je u ostalih sedam slučajeva odlučio drugačije. MT MSS se, prema navodima iz izvještaja, složio i sa jednom odlukom ombudsmana dnevnika „Dan“, a ne i sa ostalima, nego je odlučio drugačije“.

U slučaju svih žalbi koje je razmatrao, MT MSS je uvažio u cjelosti ili djelimično argumente žalilaca i našao da su u spornim tekstovima kršena osnovna načela Kodeksa, odnosno neke od smjernica za ta načela.

Prema procjenama MT MSS, načela br. 1¹⁶ i br. 4¹⁷ prekršena su po 13 puta, načelo br. 3¹⁸ dva puta i jednom načelo br. 10¹⁹.

MT MSS je samo jednu od žalbi koje su se ticale tekstova u dnevnicima „Dan“ i „Vijesti“ a nijesu prehodno upućene ombudsmanima u tim medijima prosljedio na adresu ombudsmana, ne izjašnjavajući

¹⁵ <http://www.pobjeda.me/2014/07/03/okrugli-sto-o-postovanju-novinarskog-kodeksa-mss-problem-dalje-tacnost-informacija/#.VAI2sBbw9KI>

¹⁶ „Dužnost je novinara da poštuje istinu i istrajno traga za njom, imajući uvijek u vidu pravo javnosti da zna i ljudsku potrebu za pravičnošću i humanošću.“

¹⁷ „Obaveza novinara je da dopuni nepotpunu i ispravi netačnu informaciju, pogotovo onu koja može naškoditi, pridržavajući se, pri tom, pravila da ispravka mora biti istaknuta na odgovarajući način.“

¹⁸ „Za novinara su činjenice neprikosnovene, a njegova obaveza je da ih stavlja u pravilan kontekst i onemogućuje njihovu zloupotrebu, bilo da se radi o tekstu, slici ili tonu. Glasine i pretpostavke moraju se nedvosmisleno naznačiti kao takve. Obaveza je da vijest i komentar budu jasno razdvojeni.“

¹⁹ „Kada izvještava o istražnim i sudskim postupcima, novinar mora uvažavati pretpostavku da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno, i ne smije ničim prejudicirati ishod sudskog postupka.“

se o njoj. Uradio je to u slučaju žalbe ministra održivog razvoja i turizma Branimira Gvozdenovića koja se odnosila na tekst pod naslovom „Milionska korupcija u poslovima sa Gvozdenovićem“ („Dan“, 28. maj). MT MSS je ministru sugerisao da se njima obrati eventualno kasnije, ako ne bude zadovoljan odgovorom ombudsmana.

Sudeći na osnovu izvještaja, MT MSS nije prethodno tražio izjašnjenja nadležnih u medijima na koje su se žalbe odnosile, kako je to predviđeno članom 21 Statuta MSS-a²⁰ (a na šta smo ih podsjećali u prethodnim izvještajima), osim u slučaju „Dnevni novina“, kako smo ranije napomenuli.

3.1.2.2. Nalazi Monitoring tima MSS

Od 1. marta do 1. jula, MT MSS je evidentirao 113 primjera kršenja Kodeksa i svi su u štampanim medijima, osim šest na Portalu „Vijesti“ (MSS i dalje ne monitoruje elektronske /emitivne medije), i to u komentarima posjetilaca toga online medija.

Prema evidenciji MT MSS, monitorovani mediji su prekršili sedam od ukupno 12 osnovnih načela Kodeksa, odnosno neku od smjernica za ta načela.

MT MSS je najčešće u prekršaju nekog od osnovnih načela Kodeksa 'uhvatio' dnevnik „Dan“, a najmanje dnevnik „Pobjedu“. Prema rang listi MT MSS, „Dan“ je prekršio Kodeks 46 puta, „Informer“ CG 30 puta, „Vijesti“ 20 puta, „Blic“ CG šest puta, Portal „Vijesti“ šest puta, „Dnevne novine“ tri puta i „Pobjeda“ dva puta.

Najčešće je kršeno načelo br. 1 (odnosi se, uglavnom, na tačnost), i to 68 puta, a potom načelo br. 3 (odnosi se, prije svega, na obavezu poštenog odnosa prema činjenicama) – 18 puta, pa načelo br. 10 (odnosi se, uglavnom, na obavezu poštovanja pretpostavke nevinosti), u 10 navrata. (Vidjeti tabelu ispod)

Prema nalazima MT MSS, dnevnik „Dan“ je načelo br. 1 prekršio 27 puta, „Informer“ CG je to učinio 17 puta, dnevnik „Vijesti“ 13 puta, „Blic“ CG šest puta, „Dnevne novine“ tri puta, a „Pobjeda“ dva puta.

²⁰ Monitoring tim

Član 21

Monitoring tim čine Izvršni sekretar Savjeta i tri medijska eksperta koje bira Upravni odbor na period od četiri godine. Monitoring tim prati, evidentira i na redovnim konferencijama (najmanje jednom u 60 dana) za novinare objavljuje izvještaj o kršenjima Kodeksa novinara Crne Gore, računajući i odgovore na predstavke i žalbe čitalaca dostavljene Monitoring timu.

Prije sačinjavanja mjesečnog izvještaja Monitoring tim je dužan da zatraži mišljenje medija koji je, predstavkom gledalaca/čitalaca/slušalaca ili na osnovu praćenja Monitoring tima označen da je kršio Kodeks novinara Crne Gore.

Sa ekspertskim članovima Monitoring tima Izvršni sekretar zaključuje poseban ugovor na rok od četiri godine. Članovi Monitoring tima imaju pravo na novčanu nadoknadu do iznosa od najmanje dvije prosječne neto-zarade u Crnoj Gori u momentu zaključenja ugovora ako finansijske mogućnosti Savjeta to dozvoljavaju.

Monitoring tim odlučuje po žalbama podnijetim protiv bilo koje medijske organizacije u Crnoj Gori kada su u pitanju povrede Kodeksa novinara Crne Gore i o tome obavještava javnost.

Monitoring tim posreduje u sporovima između medijskih organizacija ili novinara sa fizičkim i pravnim licima u slučajevima kada su se medijske organizacije ili novinari ogriježili o temeljne principe novinarske etike, kako ti sporovi ne bi završavali na sudu.

U izvještaju Monitoring tima obuhvaćen je rad elektronskih medija, dnevnih i sedmičnih printanih medija i relevantnih web portala. Članovi Monitoring tima autonomni su u sastavljanju izvještaja i niko sa strane nema pravo uticaja na rad članova Monitoring tima.

	Kršenje načela Kodeksa prema monitoringu MT MSS 1. mart - 1.jul 2014.											
MEDIJ	Načelo br 1	Načelo br. 2	Načelo br. 3	Načelo br. 4	Načelo br. 5	Načelo br.6	Načelo br. 7	Načelo br. 8	Načelo br. 9	Načelo br. 10	Načelo br. 11	Načelo br.12
Dan	27		7	1		1	2	1		7		
Informator CG	17		10					2		1		
Vijesti	13		1	1			2	1		2		
Blic CG	6											
Portal Vijesti					6							
Dnevne novine	3											
Pobjeda	2											
Ukupno	68		18	2	6	1	4	4		10		

3.1.3. HRA analiza postupanja MT MSS

3.1.3.1. HRA analiza postupanja MT MSS po žalbama

MSS još nije ispunio obećanje da će izraditi poseban pravilnik kojim će definisati način podnošenja žalbi i postupanje nadležnog tima po njima. Takođe, MT MSS i dalje radi u krnjem sastavu, odnosno ima jednog člana manje nego što je to predviđeno članom 21 Statuta MSS. Statutom je predviđeno da „Monitoring tim čine Izvršni sekretar Savjeta i tri medijska eksperta koje bira Upravni odbor na period od četiri godine“. Osim izvršnog sekretara, aktuelni MT čine dva novinara, koji rade u medijima članovima MSS.

MT MSS je postupio ispravno kada je ministru održivog razvoja i turizma Banimiru Gvozdenoviću sugerisao da žalbu koja se odnosila na dnevnik „Dan“ prosljedi ombudsmanu toga lista. Međutim, nejasno je zašto to nije urađeno i u slučaju drugih žalbi koje su se ticale dnevnika „Dan“, kao i onih koje su se odnosile na dnevnik „Vijesti“, čiji ombudsman radi i duže nego ombudsman lista "Dan".

Ako uvažava činjenicu da dio medija, koji ne prihvataju nadležnost MSS-a, ima svoja inokosna samoregulatorna tijela (ombudsmane), MT MSS bi trebalo i da (kao što je to učinio u slučaju žalbe ministra Gvozdenovića) dosljedno slijedi logiku toga uvažavanja. Uvažavanje činjenice postojanja ombudsmana u pojedinim medijima bi, takođe, nalagalo da se MT MSS ne postavlja kao drugostepena samoregulatorna instanca, jer za tako nešto nema osnova ni u Statutu MSS, ni u logici samoregulacije.

Ovakvo presuđivanje MT MSS neće, prema našem mišljenju, doprinijeti jačanju samoregulacije, niti jačanju povjerenja među različitim medijima i samoregulatornim tijelima.

Osim toga, odlučivanjem o žalbama koje se odnose na medije koji ne prihvataju nadležnost MSS-a i sa kojima ovo tijelo nema uspostavljenu komunikaciju, MSS ne može pružiti punu zaštitu građanima, jer ne može posredovati u objavljivanju ispravke ili izvinjenja, niti će u mediju, koji je prekršio Kodeks biti objavljena odluka MSS-a o tome. Podsjećamo, stoga, na preporuku iz našeg prethodnog izvještaja, da MSS žalbe na medije koji imaju obudsmene uputi njima, te da samooregulatori otvore debatu u slučaju različitog tumačenja Kodeksa.

Statutom MSS je predviđeno da MT, prije nego što odluči da li je neki medij prekršio Kodeks, nezavisno od toga da li je na moguće kršenje neko ukazao žalbom ili je to otkriveno tokom procesa monitorovanja, traži izjašnjenje 'osumnjičenog' medija. U čl. 21 Statuta MSS je, pored ostalog, precizirano: „Prije sačinjavanja mjesečnog izvještaja Monitoring tim je dužan da zatraži mišljenje medija koji je, predstavkom gledalaca/čitalaca/slušalaca ili na osnovu praćenja Monitoring tima označen da je kršio Kodeks novinara Crne Gore“. U slučaju postupanja po žalbama pristiglim MT MSS u periodu koji je obuhvaćen ovim izvještajem HRA, citirana odredba je, sudeći prema izvještajima MT MSS, ispoštovana samo u jednom slučaju, kada se žalba ticala „Dnevnik novina“, medija koji je član MSS.

Ovakvim postupanjem, koje MT MSS praktikuje od početka rada, nastavljena je praksa nepoštovanja Statuta MSS i neravnopravnog odnosa prema medijima, prvenstveno prema medijima koji nisu članovi MSS.

Nezavisno od utemeljivosti i jasnoće argumenata onih koji/e podnose žalbu, o spornoj stvari se može pravilno i pravedno suditi tek kada se čuju i argumenti autora/ke teksta i urednika/ce koji su ga opremili i dozvolili da bude objavljen. Koliko god pojedine procjene MT MSS djeluju utemeljeno na osnovu uvida u žalbe i sporne tekstove, ne može se uvijek samo na osnovu toga sa sigurnošću procijeniti da li je riječ o grešci koja se mogla ispraviti, počinjenoj u određenim nepovoljnim okolnostima (pritisak krajnjih rokova, brzina, nedostupnost relevantnih izvora...) ili o svjesnom kršenju profesionalne etike na nečiju štetu.

MT MSS tako, sa lakoćom, procjenjuje da su mediji kršili načelo br. 4 koje se tiče obaveznosti medija da „dopuni nepotpunu i ispravi netačnu informaciju“. U nekim procjenama MT MSS povodom žalbi Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, prema našem mišljenju, prepoznaje se nerazumijevanje suštine onoga što je sugerisano u smjernicama za načelo br. 4. Medij je, prema smjernicama, dužan „u najkraćem roku objaviti ispravku“, pod uslovom da je utvrdio „da je objavio izvještaj koji sadrži bitno iskrivljene činjenice“. Šta ako medij misli da nije objavio „bitno iskrivljene činjenice“, a žalilac samo svojom riječju garantuje da jeste? U takvim situacijama je od izuzetne važnosti medijatorska, a ne presuditeljska uloga samoregulatornih tijela, bilo da su ona inokosna ili kolektivna. U smjernicama za načelo br. 4 se, takođe, navodi da „osobe ili organizacije“ koje su „uvjerene da izvještaj medija sadrži netačne informacije ili neutemeljene kritike na njihov račun“, „mogu od medija koji je objavio takav izvještaj da zahtijevaju mogućnost odgovora i ispravke netačnih navoda“. To, međutim, prema tekstu ove smjernice, ne znači da je medij po automatizmu dužan da „uvaži to pravo“, već samo „ukoliko se

složi da je izvještaj sadržao netačne informacije ili neutemeljene kritike“. Ukoliko bi važio princip automatizma, što svojim tumačenjima indirektno podržava MT MSS, onda bi se moglo desiti da novine budu zatrpane demantijima i reagovanjima, koja bi iz njih potisnula vijesti i novinarske priče .

Primjeri koji su navedeni i u ovom izvještaju pokazuju da u samoregulatornoj praksi često dolazi do nesporazuma oko tumačenja smjernica za načelo br. 4 koje se tiče prava na ispravku i odgovor, što dijelom može biti zbog nepreciznosti ovih smjernica i njihove neusklađenosti sa Zakonom o medijima.

3.1.3.2. HRA analiza postupanja MT MSS po osnovu sopstvenog monitoringa

MT MSS od početka rada samo povremeno elektronske/emitivne medije²¹, (iako oni čine većinu članova MSS-a), a od 1. maja do 1. jula, MT MSS nema podataka ni o monitoringu *online* medija koji su njegovi članovi.

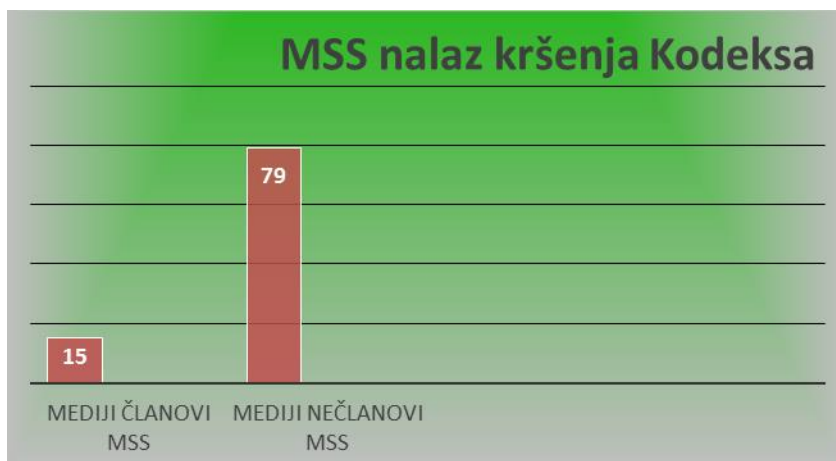
MT MSS nastavlja da zanemaruje obavezu iz svog Statuta da traži mišljenje medija kojeg kritikuje na osnovu sopstvenog monitoringa, isto kao što ne traži ni mišljenje onih medija protiv kojih je podnijeta žalba.

MT MSS nastavlja da previđa brojna kršenja načela br. 10, i br. 12, a zanemaruju i kršenje načela br. 11, što pokazuje uporedna analiza monitoringa MT MSS i monitoringa koji su u istom periodu radili saradnici HRA.

MT MSS je od 1. marta do 1. jula otkrio mnogo manje primjera kršenja profesionalne etike u štampanim i online medijima nego što su u istom periodu učinili saradnici HRA, koji, uz to, nijesu nadzirali „Informer“ CG u kome je MT MSS otkrio 30 primjera kršenja nekog od bazičnih načela Kodeksa. Saradnici HRA, za razliku od MT MSS nijesu bili u prilici da evidentiraju primjere kršenja profesionalne etike ni po osnovu žalbi (MT MSS je postupajući po žalbama ustanovio kršenje Kodeksa u 29 slučajeva).

Kao što je činio i ranije, MT MSS više pažnje obraća na medije koji nijesu njegovi članovi, nego na one koji jesu. Prema njihova dva posljednja izvještaja, ispada da su mediji koji nijesu pristupili MSS i ne prihvataju njegovu nadležnost mnogo češće kršili Kodeks nego mediji učlanjeni u MSS. Monitoring HRA, prikazan na grafikonu ispod, pokazuje bitno drugačiju sliku.

²¹ Izuzetak je MT MSS napravio u devetom izvještaju, kojim je obuhvaćen period od 1. oktobra do 1. decembra 2013, u kome je ocijenio da je TV „Pink M“ više puta prekršila Kodeks u informativnom programu, ali je naveden samo jedan primjer.

MT MSS je, prema našem mišljenju, nepotrebno izašao iz okvira svoje nadležnosti i upustio se u političko komentarisanje prilikom procjenjivanja etičnosti sadržaja teksta „Zaplijenjen rokovnik funkcionera pun podataka“, objavljenog 11. marta u dnevniku „Vijesti“. Sporni komentar glasi: „Politička borba u Crnoj Gori poprimila je i neke nesvakidašnje metode, kao što su upadi u partijske štabove političkih protivnika, što je nezabilježeno u dosadašnjoj praksi, a neki su mediji dali na ovaj način podršku takvim metodama“.

Za razliku od prve reakcije MSS-a na pisanje „Informera“ CG o izvršnoj direktorki MANS-a Vanji Čalović, koje je objavljeno u saopštenju za javnost, a u kome je naglašen zahtjev nadležnim državnim organima da utvrde autentičnost snimka navodne zoofilije, u svom periodičnom izvještaju MT MSS je akcenat stavio isključivo na neetično ponašanje „Informera“ CG, što je, prema našem mišljenju, jedino ispravno. MT MSS je konstatovao da su u spornim tekstovima kršena načela br. 1 i 3.

3.1.4. Zaključci i preporuke

MSS još nije ispunio javno dato obećanje²² da će izraditi poseban pravilnik kojim će precizno definisati način podnošenja žalbi i postupanje Monitoring tima po njima. **Krajnje je vrijeme da MSS usvoji obećani poslovnik o načinu rada prilikom postupanja po žalbama, jer od toga umnogome zavisi kvalitet rada Monitoring tima MSS-a.**

MSS ne koristi svoj internet stranicu da obavještava javnost o svojim aktivnostima, niti za vođenje kampanja kojima bi promovisao značaj samoregulacije i svoje uloge. **Na internet stranici MSS-a trebalo bi da budu objavljene informacije o svim aktivnostima tog udruženja, njegovog Monitoring tima, zvanična saopštenja i izjave koje je neko dao u svojstvu predstavnika ovog samoregulatornog tijela, uključujući i intervju za medije.**

MT MSS je nastavio sa praksom selektivnog poštovanja Statuta MSS pri odlučivanju o žalbama, jer samo od medija koji su njegovi članovi traži da se izjasne o žalbi prije nego je uzme u razmatranje. **MT MSS treba da poštuje Statut MSS i ravnopravno se odnosi prema svim medijima kada odlučuje o žalbama koje ih se tiču.**

MT MSS je samo jednu od žalbi koje su se ticale tekstova u medijima koji nijesu njegovi članovi prosljedio nadležnom ombudsmanu tog medija, ne razmatrajući je, dok je razmatrao više žalbi na račun takvih medija i odlučivao o njima nakon što su odluke o tim žalbama donijeli ombudsmani tih medija. **MT MSS bi trebalo u svakom slučaju da prosleđuje žalbe ombudsmanima medija na koje se odnose. MT MSS treba da se oglasi nenadležnim i uputi žalioca na nadležno samoregulatorno tijelo u mediju na koji se žalba odnosi i tu bi trebalo da se završi njegova uloga.**

Osim što samo sporadično monitoruje elektronske/emitivne medije, MSS je prestao nadzirati online medije i, praktično, svoju monitorsku funkciju, na koju ga obavezuje Statut MSS²³, sveo samo na štampane medije, od kojih svi nijesu njegovi članovi. **MSS bi trebalo da kritički preispita način na koji je do sada ostvarivao nadzornu funkciju, prilagodi je svojim realnim mogućnostima, i svede je u okvire medija koji su njegovi članovi.**

Iako je Statutom MSS-a predviđeno da njegov Monitoring tim čine Izvršni sekretar MSS-a i tri medijska eksperta koje bira Upravni odbor na period od četiri godine, Monitoring timu od početka nedostaje treći član dijela tima koji su u Statutu označeni kao medijski eksperti. Imajući u vidu da MT MSS stalno odlučuje u krnjem sastavu, a da ne postoji poslovnik o njegovom radu, može se dovesti u pitanje legitimitet njegovih dosadašnjih odluka. **MSS treba da kompletira svoj Monitoring tim na način kako je predviđeno Statutom MSS-a ili da, pak, prilagodi Statut postojećoj stvarnosti. Ovo važi i za sastav članova Medijskog tima, budući da nije uputno da se oni u Statutu nazivaju medijski eksperti, a da to stvarno budu novinari/urednici koji rade u medijima koji su članovi MSS-a.**

²² Duže od godinu dana na internet sajtu MSS stoji poruka: „U toku je izrada posebnog pravilnika kojim će se definisati detaljnije način podnošenja žalbi i postupanje nadležnog tima po prijemu žalbe” (<http://medijskisavjet.me/zalbe-i-postupci/>).

²³ “Monitoring tim prati, evidentira i na redovnim konferencijama (najmanje jednom u 60 dana) za novinare objavljuje izvještaj o kršenjima Kodeksa novinara Crne Gore”...” U izvještaju Monitoring tima obuhvaćen je rad elektronskih medija, dnevnih i sedmičnih printanih medija i relevantnih web portala.” (Čl. 21 Statuta MSS),

Primjeri koji su navedeni i u ovom izvještaju pokazuju da u samoregulatornoj praksi često dolazi do nesporazuma oko tumačenja smjernica za načelo br. 4 koje se tiče prava na ispravku i odgovor, što dijelom može biti zbog nepreciznosti ovih smjernica. **Prilikom najavljenog rada na dopunama Kodeksa, trebalo bi i smjernice za načelo br. 4, a odnose se na korišćenje prava na ispravku i odgovor, uskladiti sa odredbama Zakona o medijama koji su preciznije i jasnije.**

3.2. Aktivnosti Samoregulatornog savjeta za lokalnu štampu (SSLŠ)

3.2.1. Opšte informacije

Izvještaji

U periodu obuhvaćenom ovim izvještajem HRA, SSLŠ nije objavio nijedan izvještaj o svojim aktivnostima. Statutom SSLŠ je predviđeno izdavanje godišnjih izvještaja. Posljednji izvještaj objavljen je u početkom marta 2013, dakle prije godinu i po dana.²⁴

3.2.2. Zaključci i preporuke

Budući da SSLŠ ne izvještava o svom radu, niti ima internet stranicu na kojoj informiše o ostalim svojim aktivnostima, utisak je da ovo samoregulatorno tijelo postoji samo na papiru. **Ukoliko želi da se nametne kao kredibilno samoregulatorno tijelo za lokalnu štampu, SSLŠ treba da kritički preispita svoj dosadašnji rad**

SSLŠ i dalje nema poseban akt kojim bi bio regulisan način rada njegovog Suda časti (Monitoring tima), tijela predviđenog Statutom, i procedura podnošenja žalbi i postupanja po njima. Postojanje takvog akta bi moglo da stimuliše potencijalne žalioce. **Neophodno je da odgovarajuće tijelo SSLŠ usvoji akt kojim bi bio regulisan rad Suda časti (Monitoring tima) i procedura podnošenja žalbi i postupanja po njima.**

3.3. Aktivnosti Ombudsmana TV „Vijesti“

3.3.1. Opšte informacije

Kao što smo već naveli u dijelu ovog izvještaja koji se bavi aktuelnom situacijom u medijskoj samoregulaciji u Crnoj Gori, TV „Vijesti“ je u periodu od 1. marta do 1. septembra (kraj rada na ovom izvještaju) bila bez ombudsmana, pošto se, kako nezvanično saznajemo, novinarka Aida Ramusović povukla sa te dužnosti, a direktor TV „Vijesti“ nije imenovao drugu osobu da je zamijeni.

²⁴SSLŠ je prvi i za sada jedini izvještaj objavio 3. marta 2013. godine, u kome je konstatovano da u medijima koji su njegovi članovi nije evidentiran ni jedan primjer kršenja Kodeksa novinara Crn Gore.

3.3.2. Zaključci i preporuke

TV „Vijesti“ nije obavijestila javnost da je prestao da radi njihov ombudsman. Takodje nema informacija o tome je su li u međuvremenu stizale žalbe i što se sa njima događalo niti šta će se, u novonastaloj situaciji, dešavati sa eventualnim žalbama. **TV „Vijesti“ treba da što prije imenuje drugu osobu za ombudsmana, ukoliko želi da nastavi ovaj vid samoregulacije. Ukoliko to iz nekih razloga ne može da učini u relativno kratkom roku, dužna je da o tome obavijesti svoje gledaoce.**

3.4. Aktivnosti Ombudsmana dnevnog lista „Vijesti“

3.4.1. Opšte informacije

Izvještaji

Ombudsmanka dnevnika „Vijesti“, Božena Jelušić, redovno je, tokom perioda koji pokriva ovaj izvještaj, objavljivala mjesečne izvještaje o svome radu. Izvještajima su obuhvaćene žalbe, informacije o procedurama odlučivanja o njima, kao i same odluke, postupanja u odnosu na prigovore i primjedbe koje su ombudsmanki upućivali čitaoci/čitateljke, te informacije o ostalim aktivnostima koje je ombudsmanka imala. U periodu od 1. marta do 1. septembra, ombudsmanka je objavila pet mjesečnih izvještaja o svom radu.

Javnost rada

Ombudsmanka dnevnika „Vijesti“ svoje izvještaje objavljuje na posebnoj stranici Portala „Vijesti“²⁵ i posjetioci mogu da ih komentarišu. U 'meniju'na vrhu i na dnu naslovne strane Portala postoji oznaka za tu stranicu (Ombudsman) i link do nje.

Povremeno se objavljuju informacije u vezi sa odlukama ombudsmanke po žalbama, nezavisno od mjesečnih izvještaja.

Obavještavanje građana

Na stranici na Portalu „Vijesti“ koja je namijenjena informacijama koje se tiču Ombudsmana objavljen je i poslovnik o njegovom radu, tako da su građani u prilici da budu informisani na koji način mogu zaštititi svoja prava uz pomoć ombudsmana.

U štampanim izdanjima dnevnika „Vijesti“ u periodu koji je obuhvaćen ovim izvještajem nije bilo poziva čitaocima da se, u slučaju potrebe, žale ombudsmanu. Na redizajniranom Portalu „Vijesti“ ispod svakog teksta je, osim napomene o pravilima komentarisanja, obavještenje da se svako ko smatra da se tim

²⁵<http://www.vijesti.me/ombudsman/>

tekstom krši Kodeks novinara može obratiti Ombudsmanu. U obavještenju je i link koji vodi do formulara za prijavu.²⁶

Ostale aktivnosti

Ombudsmanka je u periodu koji obuhvata ovaj izvještaj učestovala u radu Regionalne konferencije samoregulatornih tijela 24. i 25. marta u Prištini, pod pokroviteljstvom Ministarstva za spoljne poslove Norveške i Savjeta Evrope. Kako je navela u izvještaju za mart, ombudsmanka se na tom skupu upoznala sa njemačkom praksom u radu ombudsmana, što joj je pomoglo u odlučivanju po nekim žalbama. Na konferenciji je potpisan Memorandum o razumijevanju predstavnika samoregulatornih tijela i formiranju mreže samoregulatornih tijela Jugoistočne Evrope *Media Self-Regulatory bodies Network of South-East Europe* (MEDIA NETHics).

Ombudsmanka „Vijesti“ je u junu učestovala u radu „Legal Leaks“ radionice za novinare, koju je organizovao Sektor za komunikaciju i informacije UNESCO-a, u saradnji sa *Acces Info Europe*, Medijskim savjetom za samoregulaciju (MSS) i *South East European Network for Professionalization of Media*. Ombudsmanka je dobila poziv za učešće na radionici nakon primjedbi da crnogorsku medijsku scenu predstavljaju samo članovi MSS-a.

3.4.2. Rezultati rada Ombudsmana dnevnika „Vijesti“

Od 1. marta do 1. septembra 2014, kad je zaključen ovaj izvještaj, ombudsmanka je odlučivala o 17 žalbi i reagovala povodom 10 različitih prigovora, odnosno primjedbi, koji nijesu ispunjavali formu žalbe koja je propisana Poslovnikom o radu ombudsmana²⁷.

U slučaju devet žalbi, ombudsmanka je u cjelosti ili djelimično uvažila argumente žalilaca, dok je osam žalbi odbacila kao neosnovane ili procedura nije dokrajčena zbog odustajanja žalilaca.

U slučaju odlučivanja po tri žalbe, u kojima je ombudsmanka reagovala u korist žalioca, radilo se o žalbama u vezi sa komentarima ispod tekstova na portalu, koji su, nakon reakcije ombudsmanke,

²⁶ <http://www.vijesti.me/obrasci/prijavi-ombudsmanu>

²⁷ II ŽALBA

Član 3.

Žalbe moraju da ispune sljedeće kriterijume da bi se po njima moglo postupati:

- da budu u pisanom obliku ili poslate elektronskom poštom
- da se odnose na konkretne sadržaje objavljene u Vijestima za koje se smatra da su u suprotnosti sa Kodeksom novinara Crne Gore
- ako su žalbe podnijete u pisanom obliku da sadrže odštampani sadržaj koji je objavljen u Vijestima i za koji se smatra da je suprotan pravilima Kodeksa, a ako se podnosi u elektronskom obliku, da se dostavi internet link ka sadržaju koji je objavljen i za koji se smatra da je suprotan pravilima Kodeksa ili skenirani sadržaj ili na drugi način da je u prilogu elektronske pošte
- da je podnijeta blagovremeno, i to:
 - ako je sadržaj objavljen u štampanom izdanju – u roku od 30 dana od dana objavljivanja,
 - ako je sadržaj objavljen putem interneta ili na drugoj platformi putem koje je stalno dostupan javnosti, sve dok takav sadržaj ne bude uklonjen
- da se odnose lično na podnosioca žalbe, ili da je žalba podnijeta uz pisanu saglasnost lica koje smatra da je oštećeno objavljenim sadržajem
- da se navede adresa elektronske pošte ili adrese za prijem pošte
- ako se objavljeni sadržaj odnosi na maloljetnu osobu, da je žalbu podnio roditelj ili drugi staralac kao zakonski zastupnik maloljetnika, ili da su roditelji dali pisanu saglasnost trećem licu da podnese žalbu u ime maloljetnika
- da se naznači podnosilac žalbe imenom i prezimenom, ako je fizičko lice, ili punim nazivom i matičnim brojem ako je pravno lice

uklonjeni ili vraćeni. U tim slučajevima ombudsmanka nije ustanovljava da koja načela Kodeksa su kršena.

U ostalim slučajevima je navedeno da su u cjelosti ili djelimično prekršena načela br. 1 (dva puta), načelo br. 3 (tri puta) i načelo br. 4 (tri puta).

U slučaju prigovora ili primjedbi, ombudsmanka je tri odbacila kao neosnovane, dok je ostale uvažila ili, u direktnoj komunikaciji, izrazila razumijevanje za mišljenje osoba koje su primjedbe uputile.

Ilustrativan je primjer jedne od uvaženih primjedbi, koja je bila načelne prirode i ticala se upotrebe riječi "autističan" u tekstu "Katastrofalno loš atomski zdesna i koji metar dublje do samog dna", jer ona, kako je autor primjedbe primijetio, indirektno predstavlja stigmatizovanje onih koji pate od ove bolesti. Ombudsmanka je predložila ispravku, što je i urađeno u dogovoru urednika Portala "Vijesti" i autora teksta Radenka Savića. Riječ "autističan" zamijenjena je riječju "hermetičan".

Ombudsmanka je u izvještaju za mart napomenula da je samoinicijativno regovala radi uklanjanja komentara ispod teksta koji se ticao ispovijesti glumice Pamele Anderson, u kome je ona priznala da je bila silovana u djetinjstvu. Jedan komentar je, kako je navela ombudsmanka, bio „klasičan primjer okrivljivanja i postidjivanja žrtve“, a u drugima je „opravdavano silovanje“.

Kada su u pitanju komentari posjetilaca Portala "Vijesti", ombudsmanka je saopštila da se založila da oni ne budu omogućeni kada je riječ o vijestima koje se objavljuju u tzv. crnoj hronici.

Ombudsmanka se otvoreno požalila da joj medijacija između uredništva, s jedne, i pravnog zastupnika biznismena Zorana Bećirovića, s druge strane, nije uspjela zbog, kako je navela „izrazito tvrdokornih pozicija i nepovjerenja obiju strana“, kao i da se, u jednom slučaju, uredništvo oglušilo o njen zahtjev da se izjasni povodom pristigle žalbe, ali je to nije omelo da odbaci žalbu u potpunosti.

3.4.3. HRA analiza aktivnosti Ombudsman dnevnika „Vijesti“

Onoliko koliko se može procijeniti na osnovu ograničenog uvida (autor ove analize može suditi samo na osnovu onoga što je navedeno u izvještajima ombudsmana, a ne na osnovu kompletnog materijala – tekst, žalba, izjašnjenje uredništva, odluka ombudsmana) u sadržaj žalbi i postupanja po njima, ombudsmanka se u radu pridržavala procedure propisane poslovníkom²⁸ o njenom radu i, prema našem mišljenju, u svim slučajevima, osim u jednom je postupala ispravno sa stanovišta zaštite Kodeksa. Na osnovu ovakvog uvida je moguće procijeniti i da savjesno pristupa žalbama i prigovorima čitalaca,

²⁸<http://www.vijesti.me/vijesti/poslovník-o-radu-zastitnika-prava-citalaca-vijesti-165786>

insistirajući, pri tom, s pravom, na medijatorskom, a ne presuditeljskom aspektu svoje uloge, što je u skladu sa poslovníkom o njenom radu i u duhu samoregulacije²⁹.

Za takav pristup je ilustrativan primjer o neuspjeloj medijaciji, u kome je ombudsmanka odlučila drugačije nego MT MSS.

Predmet žalbe je bio dio teksta pod naslovom "Direktor Bepplera se žali – Hoće da me istjeraju iz CG", u kome je sporna rečenica: „Golikov, koji je protjeran, ranije je optužio bivšeg **partnera** Zorana Bećirovića, sa kojim se sada sudi, da stoji iza svega...". Time je, prema mišljenju Bećirovićevog pravnog zastupnika, prekršeno načelo poštovanja istine i traganja za istinom iz načela br. 1 Kodeksa, kao i načelo neprikosnovenosti činjenica iz načela br. 3. Kodeksa, jer „Golikov nikada nije bio partner Bećiroviću". Prema navodima ombudsmanke, ona je od uredništva dobila uvjerenje o spremnosti da bude objavljena svaka ispravka svake netačnosti, ukoliko im se advokat obrati tim povodom. Međutim, prema navodima ombudsmanke, advokat je izrazio sumnju u dobronamjernost „Vijesti" i istakao da bi jedina satisfakcija u ovom slučaju bila odluka ombudsmanke o kršenju Kodeksa. Ombudsmanka je, kako je navela, preporučila uredništvu da pojasni riječi "partner"u spornom sadržaju, međutim, kako navodi, "medijacija u ovom slučaju uopšte nije uspjela, zbog izrazito tvrdokornih pozicija i nepovjerenja objiju strana".

Prema našem mišljenju, žalioc je svoja prava mogao ostvariti korišćenjem prava na ispravku i odgovor, koje je predviđeno načelom br. 4 Kodeksa i Poslovníkom o radu ombudsmanke "Vijesti". Nastojanje ombudsmanke da bude više medijator³⁰ nego presuditelj je, po našoj ocjeni, bilo je više u duhu samoregulacije i onoga što je propisano poslovníkom o njenom radu, kao i preporukom iz prvog izvještaja HRA³¹. Podnosilac žalbe, prema tom poslovníku, "može postaviti zahtjev u kome će navesti prijedlog poravnjanja radi bržeg otklanjanja povreda Kodeksa novinara Crne Gore i otklanjanja posljedica takve povrede", a njegov predlog "mora da sadrži preciziranu obavezu Vijesti, način i rokove za izvršavanje te obaveze". U nastavku je navedeno da "obaveza Vijesti iz prethodnog stava ovog člana može biti uklanjanje spornog sadržaja, objavljivanje odgovora na informaciju ili objavljivanje ispravke informacije, javno izvinjenje i druge obaveze kojima bi se otklonile posljedice povrede Kodeksa".

Saglasni smo sa ombudsmankinom procjenom i u slučaju žalbe o kojoj se uredništvo nije izjasnilo, a uputio je Milovan Baždar, sekretar za prostorni planiranje i izgradnju opštine Herceg Novi. On se žalio na tekst u vezi sa slobodnim pristupom informacijama za 443 građevinske dozvole "Herceg Novi papreno naplaćuje radoznalost: za kopije dozvola traže 2.215 eura". Baždar je smatrao da je članak imao

²⁹ Primjera radi, Pravilnik o radu Vijeća časti Hrvatskog novinarskog društva, u čl. 6 kaže: "Ako se pred Vijećem časti pokrene i vodi postupak između dviju strana, Vijeće će prije svega pokušati riješiti spor tako da se postigne sporazum među stranama. Ako sporazumno rješenje nije moguće, Vijeće časti donijet će svoj sud".

U Vodiču za samoregulaciju medija – pitanja i odgovori", koji je izdao OSCE 2008, kaže se, pored ostalog: „Samoregulatorna tijela najbolje funkcioniraju kada se sukobljene strane pomire u procesu medijacije i kada se problem riješi objavljivanjem ispravke, izvinjenja i sl."

³⁰ „Ombudsman promoviše dijalog između onih koji čitaju, slušaju ili gledaju sadržaj nekog medija i onih koji rade u tom mediju" („Vodič za samoregulaciju medija – pitanja i odgovori", OSCE, Beč 2008)

³¹ "Samoregulatorna tijela treba da imaju pravilnike kojima se precizno reguliše postupak medijacije između oštećene strane i medija na koji se odnosi prigovor ili žalba, a osnovni cilj te medijacije treba da bude mirenje sukobljenih strana i rješavanje problema objavljivanjem ispravke, izvinjenja i slično". (Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013.)

senzacionalistički naslov i da novinar nije tražio izjašnjenje druge strane, a ombudsmanka je, prema našem mišljenju, ispravno zaključila da izvještavanje u ovom slučaju ima punu opravdanost, jer je riječ o borbi za transparentnost i građansku participaciju, a da je uz tekst bio priložen i odgovor opštinske službe.

Od slučajeva koje je u svojim izvještajima navela ombudsmanka, za nas je, jedino sporan stav u odnosu na dio prigovora žalioaca u vezi sa tekstom „Presuda: Završen spor vlasnika 'Avale' i 'Bjanke', Bećirović ide sa 40 miliona?“, u dijelu koji se odnosi na legendu ispod fotografije. Žalilac (biznismen Zoran Bećirović) je smatrao da ima kršenja Kodeksa u legendi ispod fotografije, gdje piše da je hotel „Avala“ prodana „ispod cijene, nakon neobične presude Vrhovnog suda“. Ombudsmanka je ocijenila da legenda predstavlja vrijednosni sud. Ovdje je, prema našem mišljenju, riječ o legendi koja ima formu novinarskog komentara (u konketnom slučaju je autor teksta rekao da nije njegov, što bi značilo da ga je napisao neko od urednika), za koji nema uporišta u tekstu, jer se u njemu ne prezentiraju dokazane činjenice na kojima bi kometar iz legende bio zasnovan³². Legenda ispod fotografije je sastavni dio novinarskog teksta i za nju važe ista pravila kao i za ostale djelove teksta. Dakle, i na legendu koja, u stvari, predstavlja komentar odnosi se stav iz načela br. 3 da “komentar ne smije da bude prezentovan tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici.”

3.4.4. Zaključci i preporuke

Ombudsmanka dnevnika „Vijesti“ insistira na medijatorskom, a ne presuditeljskom aspektu svoje uloge, što je, smatramo, više u duhu samoregulacije i razvijanja odnosa povjerenja između medija i građana. Naravno, objavljivanje ispravke i odgovora nemaju jednaku težinu u slučaju kršenja svih načela Kodeksa (neetično zadiranje u nečiji privatni život, recimo), i ne mogu se uvijek primjenjivati kao prvi lijek nakon kojeg slijedi procjena ombudsmana. **Da bi bila precizirana medijatorska uloga, bilo bi neophodno u poslovniku o radu preciznije definisati obaveze uredništva prema ombudsmanki, kao i naglasiti da će ombudsman uvijek prvo pristupiti medijaciji, te da će u slučaju da ona ne uspije, donijeti odluku u korist žalioaca ili medija.**

Ombudsmanka i dalje ne navodi uvijek koje je osnovno načelo Kodeksa prekršeno i način na koji je to urađeno, i ne koristi dosljedno terminologiju koja je korišćena u pisanju Kodeksa. **Poželjno je da se uvijek prilikom identifikovanja ogrješenja o profesionalnu etiku navede koje načelo, odnosno smjernica Kodeksa je prekršena i na koji način je to učinjeno. Poželjno je, takođe, pridržavanje i terminologije koja je korišćena u Kodeksu.**

3.5. Aktivnosti Ombudsmana dnevnog lista „Dan“

3.5.1. Opšte informacije

³² Smjernica za načelo 3 Kodeksa: “Mišljenja i ocjene u komentaru moraju biti zasnovani na činjenicama. Komentar ne smije da bude prezentiran tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici.”

Izvještaji

Ombudsman dnevnika „Dan“ je počeo da radi početkom marta 2014. i do početka septembra, kada je zaključen ovaj izvještaj HRA, objavio je izvještaje o radu za mjesec mart, april, maj i jun.

Javnost rada

Odluke ombudsmana u kojima su djelimično ili u potpunosti uvaženi argumenti žalilaca objavljene su u štampanom i online izdanju lista, a mjesečni izvještaji sa informacijama o svim prispjelim žalbama i postupanju ombudsmana „Dan“ objavljuje na posebnoj stranici³³ online i štampanog izdanja lista. Posjetioци online izdanja nemaju mogućnost da komentarišu ove izvještaje, kao što je to slučaj kod izvještaja ombudsmanke dnevnika „Vijesti“.

Obavještavanje građana

Na naslovnoj strani online izdanja dnevnika „Dan“ stoji obavještenje o e-mail adresi i broj faksa ombudsmana, kao i linkovi koji vode na poslovnik o radu ombudsmana i na objavljene izvještaje. U štampanom izdanju lista ovakve pozive nijesmo zapazili tokom ovog izvještajnog perioda.

Ostale aktivnosti

U izvještajima ombudsmana dnevnika „Dan“ nema informacija o njegovim dodatnim aktivnostima.

3.5.2. Rezultati rada Ombudsmana dnevnika „Dan“

U periodu od 1. marta do 1. jula 2014 ombudsman dnevnika „Dan“ je dobio 10 žalbi, od čega najviše u martu, prvom mjesecu angažmana - pet. U aprilu je primio jednu žalbu, a u maju i junu po dvije.

Od prispjelih žalbi, tri su podnijeli građani koji nijesu javne ličnosti, ali su se osjetili oštećeni zbog navoda u nekom od tekstova. U jednom slučaju je žalbu podnio državni funkcioner, ministar održivog razvoja i turizma. U ostalim slučajevima su žalbe podnosili biznismeni, firma, komunalna policija, sportsko društvo i fudbalski klub.

Ombudsman je jednu žalbu uvažio u potpunosti, jednu djelimično, dok je tri žalbe odbacio kao neosnovane, od kojih jednu zato što nije ispunjavala kriterijume predviđene Poslovníkom. U četiri slučaja se nije izjašnjavao o žalbama, pošto je pokrenuti proces okončan na relaciji žalilac - uredništvo.

³³<http://www.dan.co.me/ombudsman/index.php?nivo=2>

Žalba koju je ombudsman u potpunosti uvažio je žalba ministra održivog razvoja i turizma Branimira Gvozdenovića, koja je prethodno bila upućena MT MSS, a onda je, na njihovu sugestiju, prosljeđena ombudsmanu.

3.5.3. HRA analiza aktivnosti Ombudsmana dnevnika „Dan“

Sudeći na osnovu objavljenih izvještaja i odluka (autor ove analize može suditi samo na osnovu onoga što je navedeno u izvještajima ombudsmana, a ne na osnovu kompletnog materijala – tekst, žalba, izjašnjenje uredništva, odluka ombudsmana), smatramo da je ombudsman dnevnika „Dan“ na početku angažmana pokazao primjerenu objektivnost u postupanju prema dobijenim žalbama, osim u jednom slučaju.

Kao i ombudsmanka „Vijesti“, i ombudsman dnevnika „Dan“ je nastojao da bude više medijator nego presuditelj, kad god je to bilo moguće.

U slučaju jedne od žalbi biznismena Zorana Bećirovića, ombudsman je, na uput urednice ekonomske rubrike, sugerisao žaliocu da pošalje reagovanje, što ovaj nije učinio. Smatramo da je ombudsmanova sugestija, izrečena ovim povodom, u duhu samoregulacije, i da je veoma važna za razumijevanje prava građana/čitalaca i razvijanje i njegovanje njihovih odnosa sa medijima, kao i uloge ombudsmana u tom procesu.

Ministar održivog razvoja i turizma Branimir Gvozdenović se žalio na navode iz teksta "Milionska korupcija u poslovima sa Gvozdenovićem", kojim se, kako je kazao, pokušava obmanuti javnost dovođenjem u vezu njegove ličnosti i ministarstva koje je vodio sa postupkom pravosudnih organa Republike Italije protiv Korada Klinija, bivšeg ministra za zaštitu životne sredine. Takvo povezivanje njegovog imena i Ministarstva održivog razvoja i turizma sa predmetnim slučajem, ministar je označio kao "krajnje zlonamjerno i neutemeljeno", a pisanje "Dana" kao "neetičko i nezakonito".

Ombudsman je, odlučujući po ministrovj žalbi, konstatovao da su pekršena četiri osnovna načela Kodeksa (načela br. 1, 3, 4 i 10), što je, prema našem mišljenju, predstavljalo objektivan sud.

U slučaju žalbe AD "Ski resort - Kolašin 1450" zbog teksta "Otkaz zbog protesta", koju je ombudsman djelimično uvažio, nije navedeno koje je načelo Kodeksa prekršeno. Ombudsman je prihvatio žaliočev stav da naslov teksta nije odgovarajući, ali je napomenuo da je sam tekst uravnotežen i objektivan. Sugerisao je uredništvu da objavi njegovu odluku i izvini se, što je i učinjeno.

U slučaju dvije žalbe koje su se odnosile na neobjavljena reagovanja ombudsman se nije izjašnjavao zbog toga što je njegovo posredovanje dovelo do zadovoljavajuće reakcije uredništva – reagovanja su objavljena. U njegovom izvještaju je navedeno da je do dugog kašnjenja (od tri dana) objavljivanju reagovanja došlo zbog manjka prostora u novinama. Taj manjak je, kako je objašnjeno, bio posljedica obimnosti izvještavanja o predizbornoj kampanji.

Ombudsman se, prema našem mišljenju, morao jasnije odredi prema obavezi uredništva da blagovremeno objavljuje reagovanja na tekstove ukoliko utvrdi da su ona u skladu sa onim što je predviđeno u smjernicama za načelo br. 4.³⁴

Ilustrativan je primjer žalbe koju je uputila građanka iz Berana, a ticala se netačnosti u tekstu "Glasove kupovali drvima", jer je ona povoljno rješenje bez intervencije ombudsmana. Ona je istovremeno od uredništva tražila da objavi njen demanti informacije da je posao u vrtiću dobila uz posredovanje Demokratske partije socijalista i požalila se ombudsmanu, tražeći isto. Uredništvo je, bez posredovanja ombudsmana, objavilo reagovanje, u kome je podnositeljka žalbe dokumentovala da je u pravu i time je spor bio riješen.

3.5.4. Zaključci i preporuke

Ombudsman dnevnika „Dan“ je sugerisao da oni koji smatraju da se medij o njih ogriješio iznošenjem bitno iskrivljenih činjenica ili netačnih informacija treba prvo da iskoriste mogućnosti koje sugeriše Kodeks u načelu br. 4 u pogledu objavljivanja ispravke ili reagovanja, a da se ombudsmanu žale ukoliko smatraju da medij ne uvažava njihovo pravo i krši Kodeks. **Iako smatramo da je sugestija ombudsmana ispravna i u skladu sa Poslovníkom o njegovom radu, preporučujemo da u početnom periodu samooregulacije u dnevniku "Dan", ombudsman treba da što aktivnije učestvuje u uspostavljanju povjerenja između čitaoca i uredništva.**

U slučaju jedne žalbe koju je djelimično uvažio, ombudsman dnevnika "Dan" nije naveo koji je dio Kodeksa prekršen. **Trebalo bi uvijek, kada se kontatuje kršenje Kodeksa, navesti o kome je osnovnom načelu i smjernici riječ.**

3.6. Aktivnosti Ombudsmana nedjeljnika „Monitor“

3.6.1. Opšte informacije

Izveštaji

³⁴ 4.1 Ispravke

(a) Ako medij utvrdi da je objavio izvještaj koji sadrži bitno iskrivljene činjenice, taj medij mora u najkraćem roku objaviti ispravku. Ispravka mora biti plasirana tako da odgovara plasmanu izvještaja na koji se odnosi. Pri tom se mora jasno naznačiti da se ispravka odnosi na prethodni nekorektni izvještaj.

(b) Ako medij utvrdi da je objavio pogrešan izvještaj i time ugrozio reputaciju neke osobe ili institucije, mora, u najkraćem roku, objaviti izvinjenje. Izvinjenje mora biti plasirano tako da odgovara plasmanu izvještaja na koji se odnosi.

(c) "Odgovara plasmanu" u ovom kontekstu znači objavljivanje ispravke na istom mjestu (u slučaju štampanih medija) ili u istoj emisiji (u slučaju elektronskih medija).

(d) U slučaju kada su neke osobe ili organizacije uvjerene da izvještaj medija sadrži netačne informacije ili neutemeljene kritike na njihov račun, one mogu od medija koji je objavio takav izvještaj da zahtijevaju mogućnost odgovora i ispravke netačnih navoda. Medij treba da uvaži to pravo ukoliko se složi da je izvještaj sadržao netačne informacije ili neutemeljene kritike.

Ombudsmanka nedjeljnika „Monitor“ počela je s radom 4. jula 2014, kada je informacija o tome objavljena u izdanju nedjeljnika od tog datuma. Do 1. septembra 2014. ombudsmanka nije objavila nikakve informacije o svom radu.

Javnost rada

Iako je objavljen početak rada ombudsmana, „Monitor“ nije objavio nikakav dokument na osnovu koga bi javnost znala na koji način ombudsman postupa i donosi odluke, kakve su procedure za podnošenje žalbi i prigovora.

Obavješćavanje građana

Od momenta objavljivanja informacije da je „Monitor“ za ombudsmanku imenovao Paulu Petričević, u svakom broju nedjeljnika se, u rubrici „Inbox“, objavljuje osnovna informacija³⁵ o tome, i e-mail adresa ombudsmanke.

3.6.2. Rezultati rada Ombudsmana nedjeljnika „Monitor“

Od 4. jula do 1. septembra 2014, kada se završava period koji obuhvata ovaj izvještaj HRA, nijesu objavljene nikave informacije o radu ombudsmanke³⁶.

3.6.3. Zaključci i preporuke

Početak rada ombudsmanke nedjeljnika „Monitor“ nije pratila važna informacija o procedurama i pravilima po kojima se mogu žaliti zainteresovani čitaoci, odnosno građani, te kakva su prava i obaveze ombudsmankine s tim u vezi. **Monitor je dužan da objavi dokument kojim su regulisane prava i obaveze ombudsmanke, kao i popisane procedure podnošenja žalbi ili prigovora.**

³⁵ „Počela je da radi naša ombudsmank Paula Petričević, poznata civilna aktivistkinja. Petričević će redovno pratiti rad Monitora i upozoravati na eventualna kršenja etičkih principa i profesionalnih standarda. Njena će djelatnost biti transpaentna, a svi njeni ključni nalazi i odluke biće objavljeni u našem ndjeljniku. Čitaocce pozivamo da se obrate ombudsmnki, ako smatraju da se redakcija ogriješila o stndde pofesije. Žalbe i komentri se mogu slati na e-mail: monitor.omb@gmail.com“.

³⁶ Iz komunikacije autora izvještaja sa ombudsmankom je informacija da je do 1. septembra stigla jedna žalba i da je tu žalbu uzela u razmatranje.

4. UPOREDNI MONITORING I ANALIZA AKCIJE ZA LJUDSKA PRAVA

Napomena: Uporedni monitoring i analiza koji slijede odnose se samo na rad Monitoring tima Medijskog savjeta za samoregulaciju (MT MSS), a ne i na rad ombudsmana dnevnika „Vijesti“ i „Dan“, zbog toga što za razliku od pomenutih inokosnih samoreglatornih tijela, MT MSS ima obavezu da vrši monitoring, tj. da po sopstvenoj inicijativi u kontinuitetu nadzire poštovanje Kodeksa novinara od strane medija, a ne samo da odlučuje po žalbama zbog kršenja Kodeksa. Ombudsmani, s druge strane, imaju obavezu da odlučuju po žalbama, ali ne i da pažljivo prate i evidentiraju kršenja Kodeksa u mediju koji je u njihovoj nadležnosti. Imajući to u vidu, rezultati monitoringa HRA porede se samo sa monitoringom MT MSS i to za period od 1. marta do 1. jula 2014, jer je taj period obuhvaćen u izvještajima MSS, koji su bili objavljeni do kraja rada na izvještaju HRA (1. septembra 2014).

Budući da su saradnici HRA nadzirali medije do 1. septembra 2014, u ovoj analizi biće navedeni i neki primjeri kršenja Kodeksa koji su zabilježeni nakon objavljivanja posljednjeg izvještaja MSS-a, odnosno u periodu od 1. jula do 1. septembra, ali ti podaci neće biti upoređivani sa nalazima MT MSS-a.

KRŠENJE OSNOVNIH NAČELA KODEKSA NOVINARA CRNE GRE

1. MART – 1. JUL 2014

Medij/dnevnenovine	Monitoring/žalbe MT MSS	Monitoring HRA
Dan	54	120
Dnevnenovine	6	164
Vijesti	25	80
Pobjeda	3	47
Blic CG	6	40
Informer CG	34	/
Ukupno	128	452
Medij/portali	Monitoring/žalbe MT MSS	Monitoring HRA
Portal Vijesti	12	28
Cafe del Montenegro	/	20
IN4S	/	11
Portal Analitika	/	6
Ukupno	12	65
Medij/TV	Monitoring/žalbe MT MSS	Monitoring HRA
Pink M	/	34
TVCG	/	11
TV Vijesti	/	19
Prva TV	/	7
TV Atas	/	1

4.1. Načelo br. 1 Kodeksa

Dužnost je novinara da poštuje istinu i istrajno traga za njom, imajući uvijek u vidu pravo javnosti da zna i ljudsku potrebu za pravičnošću i humanošću.

4.1.1. Kršenje načela br. 1 u štampi³⁷ i online medijima

MT MSS je od 1. marta do 1. jula 2014. Evidentirao da je načelo br. 1 prekršeno 78 puta u dnevnim novinama i online medijima. MT MSS je, rješavajući po žalbama, našao da je ovo načelo prekršeno još 13 puta, dakle ukupno 91 put.

Prema podacima dobijenim na osnovu monitoringa, MT MSS je ustanovio da je u 25 slučajeva uz načelo br. 1 kršeno i još neko od osnovnih načela Kodeksa. U podacima dobijenim po osnovu razmatranja žalbi, u sedam slučajeva je, uz načelo br. 1, kršeno i još neko od osnovnih načela Kodeksa.

MT MSS je, na osnovu podataka dobijenih monitoringom, u dnevniku „Dan“ otkrio 28 primjera kršenja načela br. 1, u dnevniku „Informer“ CG 18 primjera, u dnevniku „Vijesti“ 13, u dnevniku „Blic“ CG šest primjera, u „Dnevnim novinama“ četiri primjera, u dnevniku „Pobjeda“ tri primjera i šest primjera na „Portal Vijesti“.

Prema podacima dobijenim na osnovu odlučivanja po žalbama, MT MSS je našao da su „Dan“ i „Vijesti“ po šest puta prekršili načelo br. 1, a da su to jednom učinile „Dnevne novine“.

Dnevници „Dan“, „Vijesti“ i „Informer“ CG u kojima je MT MSS našao najviše primjera kršenja načela br. 1, nijesu članice MSS. „Dan“ i „Vijesti“ od početka rada ovoga samoregulatornog tijela nijesu prihvatale njegovu nadležnost u sporovima sa čitaocima, već te sporove sada rješavaju preko vlastitih ombudsmana.

Prema evidenciji saradnika HRA, od 1. marta do 1. jula 2014, načelo br. 1 prekršeno je ukupno 64 puta. Ako se izuzme „Informer“ CG, kojeg saradnici HRA nisu nadzirali, naša rang lista štampanih i online medija prema učestalosti kršenja načela br. 1 podudara se sa listom koju je utvrdio MSS. I prema podacima dobijenim na osnovu monitoringa HRA, dnevnik „Dan“ je prednjačio u kršenju načela br. 1 – prekršio ga je 26 puta. Dnevnik „Vijesti“ je isto načelo prekršio u 10 navrata, „Blic“ CG u sedam, „Dnevne novine“ u šest, a „Pobjeda“ tri puta.

Prema nalazima saradnika HRA, portal „In4S“ se o načelo br. 1 ogriješio pet puta, „Portal Vijesti“ četiri puta, a portal „Cafe del Montenegro“ tri puta. Podaci dobijeni na osnovu monitoringa saradnika HRA za čitavi izvještajni period, u dužem periodu (od 1. marta do 1. septembra), pokazuju da je ukupno bio 101 primjer kršenja načela br. 1 Kodeksa, od čega su 44 nađena u dnevniku „Dan“, 17 u dnevniku „Vijesti“, 13

³⁷HRA nije imala kapaciteta da u okviru ovog projekta sprovodi i redovni monitoring dnevnika „Informer“, izdanje za Crnu Goru, koji je počeo da izlazi 10. marta 2014. godine.

u dnevniku „Blic“, izdanje za Crnu Goru, devet u „Dnevnim novinama“ i tri u „Pobjedi“. Što se monitorovanih online medija tiče, šest primjera je evidentirano na „Portal Vijesti“, a po jedan manje na portalima „In4S“ i „Cafe del Montenegro“.

Neke od primjera kršenja načela br. 1 su u periodu od 1. marta do 1. jula evidentirali i saradnici HRA i MT MSS i mišljenja su o njima podudarna u potpunosti ili djelimično (15), ali ima više primjera (33) gdje HRA procjenjuje da MT MSS nije na najbolji način odvagao kada je vrednovao postupanje medija.

Navešćemo nekoliko ilustrativnih primjera procjena MT MSS, sa kojima nismo saglasni.

MT MSS je procijenio da je prekršeno načelo br. 1 u tekstu „Preorao pravoslavno groblje“, objavljenom u izdanju lista "Dan" od 4. marta 2014. u kojem jedan mještatin rožajskog sela Bać tvrdi za njegovog suseljanina da je preorao pravoslavno groblje. Riječ je, smatra MT MSS, o teškim optužbama za koje je trebalo imati snažnije dokaze od neproverene izjave. Mi, međutim, mislimo da je novinar u ovom slučaju uložio napor da sazna istinu i da je kontaktirao sve relevantne izvore. Osim toga, neki od tih izvora (advokat navodno oštećenih porodica i bivši vlasnik zemljišta) djelomično potvrđuju tvrdnje glavnog izvora priče, dok ih niko, osim prozvanog lica, ne odbacuje".

Prema mišljenju MT MSS, tekst „Voz otkinuo glavu psu, izgleda vezanom za šine“, objavljen 4. marta u „Pobjedi“, predstavlja primjer senzacionalizma. Mi smatramo da u ovome tekstu nema elmenata senzacionalizma, već da se njime ukazuje na problematičan odnos prema životinjama. Riječ je, inače, o psu o kome su mediji ranije pisali kao o omiljenom u tom dijelu grada.

U slučaju tekstova objavljenih u „Danu“ i „Vijestima“ 27. marta 2014, pod naslovima „Inspektor nudio 10 hiljada za lažno svjedočenje“, odnosno „Inspektor mi nudio pare da lažno svjedočim“ MT MSS smatra da je prekršeno načelo br. 1 time što su izjavu policijskog inspektora, koji je optužen od čovjeka koji ima policijski dosije, objavili u malim boksovima. MT MSS smatra da je izjava optuženog inspetora data tek da bi se formalno ispoštovalo pravilo druge strane, a da je suštinski neuporedivo uočljivije data teška optužba na njegov račun. Mi, međutim, smatramo da je samim izdvajanjem izjave u boks njoj dat naglašen značaj, jer je smisao boksa u novinama upravo u tome da nešto istakne, a ne da ga sakrije.

Neke od tih primjera koje ne navodimo ovdje, a za koje mi smatramo da nijesu dobro odabrani, MT MSS je izostavio iz izvještaja³⁸ pripremljenog za okrugli sto o samoregulaciji medija, koji je MSS organizovao početkom juna u saradnji sa Savjetom Evrope.³⁹

HRA i MT MSS, primjera radi, dijele u potpunosti mišljenje da je prekršeno načelo br. 1 u tekstu objavljenom u „Blicu“, izdanje za Crnu Goru 9. marta, pod naslovom „Gej parada na Vidovdan“. Autor teksta se pozvao na neimenovani izvor, a nije konsultovan niko od gej aktivista ili potencijalnih organizatora parade. Ispostavilo se da je informacija, koja je istog dana demantovana, bila puka glasila.

³⁸Izvještaj o radu crnogorskih štampanih medija za period 1. januar – 1.maj 2014.

³⁹http://www.pobjeda.me/2014/07/03/okrugli-sto-o-postovanju-novinarskog-kodeksa-mss-problem-dalje-tacnost-informacija/#.VB_QdldqDTd

Kršenje smjernica za načelo br. 1 koje se odnose na tačnost dodatno je, prema mišljenju HRA, „začinjeno“ isticanjem u naslovu provokativne informacije da će parada biti organizovana na važan vjerski praznik⁴⁰.

Mišljenja HRA i MT MSS su podudarna i kod još jednog primjera kršenja načela br. 1 u dnevniku „Blic“, izdanje za Crnu Goru. Riječ je o tekstu s nadnaslovom „Skandalozna izjava Nebojše Kaluđerovića na tribini o Alijansi“ i naslovom „NATO ne treba da se izvini što je ubijao djecu“, objavljenom 30. marta. Iz objavljenog izvještaja u „Blicu“ se vidi da Nebojša Kaluđerović, savjetnik predsjednika Vlade Crne Gore, nije rekao ono što mu je pripisano u naslovu, već je, na pitanje o odgovornosti za bombardovanje mosta u Murini, rekao da treba da se izvini tadašnja vlast u Beogradu, koja je znala da će most biti vojna meta.

HRA je saglasna u potpunosti ili djelimično sa MT MSS u slučaju procjene etičkog kvaliteta više tekstova objavljenih u dnevniku „Dan“, koji su utemeljeni na nalazima nevladine organizacije Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS). Iako MANS nije svoje tvrdnje potkrijepio nesumnjivim dokazima, u tekstovima se one tretiraju kao provjerene činjenjice i ističu u naslovima. „Dan“ nije ni pokušao da navode MANS-a provjeri kod nezavisnih izvora ili da, makar, da priliku drugoj strani da se o njima izjasni.

Smatramo da nevladine organizacije mogu da budu dobri saveznici istraživačkim novinarima, ali aktivisti iz nevladinih organizacija ne mogu da zamijene novinare, koji bi trebali svim informacijama, nezavisno od izvora, da pristupaju rukovodeći se najvišim profesionalnim i etičkim standardima.

I MT MSS i saradnici HRA su zapazili kršenje načela br. 1 u tekstu „Željko Ivanović: Poltroni politički, doći ćemo vam glave“, objavljenom u „Pobjedi“ od 22. aprila. Tekst predstavlja izvještaj o incidentu koji se desio u jednom podgoričkom restoranu. U incidentu su, s jedne strane, učestovali izvršni direktor „Vijesti“ Željko Ivanović i njegov tjelohranitelj, a sa druge dvojica Podgoričana koji su poznati kao članovi i aktivisti Demokratske partije socijalista (DPS). „Pobjeda“ je svojim čitaocima ponudila samo verziju događaja iz ugla članova DPS, čime je naglasila jedan aspekt priče.

MT MSS je procijenio da su i „Vijesti“, izvještavajući o istom incidentu, napravile isti etički prekršaj, jer su objavili verziju događaja iz ugla svoga izvršnog direktora i njegovog tjelohranitelja. Mi smatramo da dnevnik „Vijesti“ nije o događaju izvještavao jednostrano, jer njegovi čitaoci su verziju događaja suprotne strane dobili preko citiranja krivične prijave, podnesene protiv izvršnog direktora „Vijesti“ i njegovog tjelohranitelja od drugih aktera događaja.

Navešćemo i dva ilustrativna primjera kršenja načela br. 1 koje su uočili saradnici HRA, ali ne i MT MSS, iako je riječ o primjerima iz medija koji su članovi MSS-a.

⁴⁰ Smjernica (b) „Pravo javnosti da zna ne može biti opravdanje za senzacionalističko izvještavanje. Stoga, novinari ne smiju iskrivljivati informacije pretjerivanjem, neadekvatnim naglašavanjem jednog aspekta priče ili jednostranim izvještavanjem. Novinari moraju izbjegavati naslove ili reklamne slogane koji bi mogli navesti na pogrešan zaključak o suštini događaja ili pojave. Činjenice ne smiju biti iskrivljivane tako što će biti stavljene van konteksta u kome su se desile“.

U „Dnevnim novinama“ je 24. marta objavljen tekst pod naslovom „Poništavaju pečate zato što im je volja“, u kome je objavljena ispovijest Bjelopoljke, koja je novinaru ispričala svoju verziju priče o tome kako su joj srbijanski granični policajci poništili u pasošu pečate graničnih prelaza na Kosovu. Ona je navela da su joj rekli da to čine „što ih je volja“. U ovom slučaju je izostao i pokušaj novinara da sazna da li je riječ o samovlašću graničnih policajaca ili su oni na takvo činenje bili obavezani nekim propisom. Zbog ove jednostranosti, gdje se na riječ vjeruje izvoru koji se predstavlja kao žrtva, i isticanja samo jednog aspekta priče, prekršeno je više smjernica za načelo br.1.

U dnevniku „Pobjeda je 25. maja objavljen tekst književnika Marka Vešovića, preuzet iz beogradskog online medija „E-novine“ pod nadnaslovom „Kako Miodrag Lekić brani Medu Zemunca“ i naslovom „Propalice iz Dražinog fronta“. U tekstu se, kao dokazana činjenica, navodi nikada potvrđena glasina o tome da je Nebojša Medojević, lider opozicione partije Pokret za promjene, pripadao tzv. Zemunskom klanu.

Među tekstovima naportalima koje su saradnici HRA uočili zbog primjera kršenja načela br. 1 je i onaj objavljen 12.marta na portalu „In4S“ pod naslovom „Tajkuni režima napali Ivana Zankovića na kućnom pragu i prijetili mu likvidacijom“. Tekst je baziran samo na onome što je kazao oštećeni, a nema ni pokušaja da se provjeri njegova verzija događaja.

Jednostranost i odsustvo napora da se utvrdi istina saradnici HRA su našli i u tekstu „Petrovići ogorčeni na sudstvo: Ko je kriv za napad psa?“, objavljenom na „Portal Vijesti“ 30.maja. U tekstu je predstavljena optužba jedne strane u sudskom sporu, koja ne prihvata verziju istine koja je utvrđena u sudskom postupku. U takvim slučajevima, nije dovoljno da medij da priliku nezadovoljnima da kažu kako misle da su oštećeni, već da pokuša da dodatno istraži slučaj. Ovako, naglašen je jedan aspekt priče i ona djeluje pristrasno.

Portal CdM je u naslovu vijesti, koju je objavio 14. marta, kao utvrđenu činjenicu plasirao informaciju koju je tek trebalo provjeriti. Naslov je glasio: „Ubio se suvlasnik Greenwicha i Buda bara“, a u tekstu se kaže kako je to, u stvari, nezvanična informacija, pa zaključujemo da je onome ko je davao naslov bilo više stalo do senzacije nego do tačnosti.

4.1.2. Kršenje načela br.1 u televizijskim informativnim programima

MT MSS u dva posljednja izvještaja koji se odnose na period od 1.marta do 1. jula 2014. nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 1 u programima televizijskih stanica.

HRA je sprovela monitoring centralnih informativnih emisija televizija Crne Gore, „Pink M“, „Vijesti“, „Atlasa“ i „Prve“, i u periodu od 1. marta do 1. septembra evidentirala 19 kršenja načela br.1.

Najveći broj kršenja zabilježen je u programu televizije „Pink M“ (7).Slijede TVCG i Televizija „Vijesti“ sa po 5 kršenja, te „Prva“ sa dva kršenja ovog načela.

Jednostrano izvještavanje, odnosno naglašavanje samo jednog aspekta priče ili iznošenje optužbi, tvrdnji ili napada na ličnosti ili institucije, čije reagovanje ili verzija događaja nisu objavljeni, najčešći su razlozi kršenja načela br. 1 u televizijskim programima.

Evidentirano je i više slučajeva objave reagovanja na događaje ili izjave, koji prethodno nisu objavljeni, niti su adekvatno objašnjeni u trenutku objavljivanja reakcije.

Načelo 1, odnosno cjelovitost i tačnost, kršena je i prećutkivanjem i potiskivanjem suštinskih informacija.

PINK M: INFOMONTE, 10. mart - *Objavljena je nepotpuna i neprovjerena informacija bazirana na tvrdnji novinara da "građani svo svoje slobodno vrijeme provode u kafiću ili kod kuće jer, kako kažu, nemaju naviku da posjećuju kulturna dešavanja".* Ova tvrdnja ilustrovanaje izjavom četiri sagovornika u anketi na ulicama Podgorice, koji djelimično potvrđuju tezu novinarkе, ali nije potkrijepljenja ni jednim relevantnim podatkom o stvarnom broju građana Podgorice koji posjećuju ili ne posjećuju kulturna dešavanja.

PINK M: INFOMONTE, 31. mart - U izvještaju o očekivanom početku suđenja bivšim menadžerkama CKB-a iznesene su nove optužbe na račun optuženih, ali i više drugih osoba, bez dokaza ili ograda, čime se pogrešno može stvoriti utisak da je riječ o već utvrđenim činjenicama. U prilogu nema stavova prozvanih osoba, ili njihovih zastupnika."U tom periodu su Tatar i Ljumović odobravale milionske kredite članovima svojih porodica, kojima su oni kupovali akcije CKB-a, ali su se krediti kasnije otpisivali na račun Banke. Po istom scenariju milionske kredite dobili su i vlasnici Vijesti: Miodrag Perović, Željko Ivanović, Slavoljub Šćekić i Ljubiša Mitrović, bez pokrića, a koristeći račune ruskih državljana kao kolaterale uz falsifikovanu prateću dokumentaciju više osoba."

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM, 10. april - Objavljena je vijest o navodnom fizičkom sukobu dvojice advokata u zgradi ulcinjskog suda na nepotpun, jednostran način, jer je informacija o tome što se dogodilo prezetirana kao utvrđena činjenica, iako je bazirana isključivo na izjavi jednog od aktera sukoba. Navodi se, bez ograde: "U ulcinjskom sudu je oko podne advokat Nebojša Batrićević neposredno prije suđenja fizički napao kolegu Vanju Mugošu", da bi u nastavku priloga bilo navedeno da je to izjavio advokat Mugoša, te da Batrićević nije htio komentarisati.

PINK M: INFOMONTE, 19. april - U prilogu, u kojem se prenosi intervju sa srpskim biznismenom Stankom Subotićem iz lista Pobjeda, njegovi stavovi o drugim osobama objavljeni su bez napomene da je riječ o citatu, odnosno ličnom stavu, a ne o činjenicama. "Oni su glavni tvorci medijske laži o njemu, vjerujući da će te laži uspjeti kad tad da pretvori u sudsku istinu. Zato su i pokušali da kućnog advokata Miška Perovića prodaju za državnog tužioca."

PINK M: INFOMONTE, 1. maj - Navodi jednog od optuženih za sudjelovanje u organiziranoj kriminalnoj grupi o crnogorskom političaru Nebojši Medojeviću predstavljeni su kao činjenica. "Da je lider PZP-a Nebojša Medojević, povezan sa članovima Zemunskog klana, pisalo se godinama u nazad. Potvrda za to stigla je juče iz Specijalnog suda u Beogradu, gdje je jedan od optuženih i pripadnik grupe Darka Šarića, Boban Stoilković, potvrdio da su klijenti Zemunskog klana bili i pojedini političari a među njima i Vojislav

Košunica i Nebojša Medojević, koji su uzimali novac od članova klana, radi finansiranja DSS-a i rušenja vlasti u Crnoj Gori." Nije objavljena reakcija Nebojše Medojevića ili informacija da je reakcija zatražena.

TVTVCG: DNEVNIK 2, 13. maj - Prenesena je reakcija predstavnika DPS-a na tekstove o navodnoj kupovini ličnih karata, koji su prethodnih dana objavljivali listovi Dan i Vijesti, iako TVCG nije objavljivala informacije o tim navodima, niti je u uvodu za reakciju iz DPS-a dala cjelovitu informaciju o onome što su spomenuti listovi objavljivali. Funkcioner DPS-a optužio je Vijesti, Dan i nevladinu organizaciju MANS da *" mjesecima iznose najbrutalnije laži za potrebe DF-a"*, ali nisu navedeni stavovi prozvanih, niti je objavljeno da im je ponuđena mogućnost da reaguju.

PRVA: VIJESTI, 20. maj - Prilog o mogućnosti da porođaju u Kliničkom centru može da prisustvuje osoba koju trudnica izabere, u suprotnosti je sa smjernicama koje novinare upućuju na potrebu tačnog i balansiranog izvještavanja. U prilogu se navodi da bi *"mnogi muškarci rado zaobišli to iskustvo", ali se kao dokaz ove tvrdnje ne nude nikakvi podaci iz istraživanja već je sve bazirano na izjavi dvojice građana anketiranih na ulici.*

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM, 25.maj - U izvještaju o nepravilnostima na biralištima, koje je navodno utvrdio MANS, novinar doslovno prenosi tvrdnje predstavnika MANS-a, pa tako, između ostalog, kaže *"kako je dan odmicao, a neregulrnosti se gomilale, gomilali su se i šikaniranja i fizički napadi"*, iako u tom trenutku ima izjavu navodno napadnute osobe i potpuno suprotne tvrdnje navodnog napadača, a nije sam bio na mjestu događaja, niti iznosi navode mogućih svjedoka.

TVCG: DNEVNIK 2, 25. maj - Iako je prethodnih dana u ovom programu objavljeno da će provođenje lokalnih izbora posmatrati CDT i MANS, na dan izbora, ni jednom riječju nisu navedene ocjene MANS-a. Ovo predstavlja kršenje načela jedan, jer izvještaj o izbornom danu nije bio cjelovit zbog *"prećutkivanja ili potiskivanja suštinskih informacija"*, na šta se upozorava u smjernicama za ovo načelo.

PINK M: INFOMONTE, 25. maj - Ni u centralnom informativnom programu televizije PINK M nije objavljeno ništa o tvrdnjama MANS-a da su na izborima zabilježili brojne nepravilnosti, tako da ni njihovi gledaoci nisu dobili cjelovitu informaciju. Uprkos tome, objavljena je reakcija DPS-a na navode MANS-a.

PINK M: INFOMONTE, 25. maj -Prekršena je smjernica za načelo 1, koja izričito kaže da sva saopštenja, pa i saopštenja političkih partija *"moraju biti jasno označena kao takva"*, jer to nije urađeno u slučaju saopštenja DPS-a o tome da *"aktivisti MANS-a, zajedno sa predstavnicima Demokratskog fronta dominiraju u kršenju izbornog procesa"*. Iako je u najavi rečeno da je riječ o saopštenju, u prilogu se prenose ocjene DPS-a, bez napomene da je riječ o stavu političke partije, a ne o izvještaju, analizi ili komentaru novinara.

PRVA: VIJESTI, 25. maj - Tvrdnje političke partije (DPS) djelimično su preuzete, a da nisu bile jasno označene kao takve, u izvještaju o nepravilnostima na izborima. Također su preuzeta *"neslužbena saznanja"* drugih medija u kojima se navodi da je *"Čalović je izazivala i omalovažavala članove biračkog*

odbora", ali nema druge strane. Ni "Prva" nije izvijestila o tvrdnjama MANS-a da je na izborima bilo nepravilnosti.

TVCG:DNEVNIK 2, 26. maj- U prilogu, koji je najavljen kao pregled reakcija opozicije na rezultate lokalnih izbora i analiza mogućih koalicija novinarka je iznijela nekoliko ličnih mišljenja i komentara koji su u suprotnosti sa smjernicom Načela 1, koja napominje da komentari novinara moraju biti čestiti. Navedeno je da su Demokratskom frontu *"vjetar u jedra"* nesebično davali SDP potpomognuta Pozitivnom u Podgorici, a sve pod izgovorom da su kako Podgorici tako i Crnoj Gori neophodne promjene", kao i da Miodrag Lekić *"potpomognut širokom civilnom logistikom nije nigdje uspio da se domogne vlasti"*. Korišćene fraze "pod izgovorom" i "da se domogne vlasti" sugerišu da je opozicija na nedopušten i nepošten način pokušala da dođe do onoga što joj ne pripada, što se u demokratskom društvu ne može smatrati čestitim komentarom.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM, 27.maj -Tvrdnja članova MANS-a da su napadnuti u prostorijama Opštinske izborne komisije objavljenja je kao činjenica, iako nema potvrde nezavisnih izvora, kao ni izjava svjedoka ili drugih aktera tog događaja. Iz kratke snimke, koja je emitovana u sklopu izvještaja, a koji su snimili članovi MANS-a, ne može se sasigurnošću utvrditi što se tačno dogodilo.

TVCG:DNEVNIK, 2.jun - Objavljena je informacija da je predsjednik Skupštine Ranko Krivokapić razgovarao sa direktoricom MANS-a Vanjom Čalović o izvještaju njene organizacije o lokalnim izborima održanim 25. maja, ali nije naveden ni jedan od zaključaka te organizacije, koja je, kako su izvijestili drugi mediji, ukazala na brojne nepravilnosti u izbornom procesu. Time je prekšena smjernica 2 načela 1, koja govori o tačnosti, i navodi da *"novinari moraju težiti da obezbijede cjelovite izvještaje o događajima i ne smiju prećutkivati ili potiskivati suštinske informacije"*.

PINK M: INFOMONTE, 26. jun - Iako u programu nije objavljena informacija sa konferencije za novinare na kojoj je Vanja Čalović optužila direktora Instituta za javnu politiku Vladimira Popovićada je kreirao aferu o kojoj je pisao list "Informer" CG, objavljena je njegova reakcija u kojoj se navodi da će tužiti Čalović zbog "bezobzirnih laži i podvala u njenoj izjavi da je on montirao i distribuirao pornografski snimak seksa sa životinjom". Budući da je izjava Čalović na koju je reagirao Popović bila lako dostupna novinarima Pink M, bilo je potrebno da sa sadržajem navoda na koje Popović reagira upoznaju gledaoce, kako bi izbjegli jednostrano izvještavanje.

TVCG: DNEVNIK 2, 26. jun - U izvještaju sa konferencije za novinare direktorice MANS-a Vanje Čalović izostavljena je njena ocjena da je objavljivanje porno snimka na internetu, o kojem je pisao list "Informer"CG spominjući njeno ime, osveta "šefa DPS-a", kao i da je on blizak prijatelj Vladimira Popovića, za koga je izjavila da je postavio sporni snimak na internet. Budući da je riječ o teškim optužbama na račun premijera, kao i da je TVCG već ranije objavio izjavu premijera o ovom slučaju, izostavljanje ove ocjene predstavlja kršenje načela 1, smjernice 2, koja u dijelu o tačnosti precizira da *"novinari moraju težiti da objavljuju cjelovite izvještaje o događajima i ne smiju prećutkivati ili potiskivati suštinske informacije"*.

TVCG: DNEVNIK 2, 26. jun - Objavljeno je reagovanje Demokratske partije socijalista na izjavu Vanje Čalović, iako dio njene izjave, na koje se odnosi reagovanje DPS-a, nije objavljeno u Dnevniku. Naime, iako je u Dnevniku objavljen izvještaj sa konferencije za novinare Vanje Čalović, iz njega je izostavljen dio u kojem ona optužuje "šefa DPS-a" za ulogu u aferi koju je objavljivao Infomer, čime je gledaocima prezentirana jednostrana i nepotpuna informacija.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM, 7.jul - U prilogu o odluci sudije Višeg suda Miroslava Bašovića da se osoba osumnjičena za ubistvo brani sa slobode, prekršeno je pravilo druge strane, budući da se ne navodi obrazloženje ovakve odluke sudije, a nema napomena ni da je novinar pokušao dobiti informaciju od suda ili sudije. Takodje, u prilogu se navodi da je riječ o postupanju sudije koje je "nezabilježeno u sudskoj praksi", ali ta tvrdnja nije potkrijepljena činjenicama, već su kao izvor navedeni neimenovani "advokati koje smo kontaktirali". Smjernica 2 navodi da pravo javnosti da zna "ne može biti opravdanje za senzacionalističko izvještavanje", te da novinari "ne smiju iskrivljivati informacije pretjeranim, neadekvatnim naglašavanjem jednog aspekta priče ili jednostranim izvještavanjem."

TV VIJESTI:VIJESTI U POLA SEDAM, 31. avgust - U prilogu o Rožaju, kao navodnom regrutnom centru za borce koji se u Siriji bore na strani pobunjenika, prekršeno je više smjernica Načela 1.

I u najavi i u prilogu objavljeno je ime i prezime lica za kojeg se tvrdi da je još prošle godine otišao u Siriju" kako bi pomogao svojoj braći po vjeri", uz fotografije naoružanog muškarca sa bradom. Za ovu tvrdnju novinarka ne nudi nikakav dokaz, a u prilogu napominje da nema službenih potvrda "*čaršijskih priča*" o odlasku stanovnika sjevera Crne Gore na strana ratišta, čime je prekršila smjernicu 1 o opštim standardima u kojem se navodi da "novinar ne smije objaviti neosnovanu optužbu na račun drugih". I u prilogu i najavi kaže se da je spomenuta osoba poginula na sirijskom ratištu, uz napomenu da to nije službeno potvrđeno, ali se, opet ne navode ni drugi mogući izvori, izjave svjedoka, članova porodice i sl. Koristi se formulacija "*zna se da je prošle godine u Siriji poginuo*". Novinari su dužni, kao što precizira Načelo 1 učiniti sve da provjere tačnost informacija, a vijest o smrti se pogotovo ne može objavljivati na osnovu "*čaršijskih priča*".

4.2. Načelo br. 2 Kodeksa

Novinar je dužan da brani slobodu i pravo na neometano prikupljanje i saopštavanje informacija, kao i na slobodan komentar i kritiku. Novinar radi u duhu ideje da bude kritički posmatrač onih koji su moćni u društvu, politici i ekonomiji.

4.2.1. Kršenje načela br.2 u štampi i online medijima

U izvještajima koji obuhvataju period od 1. marta do 1. jula MT MSS nije naveo nijedan primjer za kršenje načela br. 2 u štampanim i online medijima.

Saradnici HRA su jedan primjer uočili u testu objavljenom u „Pobjedi“, članici MSS-a.

Riječ je o tekstu pod naslovom „Sve crnogorske afere“, objavljenom 2. marta.⁴¹ Posvećen je aferama koje su otvarane u Crnoj Gori posljednjih godina. U komentarima autora istaknute su informacije i činjenice koje idu u prilog verzijama afere koje je plasirala vlast, a tekst se završava kritikom "prodavaca magle" u opoziciji, NVO i takozvanim „nezavisnim medijima“, kao i propagandističkom porukom: "Svi pokušaji da se Crna Gora zaustavi na njenom evropskom i evroatlantskom putu završili su krahom". Tekst je objavljen i u online izdanju „Pobjede“.

Ovakav jednostran, propagandistički pristup pitanjima od izuzetnog javnog interesa predstavlja, prema našem mišljenju, direktno dovođenje u pitanje suštine novinarstva, a posebno onoga što je istaknuto u drugoj rečenici načela: „Novinar radi u duhu ideje da bude kritički posmatrač onih koji su moćni u društvu, politici i ekonomiji“.

4.2.2. Kršenje načela br.2 u televizijskim informativnim programima

Ni MT MSS ni saradnici HRA nisu pronašli kršenje načela br. 2 u televizijskim programima.

4.3. Načelo br. 3 Kodeksa

Za novinara su činjenice neprikosnovene, a njegova obaveza je da ih stavlja u pravilan kontekst i onemogućiti njihovu zloupotrebu, bilo da se radi o tekstu, slici ili tonu. Glasine i pretpostavke moraju se nedvosmisleno naznačiti kao takve. Obaveza je da vijest i komentar budu jasno razdvojeni.

4.3.1. Kršenje načela br.3 u štampi i online medijima

U periodu od 1. marta do 1.jula, MT MSS je evidentirao 15 primjera kršenja načela br. 3 na osnovu podatka dobijenih monitoringom medija. U izdanjima „Informer“, izdanje za Crnu Goru, evidentirano je 11 primjera, tri primjera su pronađena u izdanjima dnevnika „Dan“, a jedan u dnevniku „Vijesti“.

MT MSS je po osnovu rješavanja žalbi našao da je načelo br. 3 prekršeno još dva puta – u dnevnicima „Dan“ i „Vijesti“, tako da je ukupno ovo načelo prekršeno 17 puta.

U istom periodu saradnici HRA su ustanovili 15 primjera kršenja načela br. 3. (Podsjećamo da saradnici HRA nijesu u ovom periodu pratili „Informer“ CG). U „Pobjedi“, koja je član MSS-a, saradnici HRA su našli četiri primjera kršenja načela br. 3, dok su tri našli u dnevniku „Vijesti“. U „Dnevnim novinama“, koje su takođe član MSS -a, zabilježena su dva kršenja. Po dva primjera kršenja načela br. 3 saradnici HRA su pronašli na portalu „In4S“ i „Portal Vijesti“, a po jedan primjer u nedjeljniku „Monitor“ i dnevniku „Dan“.

U slučajevima gdje je MT MSS ustanovio kršenje načela br. 3 kod dnevnika „Dan“, u tri slučaja je riječ o

⁴¹ U istom tekstu je, prema mišljenju HRA, prekršeno i načelo br. 3 Kodeksa, jer komentari autora nijesu bili utemeljeni nadokazanim činjenicama, već na pretpostavkama, koje sue predstavljene zentirni tako da se ostavi utisak kako je riječ o utvrđenim činjenicama.

istim tekstovima u kojima je evidentirao i kršenje načela br. 1. Riječ je o tekstovima „Pred izbore za povrće i masline 300 000 eura“ (5.maj), „Opet kupuju glasove novcem IRF-a“ (7.maj) i „Evo Tužilaštvu novi dokazi“ (23.maj). U slučaju ovih tekstova smo se, podsjećamo, saglasili sa MT MSS da je kršeno načelo br. 1, ali smatramo da nema osnova da se govori i o kršenju načela br.3. Smatramo, takođe, da načelo br. 3 nije prekršeno ni u tekstovima „Za predizborna zapošljavanja dali 450 hiljada eura“ („Dan“, 22. april), „Tajkuni zapošljavaju birače DPS-a“ („Dan“, 23. april) i „Evo Tužilaštvu novi dokazi“ („Vijesti“, 23. maj).

U navedenim slučajevima, MT MSS ocjene o kršenju načela br. 3 ne obrazlaže, nego tek konstatuje da je do kršenja došlo. Ilustracije radi, kada procjenjuje neetičnosti u tekstu „Za predizborna zapošljavanja dali 450 hiljada eura“, MT MSS kaže sljedeće: „MSS smatra da opaske poput ‘Činjenica da programom rada ZZZCG za 2013. godinuprojekat zapošljavanja srednjoškolaca uošte nije predviđen, otvara ogroman prostor za sumnju...’ nije dovoljno utemeljen za tvrdnje o koruptivnim radnjama.

MSS smatra da je u ovom slučaju prekršena smjernica za načelo 3: ‘Mišljenja i ocjene u komentaru moraju biti zasnovani na činjenicama. Komentar ne smije da bude prezentiran tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici’.

Za razliku od MT MSS, mi smatramo da je, u konkretnom slučaju, novinarska sumnja u postojanje korupcije potpuno opravdana i da ni na koji način nije prekršena citirana smjernica.

U nastavku navodimo po jedan karakterističan primjer kršenja načela br. 3, koji su otkrili saradnici HRA, a previdio ih je MT MSS.

Na portalu „In4S“ je 14. marta objavljen tekst pod naslovom „Bajden zalupio vrata Đukanoviću“, što predstavlja komentar koji nije utemeljen u utvrđenim činjenicama, već se radi o čistom domišljanju, spekulaciji, što je suprotno smjernici koja glasi: „Mišljenja i ocjene u komentaru moraju biti zasnovani na činjenicama. Komentar ne smije da bude prezentiran tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici“.

Na „Portal Vijesti“ je 6. maja objavljen tekst pod naslovom „Za građane Crne Gore Đoković najkvalitetniji sportista, Roling Stouns najbolji bend“, u kome su sadržane neke informacije iz istraživanja javnog mnjenja koje je radila švajcarska agencija ICERTIAS, ali nije jasno kazano za čije potrebe je ta sondaža javnog mnjenja urađena. Kodeks predviđa da mediji, kada objavljuju rezultate agencija za ispitivanje javnog mnjenja, „treba da navedu broj ispitanika, datum sprovođenja istraživanja, identitet naručioca istraživanja, kao i pitanja postavljena u anketi“. U slučaju da „niko nije naručio istraživanje, mediji treba da istaknu da je ono sprovedeno na inicijativu same agencije“.

Portal „Analitika“ se, takođe, ogriješila o smjernicu koja sugerise kako treba izvještavati o istraživanjima javnog mnjenja. U tekstu „Vučić za prvih 100 dana dobio četvorku od građana“, objavljenju 26. jula, nije navela ko je naručilac istraživanja javnog mnjenja.

Nedjeljnik „Monitor“ je u broju od 15. maja, objavio kraći test u rubrici „Hronika“ sa nadnaslovom „Odgođeno suđenje bivšim direktorkama CKB“ i naslovom „Premijerova osveta Vijestima“, koji odražava mišljenje jednog od advokata, citiranog u tekstu. Pošto vrijednosni sud iznesen u naslovu nije pripisan onome ko ga je izrekao, naslov može biti protumačen kao stav autora teksta ili uredništva „Monitora“ (tekst nije potpisan), što predstavlja ogrješenje o načelo br. 3 Kodeksa, kojim se sugeriše da vijest i komentar moraju biti razdvojeni, kao i smjernice koja sugeriše da „komentar ne smije da bude prezentovan tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici.“

„Dnevne novine“ u izdanju od 29. maja su se, takođe, ogriježile o načelo br. 3 tako što su komentarisale tamo gdje bi trebalo samo da informišu. Tekst sa nadnaslovom „Lovćen banka na ime kćerke Aleksandre“ i naslovom „Kako je Ljumović preveslala zakon i otvorila banku“ trebalo bi da je vijest o osnivanju banke, ali se u tekstu vijesti u dva navrata pojavljuje komentar, koji sugeriše da je otvaranje te banke problematično: jednom je to učinjeno u samom naslovu, a drugi put u tekstu: "Uz uvođenje njemačkog partnera u posao, te stavljanja trećeg lica kao osnivača, Ljumović je 'uspješno' zaobišla zakon". Ako su osnovane tvrdnje o „preveslavanju zakona“, onda je to trebao da kaže neki ekspert, a ne da novinar to tvrdi, ne pozivajući se, pri tom, ni na kakav autoritativan izvor.

U dnevniku „Dan“ od 22.maja objavljen je tekst sa nadnaslovom „Cetinjski sveštenici i monasi obavili molitvu očišćenja na grobu vladike Danila Petrovića Njegoša“ i naslovom „Mirašlije oskrnavile spomenik“. Osnova ove vijesti je saopštenje Mitropolije crnogorsko-primorske, u kome se nigdje ne navodi izraz 'mirašlije', što bi trebao da bude pogrda za vjernike i sveštenike Crnogorske pravoslavne crkve. Ovakav naslov predstavlja komentar i time se krši načelo br. 3, kojim se, pored ostalog, sugeriše neophodnost razdvajanja vijesti i komentara.

Dnevnik „Vijesti“ je 3. juna objavio tekst sa nadnaslovom „Nasilje u porodici“ i naslovom „Godišnje 50 osoba traži liječenje“. Tekst je ilustrovan fotografijom grupe djece ispod koje je legenda: "Među žrtvama su i djeca". Nije, međutim, navedeno gdje je snimljena fotografija, ni koja je njena funkcija. Fotografija kojom je ilustrovan tekst koji se bavi osjetljivom temom je stavljena u nepravilan kontekst, jer se može zaključiti da su upravo djeca na fotografiji žrtve nasilja.

U dnevniku „Pobjeda“ od 16. juna objavljen je intervju sa nadnaslovom „Šeki Radončić, novinar, publicista, filmski stvaralac“ i naslovom „Medijska mafija pokušava da se dokopa vlasti“. Jedno od pitanja koje novinar postavlja sagovorniku glasi: "Pri kraju vaše knjige čitalac ostaje zapanjen činjenicom da su privatni crnogorski mediji na neki način prouzrokovali tragičan kraj trojice ljudi?". Sagovornik na pitanje odgovara ovako: "Crnogorski privatni mediji, koji se predstavljaju kao nezavisni, u smrt su poslali visokog funkcionera DPS-a Mladena Brajovića, policajca Božidara Jaukovića i tužioca Darka Đukića...". U pitanju je sugerisano da je riječ o dokazanoj činjenici (dakle nečemu nesporom), što intervjuisani potvrđuje, ne navodeći niti jedan dokaz za svoju optužbu. Ovim je prekršeno načelo br. 3 i smjernica koja sugeriše da „mišljenja i ocjene u komentaru moraju biti zasnovani na činjenicama“, a da „komentar ne smije da bude prezentiran tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici“.

U periodu od 1. jula do 1. septembra, saradnici HRA su uočili još 10 primjera kršenja načela br. 3, od čega najviše u „Pobjedi“ – tri, dva u dnevniku „Vijesti“, a po jedan primjer u dnevnicima „Dnevne novine“ i „Blic“, izdanje za Crnu Goru“, „Portal Vijesti“ i portalu TVCG.

Od ovih primjera je karakterističan onaj iz dnevnika „Pobjeda“ pod naslovom „Ne pomaže voda, majko“, koji predstavlja komentar v.d. glavne urednice Vesne Šofranac povodom kritike na račun toga lista od strane opozicionog političara Nebojše Medojevića. Autorka u komentaru pripisuje Medojeviću izjavu da mu je "posao da laje", iako je upravo u „Pobjedi“⁴² objavljeno da nije riječ o Medojevićevoj izjavi, već o izjavi⁴³ koju je dao nikšički biznismen Veselin Pejović nakon što je fizički napao Medojevića na beogradskom aerodromu.

Ovim pripisivanjem, autorka komentara se ogriješila o smjernicu: „Mišljenja i ocjene u komentaru moraju biti zasnovani na činjenicama. Komentar ne smije da bude prezentiran tako da stvara utisak da se radi o utvrdjenoj činjenici“.

4.3.2. Kršenje načela br. 3 u informativnim televizijskim programima

4.3.2. Kršenje načela br. 3 u informativnim televizijskim programima

MT MSS-a nije zabilježio kršenja načela br. 3 u televizijskim programima. Prema monitoringu HRA, u glavnim informativnim emisijama pet televizija u Crnoj Gori, u periodu od 1. marta do 1. septembra načelo br. 3 prekršeno je 16 puta.

Kao i u našem prethodnom izvještaju, gotovo svi primjeri kršenja obaveze da vijest i komentar budu razdvojeni zabilježeni su u programu "Infomonte" televizije "Pink M", čak 14. U Dnevniku 2 TVCG-a evidentirano je jedno kršenje ovog načela.

PINK M:INFOMONTE, 1. mart - U sklopu vijesti da je američka komisija za hartije od vrijednosti obustavila istragu o navodnoj korupciji u privatizaciji Telekoma Crne Gore, objavljen je i komentar koji, suprotno načelu 3, nije jasno razdvojen od informacija. Navodi se da je *"afeta Telekom samo jedna u nizu stvorenih afeta od strane opozicionih stranaka i medija i njima bliskih stranih činovnika kako bi Crnu Goru po ko zna koji put predstavili kao leglo korupcije i organizovanog kriminala"*.

⁴² <http://www.pobjeda.me/2014/02/22/pejovic-kad-me-ne-poznaies-sto-lajes-medojevic-posao-mi-je-da-lajem/#.VAXIUGPw9KI>

⁴³ "Medojević je zajedno sa ženom došao do ulaska u gejt za Podgoricu, iza njega je bio Veselin Pejović sa svojim advokatom Zoranom Vukčevićem. Pejović se u jednom trenutku približio lideru PzP, i prokomentarisao: Evo smrada, Će si smradu, na što se Medojević okrenuo i rekao: Ja vas ne poznajem.

Pejović ga na to pita: Ne znaš, ja sam Pejović kojeg svaki dan prozivaš i pljuješ. Zašto laješ kad me ne znaš?

Medojević odgovara: To mi je posao.

U tom trenutku Pejović mu je opalio šamar. Potom je Medojevićeva supruga počela da kuka i vrišti, a Medojević joj je rekao da pozove policiju."

PINK M:INFOMONTE, 2. mart - U analizi o " aferi Telekom" nije jasno razdvojena vijest od komentara, pa gledaoci mogu steći dojam da je neosporna činjenica da su *"opozicioni lideri i njihovi mediji"* u protekle dvije godine *"ogovarali po stranim ambasadama"*.

PINK M:INFOMONTE, 10.mart - Vijest o odluci suda da ne odredi pritvor za bivše čelnice Centralne komercijalne banke (CKB), Milku Ljumović i Bosu Tatar, nedopustivo je začinjena komentarima. Izvještava se da sud *"nije imao hrabrosti"* da odredi pritvor, te da su optužene i *"njihovi medijski zaštitnici unaprijed stvorili atmosferu straha"* i *"sliku o navodnoj nevinosti optuženih"*.

PINK M:INFOMONTE, 12. mart - Vijest i komentar nisu odvojeni u vijesti o odluci Državne izborne komisije da odbije prijavu MANS-a o navodnom kršenju Zakona o finansiranju političkih partija. Bez napomene ili najave da je riječ o komentaru navodi se da Zakon *"očigledno treba da služi kao sredstvo za dnevno političke napade i direktno učešće tokom izborne kampanje, što opozicionih partija i njihovih medija, saborci i koalicioni partneri, koji se predstavljaju stručnjacima civilnog sektora direktno koriste tokom izbornog procesa"*.

PINK M:INFOMONTE, 12. april - Vijest i komentar nisu odvojeni u izvještaju da je ministar Petar Ivanović demantovao pisanje lista Vijesti o njegovim vezama sa Darkom Šarićem. Navodi se da su Vijesti *"izmislile veze Šarića i Ivanovića"*, kao i da su time vlasnici Vijesti priskočili u pomoć lideru DF-a Andriji Mandiću.

PINK M:INFOMONTE, 23. april - Uz vijest da je Crnogorska komercijalna banka reagovala i demantovala informaciju objavljenu u dnevnom listu Vijesti, objavljen je i komentar *"ovo je samo još jedna u nizu neistina koje tabloid plasira skoro svakodnevno"*.

PINK M: INFOMONTE, 6. maj - U uvodu za reagovanje jednog aktiviste DPS-a, koji time odbacuje pisanje lista Dan, objavljen je sljedeći komentar:*"Objavljivanjem tekstova o navodnoj kupovini glasova opozicioni mediji nastavljaju prljavim metodama da podmeću neistine i tako diskredituju aktuelnu vlast i DPS.Skoro svakodnevno tabloid Dan u sprezi sa opozicionim strankama objavljuje senzacionalne audio snimke o navodnoj krađi glasova za koje se ispostavi da su neosnovani i lažni"*.

PINK M: INFOMONTE, 9. maj - Informacija da je Tužilaštvo otkrilo da telefon i kartica sa koga je pozivan aktivista DPS-a i sa koga je snimljen navodni dokaz o kupovini ličnih karata, pripada saradniku Vanje Čalović, Vuku Marašu, te da su na to reagovali iz MANS-a prezentirana je u žanrovskom hibridu komentara i vijesti, čime je prekršeno Načelo 3. Navodi se da niz *"fabrikovanih afera"* *"zagađuju javni život Crne Gore"*, te se zaključuje *"ovo je najbolji dokaz da sprege tabloida Vijesti i Dan i organizacije MANS, ima isključivo političku ulogu direktnog učešća u izborima i pomoći pojedinim političkim grupacijama"*.

PINK M:INFOMONTE, 10. maj - U uvodu na izjavu Zorana Jelića koji komentariše aferu o kupovini ličnih karata komentar je objavljen zajedno, a ne odvojeno od činjenica, pa se navodi da je riječ o *"posljednjoj*

informacije o zloputrebama koje radi MANS", te da se sredstva donatora "zloupotrebljavaju pod plaštom neke navodne demokratije".

PINK M: INFOMONTE, 13. maj - Na početku izvještaja o pozivu DPS-a nadležnim organima da ispituju medijske izvještaje o navodnoj kupovini glasova, novinarka iznosi ocjenu da " već mjesecima dana novina Dan i NVO MANS, režiraju priče o navodnim zloupotrebama ", što predstavlja očigledan komentar, i time kršenje načela 3 o odvajanju vijesti i komentara.

PINK M:INFOMONTE, 14. maj - Prilog o reakciji DPS na slučaj Argona Kaljaja predstavlja hibrid informacija, partijskog saopštenja i komentara koji nisu razdvojeni. Komentari su prezentirani kao se radi o utvrđenim činjenicama, što je najizraženije u dijelu koji se odnosi na saopštenja članova MANS-a. "Dejan Milovac, Nikola Marković, Vuk Maraš pa čak i Veselin Radulović Gumar su panično jedan za drugim pokušali da demantuju očigledne činjenice da se iz ovih kuhinja snima, lažno optužuje, montira i optužuje DPS a da niko iz DPS-a ni sa kim od ovih aktera nema nikakvih dodirnih tačaka."

PINK M:INFOMONTE, 15. maj - Vijest o odgađanju suđenja bivšim menadžerkama CKB-a objavljena je zajedno sa komentarima."Da će proces biti pod direktnim pritiskom vlasnika Vijesti, potvrdila je činjenica da su se danas obojica pojavila na suđenju, iako još nijesu učesnici u tom procesu", kaže se u prilogu. Ni izjava koju je dao Željko Ivanović, jedan od vlasnika Vijesti, nije citirana, ili objavljena kao snimljena izjava, već je prepričana tako da su uključene i informacije koje nisu dio izjave, sudeći prema onome što su objavili drugi mediji.

PINK M:INFOMONTE, 24.maj - U prilogu u kojem se navodi da dnevni list Vijesti krši izbornu tišinu, informacije su prezentirane zajedno sa komentarom: " *sve je podređeno direktnom miješanju u izborni proces, diskreditaciji najjače stranke u Crnoj Gori, te promovisanju lidera stranke koje su i stvarali vlasnici ovog tabloida.*"

TVCG:DNEVNIK 2, 26. maj- U prilogu koji je najavljen kao pregled reakcija opozicije na rezultate lokalnih izbora i analiza mogućih koalicija novinarka je iznijela više ličnih mišljenja i komentara, za koje bi gledaoci mogli steći utisak da je riječ o utvrđenim činjenicama. Tako se navodi da su Demokratskom frontu"*vjetar u jedra nesebično davali SDP potpomognuta Pozitivnom u Podgorici, a sve pod izgovorom da su kako Podgorici tako i Crnoj Gori neophodne promjene*", kao i da Miodrag Lekić "*potpomognut širokom civilnom logistikom nije nigdje uspio da se domogne vlasti*".

PINK M: INFOMONTE, 29. maj -U prilogu, u kojem se u prenosi informacija iz lista Pobjeda o višestrukim potpisima partijskih čelnika na prigovorima koje je MANS predao izornoj komisiji , prekršena je smjernica 1 za načelo prema kojoj "mišljenja i ocjene moraju biti zasnovani na činjenicama", a "komentar ne smije da bude prezentiran tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici. U žanrovskoj kombinaciji izvještaja i komentara navodi se i sljedeće:"*Takođe smo željeli da saznamo koji su to argumenti opredijelili da se ovako značajna suma para poreskih obveznika, da jednoj politički instruisanoj i neobjektivnoj grupi ljudi, na čijem je čelu kontroverzna i problematična osoba.*",

PINK M: INFOMONTE, 25. jun - Komentar nije prezentiran odvojeno od vijesti o drugom odgađanju suđenja bivšim menadžerima CKB-a, na zahtjev branioca. Na kraju priloga se navodi *"Ovim postupcima odbrane ostvaruje se već najavljeno opstruiranje koje su medijima najavljivale optužene Ljumović i Tatar, ali i vlasnici Vijesti Miodrag Perović i Željko Ivanović."*

4.4. Načelo br. 4 Kodeksa

Obaveza novinara je da dopuni nepotpunu i ispravi netačnu informaciju, pogotovo onu koja može naškoditi, pridržavajući se, pri tom, pravila da ispravka mora biti istaknuta na odgovarajući način.

4.4.1. Kršenje načela br. 4 u štampi i online medijima

MT MSS je, monitorujući štampane medije, u periodu od 1. marta do 1.jula, otkrio dva primjera kršenja načela br. 4, i to u dnevnicima „Dan“ i „Vijesti“.

MT MSS smatra da su „Vijesti“ i „Dan“ prekršile načelo br. 4 time što nijesu objavili reagovanja na istoj strani na kojoj su objavljeni i tekstovi na koje se reagovalo („Odgovara plasmanu“⁴⁴). U smjernicama koje se odnosi na obavezu medija da objavi odgovor⁴⁵ nije navedeno da taj odgovor mora da bude objavljen na istom mjestu gdje i tekst. Ta obaveza se odnosi samo na ispravku i izvinjenje.

Prema našoj procjeni, i „Dan“ i „Vijesti“ su postupile etično time što su objavile reagovanja.

Odlučujući po žalbama, MT MSS je ustanovio da je ovo načelo kršeno još 12 puta, takođe u dnevnicima „Dan“ i „Vijesti“, medijima koji nijesu članovi MSS i imaju sopstvene ombudsmane. MT MSS je našao da je 10 puta načelo br. 4 kršio „Dan“, a dva puta „Vijesti“.

Ukupno je, dakle, prema nalazima MT MSS, načelo br. 4 prekršeno 14 puta.

Saradnici HRA u istom periodu nijesu utvrdili kršenje načela br. 4 u monitorovanim štampanim i online medijima. Primjere kršenja ovog načela saradnici HRA nijesu evidentirali ni u nastavku monitoringa – od 1.jula do 1. septembra 2014.

Kršenje ovog načela Kodeksa je teško primijetiti samo posmatranjem sadržaja novina, bez uvida u žalbe čitalaca, odnosno njihove zahtjeve za objavljivanjem ispravke i reagovanja.

Na osnovu uvida samo u izvještaje MT MSS, nije uvijek moguće pouzdano procijeniti da li su, u slučaju žalbi, dobro odvažani argumenti za i protiv i utvrđeni etički prekršaji. Ovo tim prije zbog toga što se u

⁴⁴„Odgovara plasmanu“ u ovom kontekstu znači objavljivanje ispravke na istom mjestu (u slučaju štampanih medija) ili u istoj emisiji (u slučaju elektronskih medija). (Kodeks novinara CG)

⁴⁵„U slučaju kada su neke osobe ili organizacije uvjerene da izvještaj medija sadrži netačne informacije ili neutemeljene kritike na njihov račun, one mogu od medija koji je objavio takav izvještaj da zahtijevaju mogućnost odgovora i ispravke netačnih navoda. Medij treba da uvaži to pravo ukoliko se složi da je izvještaj sadržao netačne informacije ili neutemeljene kritike.“

izvještajima MT MSS ne navodi da li su povodom žalbi tražena izjašnjenja od medija i kakva je njihova argumentacija u vezi spornog postupanja.

U većini slučajeva, MT MSS nalazi da su mediji prekršili načelo br. 4 zbog neodgovarajućeg plasmana reagovanja, iako, kako smo ranije naveli, u smjernicama Kodeksa se "odgovarajući plasman" traži samo kada je riječ o ispravci i izvinjenju. Ilustracije radi, MT MSS je ocijenio da je "Dan" postupio neetično zbog načina na koji je objavio reagovanje Petra Ivanovića, ministra poljoprivrede i ruralnog razvoja, na optužbe da mu je optuženi za pranje novca i šverc kokaina Darko Šarić platio avionsku kartu za Ženevu („Dan“, 26. april 2014).

U slučaju objavljivanja reagovanja ministra Ivanovića se, prema našoj procjeni, ne radi o vrsti ispravke o kojoj se govori u smjernici pod d)⁴⁶, jer „Dan“ nije utvrdio da je bitno iskrivio činjenice. Riječ je, prosto, o ministrovom reagovanju u kome on negira navode iz teksta u „Danu.

U jednom drugom slučaju MT MSS je, prema našem mišljenju, procijenio ispravno kada je konstatovao kršenje načela br. 4. "Dan" nije objavio reagovanje dr Zorana Vukčevića, v.d. izvršnog direktora Investiciono-razvojnog fonda, na tekst "Najpovoljnije kredite davali firmama bliskim DPS-u". Tekst je, prema navodima iz izvještaja MT MSS, ilustrovan fotografijom dr Vukčevića, iako on nije bio na čelu Investicionog fonda u vrijeme kada su se dešavale navodne malverzacije. Minimalna obaveza dnevnika "Dan", kako s pravom konstatuje MT MSS, bila je da se objavi informaciju da je dr Vukčević stupio na dužnost u Investicioni fond nakon navodnih spornih radnji kojima se tekst bavio.

4.4.2. Kršenje načela br. 4 u informativnim televizijskim programima

Ni MT MSS, ni HRA nisu zabilježili primjere kršenja načela br. 4 u televizijskim programima.

4.5. Načelo br. 5 Kodeksa

Rasu, vjeru, nacionalnost, etničku pripadnost, seksualnu orijentaciju i porodični status čovjeka, novinar će pomenuti samo ako je to neophodno za informaciju.

4.5.1. Kršenja načela br. 5 u štampi i online medijima

MT MSS je u periodu od 1. marta do 1. jula evidentirao, na osnovu sopstvenog monitoringa, šest primera kršenja načela br. 5 i to svih šest u komentarima posjetilaca na tekstove objavljene na „Portal Vijesti“. Ovo su, ujedno, i jedini primjeri netičnosti koje je MT MSS uočio u *online* medijima tokom ovog perioda.

Saradnici HRA su u uporednom periodu uočili 16 primjera kršenja načela br. 5, a u nastavku monitoringa – do 1. septembra – još 10, što je ukupno 26. Prednjači portal „Cafe del Montenegro“ sa šest primjera, a

⁴⁶ "U slučaju kada su neke osobe ili organizacije uvjerene da izvještaj medija sadrži netačne informacije ili neutemeljene kritike na njihov račun, one mogu od medija koji je objavio takav izvještaj da zahtijevaju mogućnost odgovora i ispravke netačnih navoda. Medij treba da uvaži to pravo ukoliko se složi da je izvještaj sadržao netačne informacije ili neutemeljene kritike."

dalje slijede: „Dnevne novine“ sa pet primjera, dnevnik „Vijesti“ i „Portal Vijesti“ sa po četiri primjera, portal „In4S“ sa tri primjera i portal „Analitika“ i dnevnik „Pobjeda“ sa po jednim primjerom.

Prema našoj procjeni, u svim komentarima koji su za MT MSS bili sporni korišćen je grub i uvredljiv jezik, ali se taj jezik ne može okvalifikovati kao govor mržnje na način kako je definisan u Kodeksu.⁴⁷ Za islustraciju navodimo komentar na tekst „Ćulafić:Na spisak glasača DPS-a stavio me sin Vuke Golubovića“: “E kad se samo vratim u 2012-u kad potukosmo DPS ološ na lokalnim izborima u Nikšiću! Prvi grad u CG koji je ustao PROTIV MAFIJE!!! PRVI GRAD KOJI JE REKAO NE MILU DJUKANOVIĆU I BRANU MIĆUNOVIĆU !!! I PRVI GRAD KOJI JE MAFIJA RAZBILA NA PARAM PARČAD! PROKLETI DA STE IZRODI ŠTO SE PRODASTE! PROKLET BIO DRAGO DJUROVIĆ, PROKLETI BILI POZITIVNA I DF! OLOŠI PRODANA!”

U većini primjera (14), koje su uočili saradnici HRA, načelo br. 5 je prekršeno navođenjem nacionalne pripadnosti osobe osumnjičene za neko krivično djelo, odnosno isticanje te činjenice u naslovu, za šta nije postojao nikakav profesionalni razlog. Naprotiv, takvim isticanjem je namjerno ili nenamjerno sugerisano javnosti da je to što je neko ove ili one nacionalnosti bitno za ono što je navodno učinio/la. U dva slučaja je u naslovu istaknuta nacionalna pripadnost žrtve saobraćajne nesreće.

Saradnici HRA su evidentirali i sedam (neobrisanih) komentara⁴⁸ na po tri teksta objavljena na portalima In4S i CdM, kao, i jedan na Portalu Vijesti⁴⁹ u kojima ima elementa govora mržnje.

⁴⁷ “(a) Mediji ne smiju da objavljuju materijal koji je namijenjen širenju neprijateljstva ili mržnje prema osobama zbog njihove rase, etničkog porijekla, nacionalnosti, pola, fizičkih nedostataka, vjere ili političke pripadnosti. Isto važi i ako postoji velika vjerovatnoća da će objavljivanje nekog materijala izazvati prethodno navedeno neprijateljstvo i mržnju.

(b) Novinari posebno moraju voditi računa da ničim ne doprinesu širenju etničke mržnje kada izvještavaju o događajima i pojavama koji u sebi sadrže elemente etničke mržnje. Obaveza je novinara da poštuje druge države i nacije.”

⁴⁸ „Kucke dukljanske, laju li laju. To jedino i mogu da rade, milogorci bolesni. /Pogledajte ovog **dera sto nosi lancic sa srpskim orlovima i grbom Petrovica! Covjek je bijeda, slika i prilika dukljanskih gamadi i luzera. Nose srpske simbole a tita i papu u dusi! (Kao oni jadovi u Ukrajini sto ih nato cuska da ratuju protiv Rusa). Ovaj jad nije u stanju sebi da obrise zadnjicu a ne da cera Srbe iz Crne Gore. /Savremeni Crnogorci su ustaše u pokušaju/Šta drugo očekivati od pripadnika nacije koju je 45-te Milovan Đilas izmasturbirao u dnevnoj štampi a par mjeseci kasnije je se odrekao? Pokazuje se da je u pravu bio Nikodim Bogosavljević, bivši iguman manastira Dajbabe, kad je govorio o tom pasjem nakotu zvanom Crnogorci. Đavolja je to rabota.” (In4S, 3.maj, „Fašizam: U Pokretu za ubijanje Srba i funkcioner DPS-a Mitar Radonjić, na meti i muslimani”)

“ovaj polutanac montenegrin (majka mu je bula) kao svi dukljani zamjenjuje teze ljubav prema gradu i državi...” (In4S, 3. Maj, “And the Oscar goes to.....Бане Поповић”)

“Simovici su najgora cucka kuca. To ce vam potvrditi sve Cuce”. (In4S, 31.maj)

“Mozeee mozeeee kad je u Rvatskom izdanju... Najgenocidnija nacija na balkanu..., Hitlerovi konjusari i sluge...” (CdM, 4.jun, “U Jasenovcu posadili cvijeće u bojama šahovnice u obliku ustaškog simbola”)

“sve vas treba sad dok ste na okupu najedeni i napiveni fino za ruku i preko granice dje god ocete samo sto dalje ste ovaj grad o jadu zabavili sa pljuvanjem djevojaka vatanjem za skakanjem vriskom vasom imam psa kuci ne morate me jos vi pratit po gradu kad idem”;

“Položaj Roma će se popraviti kad prestanete VI ROMI da prodajete decu, da se ženite i množite međusobno i da lomite kosti deci kod su bebe da bi što bolje prošli u prošnju ! ” (CdM, 6.maj, “Romi u Podgorici proslavljaju Đurđevdan: Jedino danas imamo dobar ručak”)

“I sto je tu bruka, bolest je bolest i bez obzira koliko ovaj lobi ima para tu cinjenicu nece moc nikad da promijene?”;

“Vaš portal je bruka,što podržavate ove nakaze”;

“izučava se zajedno sa prostitucijom, promiskuitetom, pedofilijom, ili u poglavlja o poremećajima seksualnih nagona i hormona”;

“A gdje bi to trebalo da se izucava kad je potpuno isto? I sta ima tu da se izucava, bolesnici kao I pedofili I slicni. I sta je ako nije poremećaj seksualnog nagona, najbolje da uce djecu da je normalno biti gej, da ne kazem sta socnije. Bruka je sto se reaguje na to” (CdM, 31.maj, “Bruka: U srpskim udžbenicima LGBT osobe zajedno sa pedofilima i prostitutkama”)

“Treba potamaniti ovo tvrdokorno islamsko zlo koje nanosi štetu selom islamskom svetu.” (Potal Vijesti, 21. avgust, “Ubijene vođe vojnog krila Hamasa; Članice EU diskutuju o rezoluciji UN o primirju u Gazi”)

“Treba potamaniti ovo tvrdokorno islamsko zlo koje nanosi štetu selom islamskom svetu.” (Potal Vijesti, 21. avgust, “Ubijene vođe vojnog krila Hamasa; Članice EU diskutuju o rezoluciji UN o primirju u Gazi”)

4.5.2. Kršenja načela br. 5 u informativnim televizijskim programima

Ni MT MSS-a ni HRA nisu zabilježili kršenje načela br. 5 u informativnim televizijskim programima.

4.6. Načelo br. 6 Kodeksa

Za prikupljanje informacija u bilo kom obliku, novinar koristi profesionalno časne i pravno dozvoljene metode. Odstupanje od ovog pravila dopušteno je jedino u slučajevima kada te metode nijesu dovoljne, a informacija do koje treba doći izuzetno je važna za javnost.

4.6.1. Kršenje načela br. 6 u štampi i online medijima

MT MSS je u periodu koji pokriva ovaj izvještaj uočio jedan primjer kršenja načela br. 6 Kodeksa na osnovu vlastitog monitoringa i to u dnevniku „Dan“. Prema njihovoj procjeni, to je učinjeno u tekstu „Za ličnu kartu 90 eura, isplata na dan glasanja“, objavljenom 5. aprila.

MT MSS je procijenio da „Dan“ nije koristio časne metode prilikom prikupljanja informacija koje sumnjiče određene osobe za političku korupciju. Radi se o tome da je „Dan“ u svom online izdanju prenio snimak i transkript razgovora (transkript i u štampanom izdanju) koji je objavljen i na internet stranici „prijavikorpuciju.me“, koji je pokrenula Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS). „Dan“, dakle, nije autor pomenutog snimka, nezavisno od toga da li je on i u kojoj mjeri sporan, kako je konstatovao MT MSS pozivajući se na pisanje „Pobjede“. MT MSS zamjera „Danu“ što se nije ogradio od informacije koju je objavio MANS, „niti je zauzeo bilo kakvu distancu prema NVO MANS, što se tiče načina prikupljanja 'dokaza o političkoj korupciji'“, a čije izvještaje redovno, potpuno nekritički preuzima, stavljajući u drugi plan profesionalne standarde“.

Prema našoj procjeni, MT MSS je u ovom slučaju jednostrano tumačio načelo br. 6 i smjernice koje ga objašnjavaju, a koje dopuštaju i korišćenje nečasnih metoda u prikupljanju informacija, ukoliko časne metode „nijesu dovoljne, a informacija do koje treba doći izuzetno je važna za javnost“.

(Ovaj primjer je u grupi onih koje MT MSS nije uvrstio u izvještaj za period od 1. januara do 1. maja 2014. godine, pripremljen za potrebe okruglog stola u saradnji sa Savjetom Evrope).

Saradnici HRA od 1. marta do 1. jula nijesu evidentirali primjere kršenja ovoga načela, kao ni u nastavku monitoringa do 1. septembra.

4.6.2. Kršenje načela br. 6 u informativnim televizijskim programima

Ni MT MSS-a ni HRA nisu zabilježili kršenje načela br. 6 u informativnim televizijskim programima.

4.7. Načelo br. 7 Kodeksa

Pravo i obaveza je novinara da štiti povjerljive izvore informacija, ali i da uvijek provjeri motive povjerljivog izvora prije nego mu obeća anonimnost i zaštitu.

4.7.1. Kršenje načela br. 7 u štampi i online medijima

MT MSS je evidentirao četiri primjera kršenja načela br. 7 u vremenu od 1. marta do 1. jula – dva u dnevniku „Vijesti“, a isto toliko u dnevniku „Dan“.

Prema procjeni MT MSS, ovo načelo je prekršeno u istraživačkim tekstovima koji su nastali kao rezultat saradnje regionalne mreže istraživačkih novinara (*Organized Crime and Corruption Reporting Project*), IRPI (*Investigative Reporting Project Italy*) i MANS-a (Mreža za afirmaciju nevladinog sektora). Riječ je dva ista teksta objavljena u „Danu“ i „Vijestima“ pod različitim naslovima, u kojima je MT MSS pronašao i primjere kršenja načela br. 3: „Fudbal, politika i kokain“ („Vijesti“, 7. april), „Milionsku imovinu Mogrena poklonili Šariću“ („Dan“, 7. april), „Đukanovićeve porodične banke opsluživala Šarića“ („Vijesti“, 8. april), „Đukanovićeve banke opsluživala Šarića“ („Dan“, 8. april).

MT MSS smatra da su „Dan“ i „Vijesti“ prekršili načelo br. 7, ali uopšte nije obrazložio takvo svoje mišljenje, osim što je citirao tekst načela.

Jedino što iz njegovog izvještaja upućuje na logiku procjenjivanja MT MSS je to što konstatuju „neuobičajeno visok nivo povjerenja u informacije dostavljene redakcijama sa pomenutih adresa“, pri čemu je riječ o regionalnoj mreži istraživačkih novinara (*Organized Crime and Corruption Reporting Project*). MT MSS, prema našoj procjeni, u uvijenoj formi hoće da kaže da „Dan“ i „Vijesti“ nijesu provjerili motive povjerljivog izvora prije nego mu obećana anonimnost i zaštitu, o čemu se govori u načelu br. 7. Pošto se može samo nagađati da li su, u konkretnom slučaju, novinari, odnosno mediji provjeravali motive povjerljivih izvora, onda nagađanje nije dobra osnova za ocjenu da je prekršen Kodeks.

(Tekstovi o kojima je ovdje riječ takođe nijesu uvršteni u izvještaj pripremljen za potrebe okruglog stola koji je MSS organizovao u saradnji sa Savjetom Evrope. Tim izvještajem je, podsjećamo, obuhvaćen period od 1. januara do 1. maja 2014. godine.)

U uporednom periodu, saradnici HRA nijesu uočili ni jedan primjer kršenja ovoga načela u monitorovanim medijima.

4.7.2. Kršenje načela br. 7 u informativnim televizijskim programima

Ni MT MSS-a ni HRA nisu zabilježili kršenje načela br. 7 u informativnim televizijskim programima.

4.8. Načelo br. 8 Kodeksa

Novinar je dužan da se krajnje pažljivo odnosi prema privatnom životu ljudi. Pravo na privatnost obrnuto je srazmjerno značaju javne funkcije koju pojedinac obavlja, ali je i u tim slučajevima nužno poštovati ljudsko dostojanstvo.

4.8.1. Kršenje načela br.8 u štampi i online medijima

MT MSS je, na osnovu sopstvenog monitoringa, u vremenu od 1. marta do 1. jula 2014. evidentirao četiri primjera kršenja načela br. 8.

Dva primjera su uočena u „Informeru“CG , (saradnici HRA, podsjećamo, nijesu nadzirali ovaj medij), a po jedan u dnevnicima „Vijesti“ i „Dan“.

U uporednom periodu, saradnici HRA su pronašli 24 primjera kršenja navedenog načela, a u nastavku monitoringa – do 1. septembra ukupno 69 primjera. Među tim primjerima nema onih iz „Dana“ i „Vijesti“ koje je uočio MT MSS, jer, prema našoj procjeni, u njima nema ogrješenja o načelo br. 8.

U slučaju teksta s nadnaslovom „MANS podnio krivičnu prijavu protiv 306 građana Berana zbog neregularnosti na lokalnim izborima“ i naslovom „Na sud svako ko je prodao glasi“, objavljenog u izdanju „Dana“ od 12. marta, tačno je da je objavljen spisak osumnjičenih za političku korupciju, ali su na spisku zatamnjeni brojevi njihovih mobilnih telefona. Takođe nijesu objavljene adrese osumnjičenih ljudi, kako pogrešno konstatuje MT MSS i na osnovu toga izvlači zaključak da je prekršeno načelo br. 8.

Prema našoj procjeni, ne može biti govora o kršenju načela br. 8 ni u tekstu objavljenom u dnevniku „Vijesti“ 13. maja pod naslovom „Vujanovići prodali dio nasljeđa“. MT MSS je ocijenio da su „Vijesti“ povrijedile privatnost porodice predsjednika Crne Gore Filipa Vujanovića, jer su objavile informaciju da je Vujanović prodao dio svojih nepokretnosti. MT MSS je zaključio da ta informacija nije od javnog interesa, previđajući činjenicu da je tu informaciju, upravo zbog javnog interesa, objavila predsjednikova supruga, da bi pokazala da porodica predsjednika države ne taji svoje prihode.

Od ukupnog broja evidentiranih primjera (69) kršenja načela br. 8 od 1. marta do 1. septembra, saradnici HRA su 16 primjera našli u „Dnevnim novinama“, po 15 u dnevnicima „Vijesti“ i „Dan“, osam na „Portal Vijesti“, pet u „Pobjedi“, četiri na portalu „Cafe del Montenegro“, tri u dnevniku „Blic“, izdanje za Crnu Goru, dva na portalu „Analitika“ i jedan primjer na portalu „In4S“.

Najveći broj (53) primjera kršenja načela br. 8 odnosi se na otkrivanje identiteta osobama kojima je nasilno oduzet život (ubistva, samoubistva, pogibije) ili su teže ili lakše povrijeđeni u različitim okolnostima⁵⁰.

⁵⁰Saradnici su tokom posljednjeg monitoringa posebnu pažnju obratili na nepoštovanje ove smjernice u medijima, imajući u vidu činjenicu da je na to skrenuta pažnja tokom rasprave vođene nakon javnog predstavljanja trećeg po redu izvještaja HRA, kada je dovođena u pitanje svishodnost pomenute smjernice.

U smjernici pod d) za načelo br. 8 se kaže da „žrtve nesreća ili zločina imaju pravo na posebnu zaštitu svojih imena“ i napominje da „nije uvijek pravilo da se otkrije identitet žrtve radi toga da bi javnost bolje razumjela nesreću ili zločin“, i da se „izuzeci (se) mogu tolerisati ako je dotična osoba javna ličnost ili u slučaju posebnih okolnosti“. Niti u jednom od slučajeva koje su evidentirali saradnici HRA, ne radi se o javnim ličnostima, niti su postojale posebne okolnosti koje bi opravdavale otrivanje identiteta neke smrtno stradale ili povrijeđene osobe.

Zanimljiv primjer su saradnici HRA uočili u jednom slučaju kada je identitet žrtve ostao nepoznat, ali je otkrivanje nekih podataka moglo da izazove uznemirenost svih kojima su ti podaci ukazivali na identitet neke njima ponate ili drage osobe. „Portal Vijesti“ je 5. jula objavio vijest od naslovom „Podgorica: U udesu poginula jedna osoba“, a u vijesti su bili inicijali poginule djevojke, podaci da je rođena u Srbiji i nagađanje odakle bi mogla biti.

Iz ostalih primjera kršenja načela br. 8 izdvajamo za analizu nekoliko karakterističnih iz medija u kojima su evidentirani.

Dnevnik „Vijesti“ je u izdanju od 2. marta objavio tekst pod naslovom „Razvod će Mićunovića koštati četiri miliona eura“, u kome se govori o razvodu kontroverznog biznismena Branislava Mićunovića i saopštavaju detalji o podjeli imovine iz sporazuma o rastavi braka. Isti dnevnik je u izdanju od 10. juna objavio tekst pod naslovom „Vjenčao se Damir Mandić“, koji je priča o ženidbi u zatvoru osuđenog za saučeništvo u ubistvu direktora i glavnog urednika dnevnika „Dan“ Duška Jovanovića. Vijest o Mandićevoj ženidbi u zatvoru su istoga dana objavile i „Dnevne novine“ pod naslovom „Oženio se Mandić, kumovao Bigović“. „Dnevne novine“ su se u izdanju od 22. avgusta bavile privatnim životom osobe koja je optužena za kriminalne radnje. Pod naslovom „Ženi se Duško Šarić“, dnevnik izvještava o privatnom dijelu života optužene osobe kao da je riječ o estradnoj zvijezdi.

U svim navedenim primjerima, prema našem mišljenju, novinari su kršili dvije smjernice⁵¹ za načelo br. 8 jer su zadirali u nečiju privatnost, izvještavajući o privatnom životu osoba bez njihove dozvole, a da se, pritom, nijesu bile stekle okolnosti zbog kojih bi javnost imala pravo da zna, recimo, ko sa kim zasniva ili rastavlja brak.

Dnevnik „Dan“ je u izdanju od 10. marta objavio specijalni dodatak, u kome je spisak imena i prezimena osoba kojima je, navodno, Demokratska partija socijalista dijelila novac na dan lokalnih izbora u Beranama. Objavljeni su brojevi telefona osoba sa spiska, kao i djelimično zatamnjeni, ali potpuno jasni jedinstveni matični brojevi. Istoga dana, „Dnevne novine“ su, pod naslovom „DPS optužen za kupovinu glasova“, objavile faksimil spiska imena i prezimena osoba čije je glasove, navodno, kupila Demokratska partija socijalista na izborima u Beranama. Uz imena su objavljeni i brojevi telefona tih osoba. Portal

⁵¹ „(a) Novinar ne smije da zadire u privatni život neke osobe i izvještava o njemu bez dozvole te osobe. Pravo javnosti da zna, mora se uvijek pažljivo odmjeriti u odnosu na lična prava ljudi.“;

„(b) Izvještavanje o privatnom životu neke osobe može biti opravdano samo u slučajevima od posebnog interesa za javnost. Takvi slučajevi su, na primjer, radnje koje ugrožavaju zdravlje i bezbjednost građana i društva (kriminalne i terorističke radnje, korupcija, itd.). Izvještavanje o privatnom životu neke osobe, opravdano je i ako se time sprječava da javnost bude zavedena izjavom ili postupkom nekog pojedinca, kao, recimo, u slučaju kada neka osoba radi određene stvari u privatnom životu, a javno ih osuđuje.“

„In4S“ je 22. maja, uz test pod naslovom „Ekskluzivno: Zaplijenjena evidencija DPS-a na Koniku“, objavio faksimile spiskova na kojima su imena i prezimena, jedinstveni matični brojevi i privatne adrese, a negdje i brojevi telefona većeg broja ljudi.

Ni u jednom od pomenutih primjera, bez obzira na osnovanost sumnje da su određene osobe činile nešto što je u suprotnosti sa zakonom, mediji nijesu imali pravo na učine javnim njihove privatne podatke. U smjernicama za načelo br. 8 se, doduše, izričito navodi samo da „privatne adrese ljudi uživaju posebnu zaštitu“, ali se ne pominju jedinstveni matični brojevi i privatni brojevi telefona. Nesumnjivo je, međutim, da i ovi podaci spadaju u sferu najstrožije čuvane privatnosti.

Dnevnik „Blic“, izdanje za Crnu Goru, prekršio je načelo br. 8 u tekstu objavljenom 5. jula pod naslovom „Sa pet metaka u grudi ubio nevjenčanu ženu“, time što je objavio imena djece iz prvog braka ubijene osobe. U jednoj od smjernica za ovo načelo se kaže da „kada su u pitanju članovi porodice i drugi ljudi koji su indirektno pogođeni nesrećom ili koji nemaju ništa sa zločinom i nesrećom, mora se biti krajnje obazriv pri objavljivanju njihovih imena i slika“. „Blic“ nije pokazao sugerisanu obazrivost.

Izvještavajući o pogibiji tri medicinske sestre iz Podgorice u saobraćajnoj nesreći, „Blic“, izdanje za Crnu Goru, u prethodnom paragrafu javnosti predočava podatke iz privatnog života koji su potpuno irelevantni za priču. Novinar navodi da je jedna od poginulih žena bila udata, jedna vjerena, a jedna razvedena. Mediji su, izvještavajući o ovoj nesreći, inače podilazili znatiželji javnosti, ali se to donekle moglo pravdati okolnostima, ali je, po našem mišljenju, „Blic“, izdanje za Crnu Goru, napravio etički prekršaj ulaskom u dio privatnosti koji nema nikakve veze sa nesrećom i interesom javnosti da bude informisana o njoj.

Dnevnik „Pobjeda“ je u izdanju od 23. maja prenijela iz beogradskih „E-novina“ tekst književnika Marka Vešovića pod nadnaslovom „Kako Miodrag Lekić brani Medu Zemunca“ i naslovom „Propalice iz Dražinog fronta“. Autor u više navrata napad ličnosti⁵² a ne njihove postupke, i tako, prema našem mišljenju, ne poštuje „nužno ljudsko dostojanstvo“, kako se sugeriše u načelu br. 8. (U ovom tekstu je, kako smo ranije u izvještaju naveli, prekršeno i načelo br. 1 Kodeksa).

4.8.2. Kršenje načela br. 8 u informativnim televizijskim programima

MT MSS-a u svojim izvještajima ne navodi ni jedan primjer kršenja načela br. 8 u televizijskim programima.

⁵² „I sjetio sam se da sam u svojim telefonskim razgovorima s prijateljima iz Podgorice, ako se pomene Meda Zemunac, cijelu priču skraćivao u riječi iz Papa koje pamtim od djetinjstva: 'To pička nije rodila. To je vjetar ko zna okle donio'. Meda Zemunac je čudo prirode, jer je plod vanmaterične trudnoće, i služi kao dokaz da je čak i jedan nemoguć oblik života ipak moguć, ali jedino u Montenegro. Pokušaj da zamislim utrobu koja ga je nosila bio bio teška uvreda materinstvu!“; „Stoga me nije zaprepastila ni Slobina jebačica koja se odaziva na ime Miodrag, prezime Lekić i nadimak Čaki, koju sam već portretirao za e-novine, a koja je sve činjenice o Medi Zemuncu, kako drolji i priliči, proglasila za „neki trač“, ali sam se tužno osmijehnuo rečenici: SRAM TE BILO LEKIĆU! kojom su e-novine završile video prilog.“

HRA je evidentirala 23 primjera. Prednjači televizija "Vijesti" sa 16 primjera kršenja ovog načela, a slijede TVCG sa tri primjera, "Atlas" sa dva, te "Pink M" i "Prva" sa po jednim primjerom.

Gotovo svi primjeri (22) se odnose na otkrivanje identiteta žrtava saobraćajnih i drugih nesreća, iako ni u jednom od evidentiranih slučajeva žrtve nisu bile javne ličnosti, niti je bilo riječi o posebnim okolnostima koje bi, prema Kodeksu, opravdale objavljivanje imena poginulih i ozlijeđenih.⁵³

U jednom od navedenih slučajeva uz otkrivanje imena i prezimena žrtve, nepotrebno su objavljeni i detalji privatnog života koji, ni na koji način, ne pomažu gledateljima da bolje shvate okolnosti nesreće.

TV CG: Dnevnik 2, 28. mart - U prilogu o pogibiji jednog muškarca u požaru koji je izbio u kući, navodi se i da se i da je ta osoba živjela sama, ali i da "nije radio nigdje i izdržavao se od socijalne pomoći".

Osim slučajeva otkrivanja identiteta žrtava, zabilježen je i jedan primjer nekritičkog prenošenja tvrdnji o ljekovitosti biljnih čajeva.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM, 10. maj - U izvještaju o Danima prirodne medicine prenesena je tvrdnja prodavačice: "Izdvojila bih brezovu vodu... vrlo je efikasna za liječenje oboljenja bubrega, gdje je u pitanju kamenac, žuči i tako dalje." U smjernicama za načelo br. 8 se navodi da "novinar mora iskazati posebnu dozu razložne sumnje i uzdržanosti kada izvještava o aktivnostima samozvanih iscjelitelja."

4.9. Načelo br. 9 Kodeksa

Novinar je dužan da štiti integritet maloljetnih osoba, drugačijih i hendikepiranih.

4.9.1. Kršenje načela br. 9 u štampi i online medijima

MT MSS nije, ni na osnovu sopstvenog monitoringa, niti odlučujući po žalbama, evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 9 u štampanim i online medijima u vremenu od 1. marta do 1. jula.

U uporednom periodu, saradnici HRA su našli dva primjera kršenja ovog načela i to u dnevnicima „Dan“ i „Dnevne novine“. U nastavku monitoringa do 1. septembra evidentiran je i jedan primjer u dnevniku „Blic“, izdanje za Crnu Goru.

Dnevnik „Dan“ je u izdanju od 14. juna objavio tekst pod nadnaslovom „Sud obavezao Slavka Cekovića da plati izdržavanje dvoje maloljetnika iako je dokazano da im nije biološki otac“ i naslovom „Plaćam

⁵³TV "Vijesti"; 3, 6 i 28. marta, 7. i 14. maja; 6, 25, 27. i 29. juna; 2, 5. i 12. jula; 13, 25. i 31. avgusta

TVCG: 28. marta; 27. aprila; 2. maja

TV "Atlas": 8. maj i 25. jula

TV "Prva": 29. jun

TV "Pink M": 15. avgust

alimentaciju za tuđu djecu“. Tekst predstavlja ispovijest osobe koja tvrdi da je žrtva bivše žene i jedne nepravedne sudske odluke. U tekstu se ne koristi ni jedan drugi primarni niti sekundarni izvor . Pošto je navedeno puno ime i prezime osobe, indirektno je otkriven i identitet maloljetnih osoba koje navodno nijesu njegova djeca, a za koje on plaća alimentaciju.

U Smjernicama UNICEF-a za izvještavanje o djeci je, između ostalog, navedeno: „Nemojte dodatno obilježavati nijedno dijete. Izbjegavajte svrstavanje ili opise zbog kojih ono može biti izloženo kazni – uključujući i dodatnu fizičku ili psihičku patnju, ili trajnoj zloupotrebi, podvajanju ili odbacivanju od strane lokalne zajednice u kojoj živi“. Izvještavanjem na način kako je to učinio „Dan“ u navedenom primjer, obilježeno je dvoje djece.

Dio prethodne argumentacije može biti primijenjen i u slučaju primjera iz „Dnevnih novina“. U izdanju od 23. juna, tekst pod naslovom „Kreće akcija prosjak“ je ilustrovan fotografijom na kojoj se vidi Romkinja. Ona je okrenuta leđima, ali njeno dvoje maloljetne djece, od kojih jedno stoji, a drugo ona drži u naručju, su okrenuta anfas. Ispod fotografije nema legende i može se samo pretpostaviti, imajući u vidu kontekst, da žena prosi. I u ovom slučaju je medij postupio suprotno onome što sugerišu Smjernice UNICEF-a za izvještavanje o djeci.

Treći primjer kršenja načela br. 9 je iz „Blica“, izdanje za Crnu Goru. Ovaj dnevnik je u izdanju od 10. jula objavio tekst pod nadnaslovom „Pas lutalica unakazio petogodišnjakinju u centru Berana“ i naslovom „Djevojčicu iz čeljusti psa otrgli prolaznici“. Priča je ilustrvana fotografijom povrijeđne djevojčice koju u naručju drži muška osoba, koja nije identifikovana u legendi, a može se pretpostaviti da je riječ o ocu. Djevojčica ima na glavi povez i na ustima se vide povrede. U legendi piše: „Još se ne zna da li je djevojčici oštećen vid“.

Da bi bila ilustrvana ova dramatična priča, nije, po našem mišljenju, bilo potrebno fotografisati povrijeđeno dijete i dodatno ga traumatizirati. Nije pokazan poseban obzir, koji sugeriše smjernica za načelo br. 9 Kodeksa: „Mediji su obavezni da iskažu poseban obzir kada intervjuišu, fotografišu ili snimaju maloljetnike“. Fotografija povrijeđenog djeteta, koje može ostati invalid, nije dobar način da se ukaže na ozbiljnost problema.

4.9.2. Kršenje načela br. 9 u informativnim televizijskim programima

U periodu obuhvaćenom izvještajem, ni MT MSS ni HRA nijesu zabilježili primjere kršenja ovog načela.

4.10. Načelo br. 10 Kodeksa

Kada izvještava o istražnim i sudskim postupcima, novinar mora uvažavati pretpostavku da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno, i ne smije ničim prejudicirati ishod sudskog postupka.

4.10.1. Kršenje načela br. 10 u štampanim i online medijima

MT MSS je za period od 1. marta do 1. jula, na osnovu sopstvenog monitoringa, našao 12 primjera kršenja načela br. 10.

Još jedan primjer kršenja ovog načela MT MSS je otkrio baveći se žalbom na tekst objavljen u dnevniku „Dan“, u kome je monitoringom uočeno šest primjera. Po dva primjera su zapažena u dnevnicima „Vijesti“, „Dnevne novine“ i „Informer“, izdanje za Crnu Goru.

U istom periodu, saradnici HRA su našli 223 primjera, a u nastavku monitoringa – do 1. septembra – još blizu 200 primjera, tako da su ih saradnici HRA za period od šest mjeseci otkrili ukupno 401.

Od ukupnog broja primjera koje su evidentirali saradnici HRA, 134 je nađeno u dnevniku „Dan“, 93 u „Dnevnim novinama“, 83 u dnevniku „Vijesti“, 42 u dnevniku „Pobjeda“, 26 u dnevniku „Blic“, izdanje za Crnu Goru, 12 na portalu „Cafe del Montenegro“, pet na portalu „Analitika“, po četiri na portalima „Vijesti“ i TVCG, i dva na portalu „In4S“.

Pošto monitoring pokazuje da nijedan medij nije u potpunosti imun na ovu vrstu etičkog prekršaja, njeno češće pojavljivanje u pojedinim medijima može biti djelimično posljedica i češćeg objavljivanja vijesti i priča koje se tiču kriminala. Naravno, time njihova odgovornost nije ništa manja.

U 314 primjera do kršenja načela br. 10, odnosno pretpostavke nevinosti, došlo je u naslovu vijesti, odnosno teksta i to tako što je naslov formulisan tako kao da je nečija krivica utvrđena činjenica, iako se kasnije u tekstu, u navećem broju slučajeva, sasvim etično objašnjavalo da je u pitanju tek sumnja, optužba i sl. Među tim primjerima je i onaj jedini oko koga su saglasni saradnici HRA i MT MSS, a tiče se teksta objavljenog u „Danu“ 16. aprila pod naslovom „Pare od kokaina prali preko Prve banke“. Riječ je o tekstu u kome se javnost obavještava da je nevladina organizacija MANS podnijela krivičnu prijavu, zbog sumnje da su prali novac preko Prve banke, protiv Darka Šarića i Stanka Subotića, koja je temeljena na podacima do kojih je došla Regionalna mreža istraživačkih novinara (OCCRP).

Iako ih je mnogo manje, iza navedenih primjera koje su otkrili saradnici HRA slijede oni gdje je pretpostavka nevinosti, osim u naslovu, kršena i u prvom paragrafu vijesti, odnosno teksta. Saradnici HRA su našli 34 takva primjera.

U ostalim slučajevima načelo br. 10, odnosno pretpostavka nevinosti kršena je u nadnaslovima, podnaslovima, tekstu ili u kombinaciji nekih od navedenih elemenata. Zanimljiv je primjer⁵⁴ sa portala „Analitika“, gdje je sve do posljednjeg paragrafa izbjegavana zamka kršenja pretpostavke nevinosti, a onda se to desilo na kraju teksta.

Netipičan primjer kršenja načela br. 10, odnosno pretpostavke nevinosti saradnici HRA su našli u dnevniku „Pobjeda“, u intervjuu objavljenom u izdanju od 27. maja. Novinar je intervjuisao Jasenku

⁵⁴ „Laković je 30. juna u Stanišića pucao, navodno kako bi mu se osvetio za batine koje je od njega dobio nekoliko dana ranije na Zabjelu. Ta tuča nije prijavljivana policiji. (posljednji paragraf u tekstu pod naslovom „Zagoričani saslušavani zbog bombaškog napada na kuću Lakovića“, objavljen 30. jula 2014)

Perović, predsjednicu Udruženja porodica deportovanih BiH. građana 1992. godine iz Crne Gore (Naslov: „Nezavisni' mediji koriste žrtve za medijski obračun“) i postavio joj, pored ostalih, i ovo sugestivno, komentarisano pitanje: "Direktnog učesnika u zločinu, slobodno se može reći egzekutora, Slobodana Pejovića takozvani 'nezavisni' crnogorski mediji (Vijesti i Monitor) proglašavaju herojem..." Ovako formulisanim pitanjem novinar krši pretpostavku nevinosti, iznoseći tvrdnju o nečijoj krivici kao da je ona dokazana, i to ne o bilo kakvoj krivici.

Sljedeći primjer, koji nije jedini, interesatan je zbog toga što ukazuje na problem neodgovarajućeg korišćenja fotografija kojima se ilustruju vijesti iz tzv. „crne hronike“. U dnevniku „Vijesti“ od 11. marta objavljen je tekst pod nadnaslovom „Nova prijava protiv dvojice maloljetnika“ i naslovom „Dječaci iz Bara ukrali televizor i automobil“. Vijest je ilustrovana fotografijom dvojice maloljetnika koji na glavama imaju maske, ali se jednom, koji je u prvom planu, vide oči i dio lica. Ispod fotografije nema nikakve legende, čime se ostavlja mogućnost čitaocima da shvate da je upravo riječ o maloljetnicima koji se pominju u vijesti.

U slučaju da je fotografija samo puka ilustracija koja nema veze sa dvojicom osumnjičenih maloljetnika, što je vjerovatno u pitanju, onda je u ovom slučaju prekršeno načelo br. 1 koje se odnosi na tačnost.

4.10.2. Kršenje načela br. 10 u informativnim televizijskim programima

MT MSS-a nije monitoringom utvrdio kršenje načela br. 10 u televizijskim programima. U glavnim informativnim programima pet televizija koje je HRA monitorirala zabilježeno je 17 primjera kršenja ovog načela.

Najviše, 10, primjera evidentirano je u programima televizije „PINK M“, četiri u programu u televizije „Vijesti“, dva u programu televizije Crne Gore, te jedan u program televizije „Atlas“.

Iako se najveći broj primjera odnosi na kršenje pretpostavke nevinosti, gdje mediji osumnjičene ili optužene za neko djelo proglašavaju krivim, u ovom izvještajnom periodu uočili smo i primjer kršenja obaveze da se objavi informacija o prekidu istrage, povlačenju ili ograničenju optužnice ili o smanjenju i ukidanju presude. Televizija „Pink M“ je početkom godine objavila nekoliko priloga, u kojima je kršila Kodeks, a u kojima je optuživana direktorica Centra za građansko obrazovanje, Daliborka Uljarević. Međutim, nisu objavili i da je tužilaštvo, nakon istrage, odbacilo prijavu protiv nje.

Zanimljiv je i slučaj snimke pogubljenja američkog novinara Jamesa Foleya, jer uredništva nisu prepoznala potrebu da zaštite dostojanstvo žrtve, kao ni opasnost da objavljivanjem poruka počinitelja tog zločina postanu instrument u rukama kriminalaca.

PINK M: INFOMONTE, 31. mart - U izvještaju o očekivanom početku suđenja bivšim menadžerkama CKB-a iznose se optužbe koje su prezentirane kao činjenice." U tom periodu su Tatar i Ljumović odobravale milionske kredite članovima svojih porodica kojima su oni kupovali akcije CKB-a, ali su se krediti kasnije otpisivali na račun Banke", kaže se između ostalog čime se krši pretpostavka nevinosti.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM, 18. mart - U izvještaju o hapšenju Darka Šarića, pretpostavka nevinosti je prekršena time što se uz njegovo ime pominje da je riječ o *"odbjeglom narko bosu"*.

PINK M: INFOMONTE, 18. mart - Darka Šarića, koji je uhapšen zbog optužbe da se bavio švercom droge, u izvještaju o hapšenju više puta nazivaju "narko bos".

PINK M: INFOMONTE, 19. mart - U najavi intervju sa ministrom Duškom Markovićem, kao i u još tri pitanja u toku intervju voditelj i novinar uz ime Darka Šarića navode *"narko-bos"*, iako je suđenje tek počelo i navodi optužnice nisu dokazani.

TV VIJESTI:VIJESTI, 24 mart - U izvještaju sa suđenja Darku Šariću, navodi se da je riječ o "optuženom pljevaljskom narko bosu", čime se i dalje krši pretpostavka nevinosti, jer jezična konstrukcija ne dočarava dovoljno jasno ono što je, vjerovatno, bila namjera novinara da kaže, da je Šarić Pljevljak koji je optužen da je narko bos.

PINK M: INFOMONTE, 28. mart - U uvodu za izvještaj o hapšenju osumnjičenih za napad na novinarku Dan-a Lidiju Nikčević, *načelo br. 10 prekršeno je tvrdnjom "naručilac i finansijer prebijanja je vlasnik firme Narcis"*.

PINK M: INFOMONTE, 1. april - Pretpostavka nevinosti više puta je prekršena u prilogu o istrazi o poslovanju lista Vijesti, gdje se, između ostalog tvrdi da su *"vlasnici nezakonitim radnjama došli do miliona"*, a spominju se i osobe optužene u slučaju CKB, uz konstataciju *"pokazalo se da nijedna akcija vlasništva banke, nije kupljena ušteđevinom bilo koga od članova porodica Tatar, Perović, Ljumović, Popović"*, iako to nije utvrđeno činjenično stanje.

PINK M: INFOMONTE, 2. april - Navodni nezakoniti postupci vlasnika lista Vijesti, i ovom prilogu su prezentirani kao nesporni, bez ograde, odnosno napomene da se radi o sumnjama ili navodima treće strane.

PINK M: INFOMONTE, 10. april - U smjernicama o izvještavanju navodi se da se "kritika i komentar u vezi sa određenim slučajem moraju jasno razlikovati od izvještavanja o sudskoj proceduri". To je prekršeno u prilogu o obavještavanju javnosti u vezi istrage o poslovanju lista "Vijesti" u kojem se tvrdi da VDT *"odgovara na sva pitanja novinara Vijesti i Dan-a i na svaki tekst i izmišljenu aferu ovih medija predusretljivo otvara istrage"*.

PINK M:INFOMONTE, 16.april - U prilogu o slučaju CKB banke, odnosno o odluci da se optuženi brane sa slobode, načelo br. 10, narušeno je tvrdnjom *"optužnicom za slučaj CKB nisu obuhvaćeni svi glavni akteri pljačke među kojima je i kćerka Ljumovićeve, Aleksandra Popović"*.

PINK M:INFOMONTE, 24. jun - Dragoslava Kosmajaca, koga je srpski premijer nazvan jednim od najvećih dilera droge na Balkanu, ali koji nije za takva djela osuđen, pa čak ni optužen, novinari nazivaju upravo tako - najveći diler droge na Balkanu.

TVVIJESTI:VIJESTI U POLA SEDAM, 4. jul - Iako je u najavi ispravno navedeno da je policija uhapsila osobu osumnjičenu za ubojstvo, u prvoj rečenici izvještaja se eksplicitno navodi da je osumnjičeni kriv. *"Sa pet hitaca iz neposredne blizine Nikšićanin Branko Đurović pola sata prije ponoći pištoljem je usmrtio Tanju Šekarić sa kojom je živio poslednjih godina."*

PINK M:INFOMONTE, 28. jul - Nije objavljena informacija Centra za građansko obrazovanje, koju su objavili drugi mediji izvještavajući sa konferencije za novinare , da ih je Osnovno državno tužilaštvo obavijestilo da se anonimna krivična prijava protiv te NVO odbacuje, čime je prekršeno načelo br. 10. Naime, izričito se navodi da medij mora u kontinuitetu izvještavati o krivičnom slučaju, te da se "ovo tiče i slučajeva odustajanja od istraga".

TVCG: DNEVNIK 2, 5. avgust - Pretpostavka nevinosti prekršena je u naslovu "*vođe delija uhapšeni zbog reketiranja*" , koji se pojavio na ekranu iako je u izvještaju ispravno navedeno da su uhapšeni zbog sumnje da su se bavili reketiranjem.

TV CG:DNEVNIK 2, 20. avgust - Vijest da su islamski radikali u Iraku pogubili američkog novinara Jamesa Foleya objavljena je tako da se vidi žrtva koja kleči pored maskirane osobe sa nožem u ruci. Iako nije objavljen sam čin smaknuća, objavljivanjem ovog snimka prekršena je smjernica o izvještavanju o nasilju na štetu žrtve i njemu bliskih osoba. Osim toga, objavljivanjem izjave koju žrtva izgovara, pod pritiskom i očiglednim stresom, te poruke maskiranog krvnika, u kojoj se prijeti daljnjim nasiljem, medij upada u klopku i postaje instrument kriminalaca, širenjem poruke straha i terora.

TV ATLAS:FORUM, 20. avgust - Isto kršenje načela br. 10 evidentirano je i u ovom programu. Zanimljivo je i da je snimak objavljen iako se napominje da autentičnost nije potvrđena.

TV VIJESTI:VIJESTI U POLA SEDAM, 20. avgust - I u ovom programu je objavljena snimka o posljednjim trenucima američkog novinara, ali bitno kraća i bez uznemirujuće poruke žrtve. Ipak, dovoljno se jasno vidi žrtva i maskirna osoba koja vitla nožem.

4.11. Načelo br. 11 Kodeksa

Novinar ne smije prihvatati privilegije bilo koje vrste koje bi mogle ograničiti ili dovesti u sumnju njegovu autonomnost i nepristrasnost, i nauditi slobodi odlučivanja izdavača i redakcije.

4.11.1. Kršenje načela br.11 u štampanim i online medijima

MT MSS nije u vremenu od 1. marta do 1.jula našao nijedan primjer kršenja načela br. 11 u štampanim i online medijima.

U uporednom periodu, saradnici HRA su u šest štampanih i online medija našli 19 primjera kršenja ovog načela, a u nastavku monitoring – do 1. septembra – još tri. Najviše primjera je nađeno u „Dnevnim novinama“ – osam, pet primjera je uočeno u dnevniku „Dan“, po tri na portalima „Vijesti“ i „Cafe del Montenegro“, a po jedan u dnevniku „Pobjeda“ i na portalu „Analitika“.

U evidentiranim primjerima je uglavnom načelo br. 11 kršeno nepoštovanjem smjernice kojom se upozorava da novinarski prilozi „koji se odnose na preduzeća, njihove proizvode, usluge ili događaje u

vezi sa preduzećima ne smiju da prekorače granicu prikrivene reklame⁵⁵. Ta granica je uglavnom prelažena tako što se, uz koristan informativni sadržaj, dodaju i marketinško-reklamne poruke kroz direktno ili indirektno citiranje osoba zaduženih za odnose s javnošću ili drugih predstavnika kompanija.

Ilustrativan primjer za ovo je tekst iz „Dневnih novina“ od 19. aprila, pod naslovom „Jaja neće poskupiti“. Obavještenje o sniženju cijena jaja je, u ovoj vijesti, začinjeno samoreklamerskom rečenicom: "To je uslovljeno očekivanom povećanom potražnjom za jajima, na koju 'Roda', u skladu sa sloganom dobrog znaka za trgovinu, reaguje kao pravi prijatelj domaćinstava, omogućujući im znatne uštede".

Na sličan način je prekoračena granica koja razdvaja novinarski od teksta reklame u vijesti pod naslovom „U Nikšiću otvorena drogerija 'Dama'“, objavljenoj na „Portal Vijesti“ 3. maja. Ta granica je pređena citatom iz govora direktorice marketinga: „Kada smo stvarali 'Damu', posebnu pažnju smo posvetili samo jednoj stvari – da našim dragim potrošačima stvorimo mjesto na kome će pronaći sve što im treba za njegu, ljepotu i zdravlje. I uspjeli smo. Napravili smo mjesto koje kupovinu pretvara u uživanje“.

U „Dневnim novinama“ je 28. maja i 2. juna objavljena rubrika pod nadnaslovom „Razgovor uz kafu“, a tekst je, osim fotografije intervjuisane osobe, ilustrovan logom „Kuća kafe i čaja“, što sugeriše da je ovaj tekst sponzorisan. Informacije o sponzorstvu, međutim, nigdje nema, tako da se ovdje radi o reklamama, koja se „švercuje“ uz novinarsku formu i sadržaj.

U dnevniku „Dan“ je 2. jula objavljen tekst pod naslovom „Brige stop, uplate non-stop“ u kome su, osim korisnih servisnih informacija, plasirane i čisto marketinški intonirane poruke, poput ove: "Nova usluga 'elektronska banka- Zona 24 sata namijenjena je svim pravnim i fizičkim licima, klijentima HB, a omogućava bezbjednu, konformnu i brzu uplatu sredstava na račun...".

U tekstu pod naslovom „Upoznajte Crnu Goru iz Porto Montenegro“, objavljenom na portalu „Analitika“ je 3. maja objavljen ovakav citat koji ovu vijest iz novinarskih uvodi u vode reklame: „Otkrijte Crnu Goru iz vazduha, morem i kopnom – magični panoramski pogledi iz zaleđa Boke Kotorske i istraživanje planinskih vijenaca na sjeveru Crne Gore“.

4.11.2. Kršenje načela br.11 u informativnim televizijskim programima

MT MSS nije u svojim izvještajima uočio kršenje načela br. 11 u televizijskim programima.

Saradnici HRA su monitoringom zabilježili čak 28 primjera⁵⁶, što predstavlja značajan porast u odnosu na naša dva prethodna izvještaja, kada je uočeno 19⁵⁷, odnosno šest⁵⁸ primjera.

⁵⁵ "Potreba za stalnim sticanjem i održavanjem kredibiliteta medija iziskuje posebnu pažnju kada se radi o propagandnim i reklamnim sadržajima. Tekstovi, tv i radio priloge ili programi koji se odnose na preduzeća, njihove proizvode, usluge ili događaje u vezi sa preduzećima ne smiju da prekorače granicu prikrivene reklame. Rizik da se to učini naročito je veliki ako priča prevazilazi opravdani interes javnosti ili interesovanje publike za tu informaciju. Ovo se također odnosi na reklamne tekstove, fotografije, tv i radio priloge i ilustracije koji nijesu prošli uredjivačku obradu."

⁵⁶ TVCG:2.mart, 9. i 19. jul, 17. i 21. avgust

Ovaj porast, koji je posebno izražen u odnosu na period od septembra do marta, vjerojatno je djelomično uzrokovan činjenicom da se tokom kasnog proljeća i ljeta zbog turizma bitno pojačava ekonomska aktivnost u zemlji.

Time se povećava i broj informacija koje kompanije plasiraju o svojim proizvodima i uslugama, a koje mediji uglavnom nekritički prenose i time brišu razliku između informativnog sadržaja i reklama.

Ponekad je riječ o standardnim prikrivenim reklamama kao npr. u slučaju izvještaja (TV "Vijesti" i TVCG) sa kongresa mobilne telefonije u Barseloni, održanog 2. marta, u sklopu kojeg se reklamirao operater, koji je, vjerovatno, i sponzorirao odlazak tv ekipa na kongres.

Vrlo često se, međutim, u sklopu informativnih programa objavljuju i otvorene reklame. Jedan od najočiglednijih primjera ovakve prakse je prilog televizije "Prva"(11.maj) o agenciji za čuvanje djece u kojoj se precizno navodi koje usluge agencija nudi i kako ostvariti kontakt. Jednako očigledan primjer je prilog koji je TVCG emitovala 19. jula, a koji je u potpunosti bio posvećen jednom malom hotelu na primorju, gdje je data i uputa kako pronaći hotel.

Veliki broj zabilježenih kršenja u ljetnjem periodu odnosi s upravo na reportaže o uspješnim hotelima, novim turističkim uslugama i eko selima, koji se, pretvaraju u reklame, uz uobičajene informativno-propagande priloge o bankama i teleoperaterima.

4.12. Načelo br. 12 Kodeksa

Obaveza je novinara da bude solidaran sa kolegama u mjeri koja ga neće onemogućiti da valjano obavi profesionalni zadatak, niti dovesti u opasnost da se ogriješi o osnovne principe novinarskog kodeksa.

4.12.1 Kršenje načela br. 12 u štampanim i online medijima

MT MSS nije evidentirao niti jedan primjer kršenja načela br. 12 u bilo kojem štampanom i online mediju od 1. marta do 1. jula.

U istom periodu, saradnici HRA su uočili 151 primjer kršenja pomenutog načela, a u nastavku monitoringa, koji je trajao do 1. septembra, još više od stotinu, tako da je za pet mjeseci broj primjera

TV VIJESTI: 2.mart, 8.maj(dva kršenja), 18.jun, 9. jul i 25.avgust

PINK M: 2, 8, i 22.maj, 3.jun, 1. i 19. jul, 21. i 22. avgust

PRVA:2. i 11. maj, 17. i 28. jun, 9. i 30. jul, 21. i 31. avgust

⁵⁷

MONITORING NOVINARSKIH SAMOREGULATORNIH TIJELA U CRNOJ GORI, DRUGI IZVJEŠTAJ,
(mart 2013 – oktobar 2013)

⁵⁸**MONITORING NOVINARSKIH SAMOREGULATORNIH TIJELA U CRNOJ GORI , TREĆI IZVJEŠTAJ,**
(1. oktobar 2013. – 1. mart 2014.)

dostigao 262. U ove primjere nijesmo uvrstili one koji se tiču spotskih fotografija u dnevnim listovima, kao ni fotografija u nedjeljniku „Monitor“.

Saradnici HRA su tokom ovog perioda monitoringa prvi put obratili pažnju na činjenicu da se za brojne fotografije snimljene tokom sportskih događaja diljem planete (posebno u vrijeme svjetskog fudbalskog prvenstva u Bazilu) ne navode izvori, na osnovu čega, naravno, ne možemo tvrditi da te fotografije nijesu uradili fotografi tih redakcija (što se nepotpisivanjem možda želi sugerisati), ali imamo razloga da sumnjamo da bi moglo biti riječi o plagiranju koje se želi sakriti.

U navedenu brojku primjera kršenja načela br. 12 nijesmo uvrstili ni fotografije objavljene tokom monitorovanih pet mjeseci u nedjeljniku „Monitor“, a njihovi autori nijesu poznati, jer takođe ne možemo da tvrdimo da je riječ o plagiranju. Kao i u slučaju sportskih fotografija, imamo razloga da sumnjamo kako je u pojedinim slučajevima riječ o plagiranju, na šta smo skrenuli pažnju u našem prethodnom izvještaju. Napominjemo da „Monitor“ nije u posljednjih pet mjeseci naveo izvor niti za jednu objavljenu fotografiju.

Prema procjenama saradnika HRA koji su monitorovali online medije, postoji obilje tekstova i fotografija iz sfere zabave i sličnih oblasti čije je izvorno autorstvo vrlo teško ustanoviti, a koji „cirkulišu“ u štampanim i online medijima u regionu, pa i u Crnoj Gori.

Prema procjenama saradnika HRA i naknadne uporedne analize sadržaja, o plagiranju se pozdano može govoriti u 149 primjera tekstova i pratećih fotografija objavljenih u „Dnevnim novinama“ od 1. marta do 1. septembra 2014. godine. Saradnici HRA su evidentirali 45 takvih primjera u dnevniku „Blic“, izdanje za Crnu Goru, 32 primjera u dnevniku „Vijesti“, 18 primjera u dnevniku „Pobjeda“, po četiri primjera na portalima „Vijesti“, TVCG i „In4S“, tri primjera na portalu „Cafe del Montenegro“, dva primjera na portalu „Analitika“ i jedan u dnevniku „Dan“.

Primjera radi, „Dnevne novine“ su 11.juna objavile tekst, ilustrovan fotografijom, o Kinezu koji je izmislio kofer koji mu je, ujedno, i prevozno sredstvo, ne navodeći izvor ni za jedno ni za drugo, a tu priču je ranije objavio *The Telegraph* ali i više drugih inostranih online medija.

U najvećem broju slučajeva, navedeni domaći mediji preuzimaju iz regionalnih ili inostranih medija gotove tekstove ili i tekstove i fotografije, ne navodeći izvore, ili praveći manje ili više kreativne kompilacije od posuđenog materijala. Najveći broj takvih tekstova nije potpisan, ali ima i plagiranih tekstova koji su potpisani inicijalima, inicijalima imena, a punim prezimenima novinara, ali i primjera da je plagirani tekst potpisan punim imenom i prezimenom novinara. Saradnici HRA su pronašli 40 takvih tekstova.

Ilustrativan je i primjer iz dnevnika „Blic“, izdanje za Crnu Goru, koji je u izdanju od 10. aprila objavio izvještaj o zločinu u jednoj američkoj školi pod naslovom „Upao u školu i klao djecu“. Tekst je potpisan punim imenom i prezimenom novinara „Blica“, objavljena je i fotografija sa lica mjesta, ali je potpuno

jasno da izvještač ovog dnevnika nije bio na licu mjesta, već da je koristio tuđe informacije i od njih napravio tekst.

U jednom plagiranom tekstu objavljenom u „Dnevnim novinama“ 22.jula („Udovici pušača 23,6 milijardi dolara odšete“) piše, primjera radi: „Advokati duvanske kompanije koja proizvodi cigarete Kamel, Kul, Vinston i Pal Mal nijesu bili dostupni za bilo kakav komentar“, pri čemu se ostavlja čitaocu da vjeruje kako je iz redakcije u Podgorici neko zvao advokate pomenutih kompanija.

4.12.2 Kršenje načela br. 12 u informativnim televizijskim programima

Ni MT MSS-a, ni HRA monitoringom nisu utvrdili kršenje ovog načela u informativnim televizijskim programima.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE IZVJEŠTAJA

Saradnja između samoregulatornih tijela

MT MSS je samo jednu od žalbi koje su se ticale tekstova u medijima koji nijesu njegovi članovi proslijedio nadležnom ombudsmanu tog medija, ne razmatrajući je, dok je razmatrao više žalbi na račun takvih medija i odlučivao o njima nakon što su odluke o tim žalbama donijeli ombudsmani tih medija. **MT MSS bi trebalo da se oglasi nenadležnim i uputi žalioca na nadležno samoregulatorno tijelo u mediju na koji se žalba odnosi i tu bi trebalo da se završi njegova uloga. Podsjećamo na preporuku iz našeg trećeg izvještaja da bi u slučaju neslaganja u primjeni Kodeksa, tj. različitih tumačenja osnovnih načela i pratećih smjernica, samoregulatorna tijela trebalo da iniciraju zajedničke debate u cilju ujednačenog tumačenja Kodeksa i unapređenja poštovanja profesionalnih standarda i ljudskih prava od strane medija.**

Procedura po kojoj postupaju samoregulatorna tijela

Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) nije ispunio obećanje, dato početkom 2013, da će izraditi poseban pravilnik kojim će precizno definisati način podnošenja žalbi i postupanje Monitoring tima po njima. **Krajnje je vrijeme da MSS usvoji obećani poslovnik o načinu rada prilikom postupanja po žalbama, jer od toga zavisi i kvalitet rada Monitoring tima MSS-a i utisak javnosti o tom radu.**

MSS ne koristi svoju internet stranicu da obavještava javnost o svojim aktivnostima, niti za vođenje kampanja kojima bi promovisao značaj samoregulacije i svoje uloge. **Na internet stranici MSS-a bi trebalo da budu objavljene informacije o svim aktivnostima tog udruženja, njegovog Monitoring tima, zvanična saopštenja i izjave koje je neko dao u svojstvu predstavnika ovog samoregulatornog tijela, uključujući i intervju za medije.**

MT MSS od početka ovog projekta, odnosno u protekle dvije godine, insistira na praksi selektivnog poštovanja Statuta MSS pri odlučivanju o žalbama, jer samo od medija koji su njegovi članovi traži da se izjasne o žalbi prije nego je uzme u razmatranje. **MT MSS treba da poštuje Statut MSS i ravnopravno se odnosi prema svim medijima kada odlučuje o žalbama koje ih se tiču.**

Iako je Statutom MSS-a predviđeno da njegov Monitoring tim čine Izvršni sekretar MSS-a i tri medijska eksperta koje bira Upravni odbor na period od četiri godine, Monitoring timu od početka nedostaje treći član dijela tima koji su u Statutu označeni kao medijski eksperti. Imajući u vidu da MT MSS stalno odlučuje u krnjem sastavu, a da ne postoji poslovnik o njegovom radu, može se dovesti u pitanje legitimitet njegovih dosadašnjih odluka. **MSS treba da kompletira svoj Monitoring tim na način kako je predviđeno Statutom MSS-a ili da, pak, prilagodi Statut postojećoj stvarnosti. Ovo važi i za sastav**

članova Medijskog tima, budući da nije uputno da se oni u Statutu nazivaju medijski eksperti, a da to stvarno budu novinari/urednici koji rade u medijima koji su članovi MSS-a.

Osim što od ranije samo sporadično monitoruje elektronske/emitivne medije (radio i televizijske stanice), MT MSS je to učinio i kada su u pitanju online mediji i, praktično, svoju monitorsku funkciju, na koju ga obavezuje Statut MSS, sveo samo na štampane medije, od kojih svi nijesu njegovi članovi. **MSS bi trebalo da kritički preispita način na koji je do sada ostvarivao nadzornu funkciju, i prilagodi je svojim realnim mogućnostima, i svede je u okvire medija koji su njegovi članovi.**

Primjeri koji su navedeni i u ovom izvještaju pokazuju da u samoregulatornoj praksi često dolazi do nesporazuma oko tumačenja smjernica za načelo br. 4 koje se tiče prava na ispravku i odgovor, što dijelom može biti zbog nepreciznosti ovih smjernica, ali i neusklađenost ovih smjernica sa odredbama Zakona o medijima, koje su preciznije i jasnije. **Prilikom najavljenog rada na dopunama Kodeksa, trebalo bi i smjernice za načelo br. 4 koje se odnose na korišćenje prava na ispravku i odgovor, uskladiti sa odredbama Zakona o medijima.**

Budući da Samoregulatorni savjet za lokalnu štampu (SSLŠ) ne izvještava o svom radu, niti ima internet stranicu na kojoj informiše o ostalim svojim aktivnostima, utisak je da ovo samoregulatorno tijelo postoji samo na papiru. **Ako želi da se nametne kao kredibilno samoregulatorno tijelo za lokalnu štampu, SSLŠ treba da kritički preispita svoj dosadašnji rad.**

SSLŠ i dalje nema poseban akt kojim bi bio regulisan način rada njegovog Suda časti, tijela predviđenog Statutom, i procedura podnošenja žalbi i postupanja po njima. Postojanje takvog akta bi moglo da stimuliše potencijalne žaliocce. **Neophodno je da odgovarajuće tijelo SSLŠ usvoji akt kojim bi bio regulisan rad Suda časti i procedura podnošenja žalbi i postupanja po njima.**

TV „Vijesti“ nije obavijestila javnost da je prestao da radi njihov ombudsman. Takođe nema informacija o tome jesu li, u međuvremenu, stizale žalbe i što se sa njima događalo, niti šta će se, u novonastaloj situaciji, dešavati sa eventualnim žalbama. **TV „Vijesti“ treba da što prije imenuje drugu osobu za ombudsmana, ukoliko želi da nastavi ovaj vid samoregulacije. Ako to iz nekih razloga nije moguće da se učini u kratkom roku, dužna je da o tome obavijesti svoje gledaoce.**

Ombudsmanka dnevnika „Vijesti“ insistira na medijatorskom, a ne presuditeljskom aspektu svoje uloge, i čini sve da bi došlo do dogovora između žalioca i medija koji bi doveo do objave ispravke i odgovora što je, smatramo, više u duhu samoregulacije i razvijanja odnosa povjerenja između medija i građana. Naravno, objavljivanje ispravke i odgovora nemaju jednaku težinu u slučaju kršenja svih načela Kodeksa (neetično zadiranje u nečiji privatni život, recimo), i ne mogu se primjenjivati uvijek kao prvi lijek nakon kojeg slijedi procjena ombudsmana. **Da bi bila precizirana ova medijatorska uloga ombudsmana, bilo bi neophodno u poslovniku o radu preciznije definisati obaveze uredništva, kao i naglasiti obavezu žalilaca da prvo, kad god je to moguće, pokušaju da iskoriste pravo na ispravku i odgovor koje im garantuju Kodeks i Zakon o medijima, kao i medijatorske usluge ombudsmanke, a tek u krajnjoj instanci zahtijevaju od nje da presuđuje.**

Ombudsmanka dnevnika „Vijesti“ i dalje ne navodi uvijek koje je osnovno načelo Kodeksa prekršeno i način na koji je to urađeno, i ne koristi dosljedno terminologiju koja je korišćena u pisanju Kodeksa.

Poželjno je da se uvijek prilikom utvrđivanja ogrješenja o profesionalnu etiku navede koje načelo, odnosno smjernica Kodeksa je prekršena i na koji način je to učinjeno. Poželjno je, takođe, dosljedno pridržavanje terminologije koja je korišćena u Kodeksu.

Ombudsman dnevnika „Dan“ je sugerisao da oni koji smatraju da se medij o njih ogriješio iznošenjem bitno iskrivljenih činjenica ili netačnih informacija treba prvo da iskoriste mogućnosti iz načela 4 Kodeksa u pogledu objavljivanja ispravke ili reagovanja, a da se ombudsmanu žale ako smatraju da medij ne uvažava njihovo pravo i krši Kodeks. **Iako smatramo da je sugestija ombudsmana ispravna i u skladu sa Poslovníkom o njegovom radu, preporučujemo da u početnom periodu samooregulacije u dnevniku „Dan“, ombudsman ipak aktivnije učestvuje u uspostavljanju povjerenja između čitaoca i uredništva.**

U slučaju jedne žalbe koju je djelimično uvažio, ombudsman dnevnika „Dan“ nije naveo koji je dio Kodeksa prekršen. **Trebalo bi uvijek, kada se kontatuje kršenje Kodeksa, navesti o kome je osnovnom načelu i smjernici je riječ.**

Iako je objavljen početak rada ombudsmanke nedjeljnika „Monitor“, javnost još nije obaviještena o nekoj njenoj odluci ili izvještju o radu. Takodje, nije objavljena važna informacija o procedurama i pravilima po kojima se mogu žaliti zainteresovani čitaoci, odnosno građani, te kakva su prava i obaveze ombudsmankine s tim u vezi. **Monitor je dužan da što prije objavi dokument kojim su regulisana prava i obaveze ombudsmanke, kao i propisane procedure podnošenja žalbi ili prigovora.**

Nalazi uporednog monitoringa medija

Mediji često koriste istraživanja nevladine organizacije Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) koja se tiču tvrdnji o kriminalu i korupciji na najvišim nivoima vlasti u Crnoj Gori, ali često ta istraživanja uzimaju zdravo za gotovo i ne pokušavaju da, koristeći novinarske metode i alate, dodatno provjere utemeljenost podataka do kojih je došao MANS. **Pošto je novinarstvo, između ostalog, vještina provjeravanja, mediji su dužni da provjeravaju kod druge strane i nezavisnih izvora ono što im dostavljaju istraživači iz nevladinih organizacija ili bilo koji drugi manje ili više relevantan i pouzdan izvor.**

Monitorinzi MT MSS i HRA pokazuju da je i dalje veoma izraženo kršenje načela br. 1 i br. 3 koja se odnose na tačnost i izbalansiranost izvještavanja, odnosno neprikosnovenost činjenica, a koja su ključna za kredibilitet medija. Ova načela se i dalje, uglavnom, krše zbog naglašavanja jednog aspekta priče i neprovjeravanja informacija iz nezavisnih izvora, kao i zbog plasiranja komentara i mišljenja u sklopu vijesti, bez potrebnog odvajanja. **Ponavljamo našu raniju preporuku da novinari moraju odmah dati priliku i drugoj strani da odgovori na optužbe i naglašavamo obavezu provjeravanja informacija iz nezavisnih izvora. Napominjemo i da Kodeks obavezuje na to da komentar i vijest budu jasno odvojeni.**

Kršenje pretpostavke nevinosti (načelo br. 10 Kodeksa) i dalje je daleko najčešći primjer neetične prakse u medijima. **Ponovo preporučujemo medijima da se potrudu da na zanemarljivu mjeru svedu broj primjera kršenja pretpostavke nevinosti. Olakšavajuća okolnost u ovom slučaju je ta što se ovo kršenje relativno lako prepoznaje i zbog toga ga je, uz dobru volju novinara i posebno**

urednika, moguće lako izbjeći. Stavljanjem znaka pitanja na kraju iskaza koji sugerise nečiju krivicu moguće je, makar djelimično, umanjiti krajnji efekat toga iskaza.

U značajnom broju primjera saradnici HRA su uočili kršenja načela br. 5 navođenjem nacionalne pripadnosti osobe osumnjičene za neko krivično djelo, odnosno isticanje te činjenice u naslovu, za šta nije postojao nikakav profesionalni razlog. Naprotiv, takvim isticanjem je namjerno ili nenamjerno sugerisano javnosti da je to što je neko ove ili one nacionalnosti bitno za ono što je navodno učinio/la, što je u potpunoj suprotnosti sa Kodeksom. **Preporučujemo medijima da u tekstu, a posebno u naslovima ne ističu nacionalnost onoga ko je osumnjičen ili optužen za neko krivično djelo, jer time samo doprinose produbljivanju stereotipa i podstiču netrpeljivost.**

U prethodnom izvještaju je naglašeno da se većina primjera kršenja načela br. 8 Kodeksa u nadziranim televizijskim informativnim programima odnosi na objavljivanje imena i prezimena žrtava saobraćajnih nesreća. Monitoring štampe i portala u posljednjih šest mjeseci je pokazao da je ta neetična praksa prilično raširena u tim medijima. **Ponavljamo raniju preporuku da bi mediji trebali da se sa mnogo više pažnje i obzirnosti odnose prema žrtvama nesreća ili zločina, jer one, prema Kodeksu, imaju pravo na posebnu zaštitu imena, osim u slučajevima posebnih okolnosti, koje uvijek trebaju biti pažljivo razmotrene.**

Zabilježeno je više primjera u kojima su mediji objavili spiskove na kojima su bili vidljivi imena i prezimena građana i njihovi jedinstveni matični brojevi ili/i privatni telefonski brojevi i tako ozbiljno narušili njihovu privatnost. Ni u jednom od pomenutih primjera, bez obzira na osnovanost sumnje da su određene osobe činile nešto što je u suprotnosti sa zakonom, mediji nijesu imali pravo na učine javnim njihove privatne podatke. **Pošto se u smjernicama za načelo br. 8 izričito navodi samo da „privatne adrese ljudi uživaju posebnu zaštitu“, ali se ne pominju jedinstveni matični brojevi i privatni brojevi telefona, preporučujemo dopunu Kodeksa kako bi bilo precizirano da i ovi podaci spadaju u sferu najstrožije čuvane privatnosti.**

Uočavanje velikog broja plagiranja po raznim osnovama u monitorovanim medijima i previđanje takve neetične prakse od strane samoregulatornih tijela upućuje na zabrinjavajući zaključak da se plagiranje (objavljivanje tuđih fotografija i tekstova bez priznavanja autorstva) ne doživljava kao ozbiljno kršenje etičkih normi. **MT MSS, kao i postojeći ombudsmeni, treba ubuduće da obrate više pažnje na plagiranje kao neetičnu praksu u medijima. Ovo je posebno važno činiti zbog mladih novinara koji su upućeniji na nove, internet medije, i kojima znanje stranih jezika omogućava da lakše tuđe uzimaju ne navodeći izvore. Ponavljamo ono što smo i u ranijim izvještajima istakli: Kao što jasno ističu svoje autorstvo kada je riječ o tekstovima i fotografijama, mediji to isto treba da čine kada koriste tuđe tekstove ili djelove tih tekstova, fotografije i druge grafičke ilustracije.**

Uočen je značaj porast broja manje ili više prikriivenih reklama u informativnim programima televizija, što je rezultat činjenice da uredništva nekritički prenose propagandne materijale kompanija. **Novinar mora biti isključivo u službi javnog interesa, a ne u službi interesa kompanija, uključujući i svoju medijsku kuću. Od presudne je važnosti da gledaoci u svakom trenutku znaju što je reklama, a što novinarski obrađen sadržaj.**

Naslovi tekstova u kojima je kršen Kodeks novinara CG

Načelo 1

Dan: Jedan Rom na magistarskim studijama, Raspop podnio ostavku zbog mobinga, Kupovao sam lične karte za DPS po 150 eura, ZZZCG, mimo zakona o finansiranju stranaka, oglasio više slobodnih radnih mjesta, Policajac je kaznio zbog gledanja na sat, Sumnjive veze sa kriminalom preko Prve banke, Aco tuđim parama naplatio kredit Holder brokera, Direktor škole kupovao lične, policajci zastrašivali glasače, Crkva na Rumiji velika svetinja, Izrešetan zbog šverca kokaina, Ko ne karikira jezik, kazne do 6.000 eura, Milovan Baždar tvrdi da je za zloupotrebu službenog položaja osumnjičen bez dokaza, Oteli su miimovinu uz blagoslov suda i vještaka, Umalo linčovan ispred džamije, Dijete prevela preko granice lažnim pasošem, Kalač nagovijestio samoubistvo, Mutljavina s izvještajima, Umro od batinanja u zatvoru;

Vijesti: Mićunovića zvali da smiruje Šarića, NVO tuže ministarstvo, Nestalo struje kad je Turčina krenulo, Djevojke se muški tukle, Širenje porodice uz pomoć heroina, Reis prozivao novinarku, Dozirali spise da bi ih izveli na sud, Pink M i Informer su Đukanovićevi, Nepoznavanje postupka: kaucija će im biti vraćena ako se odazovu na suđenje, Mugoše Miomira molile da gradi, Zatvorenici ljuti na sociologa, Mićunović izbacuje Kneževića sa fakulteta;

Dnevne novine: Poništavaju pečate zato što im je volja, Perišiću od KAP-a 28.000 E, Biciklista naletio na kamion u pokretu, Kazino ostao bez struje kada je Turčin dobio na džek-potu, Netačne deklaracije varaju potrošače, Cimbaljević se oženio u Vankuveru, Dobio novac, a Lob mu ga ne da, Romima normalno da tuku žene;

Blic CG: Tri Zarijina dana kao tri decenije, Gej parada na Vidovdan, Roditelji prepustili ulici šestoro djece, Gejevi hoće da se žene, ali vlada odugovlači, PIO ne poštuje odluku suda, Prvi deklarisan crnogorski gej se oženio, Ruskinja Novljaninu otela dvogodišnjeg sin, Dijete odvela s lažnim pasošem preko granice, Podgorički Građevinar ojadio tivatsku opštinu;

In4S: Sutomore: Tajkuni režima napali Ivana Zankovića na kućnom pragu i prijetili mu likvidacijom, Zaplijenjeni materijal: DPS u Beranama popunjavao zahtjeve za glasanje putem pisma, Portparolka NATO vrijeđala srpske žrtve, : Direktor škole kupuje lične karte (VIDEO), UDG: Crnogorski Megatrend;

CdM: Romi nevine djevojčice prodaju za 15.000 eura, Ubio se suvlasnik Greenwicha i Buda bara, ZIKS: Komandir prebio osuđenika zbog svjedočenja, Najezda zmija u Bijelom Polju, Godišnjica od Parade ponosa: Otvorena Pandorina kutija jezika mržnje i netolerancije;

Portal Vijesti: Osveta zbog novinskog teksta, Palicom po glavi za 4.000 eura, Petrovići ogorčeni na sudstvo: Ko je kriv za napad psa?, Čalović i Milovac fizički napadnuti u Izornoj komisiji, Mićunović izbacuje Kneževića sa fakulteta.

Načelo 2

Pobjeda: Sve crnogorske afere.

Načelo 3

Pobjeda: Medijska mafija pokušava da se dokopa vlasti, Oni koji su branili S.Č. i sad Vanju imaju istu metu, Vanjino koprcanje da pravda 150.000 eura, Crnogorskim jezikom govori 41, a srpskim 39 odsto građana, Dok drugi ćute, MANS 'presuđuje', Ne pomaže voda, majko;

Vijesti: Mitropolit Mihailo može da ulazi u crkve, Godišnje 50 osoba traži liječenje, Crnogorski pretekao srpski jezik za 2 odsto, P.I.svrsto i CANU među neprijatelje, Trafikanti jure djecu koja prose;

Portal Vijesti: DPS izgubio i pare i Berane, Šćekić kandidat za gradonačelnika, Anketa: Svaki treći sa pozitivnim stavom prema državnim simbolima, Za građane Crne Gore Đoković najkvalitetniji sportista, Roling Stouns najbolji bend;

Dnevne novine: Kako je Ljumović preveslala zakon i otvorila banku, Prisilni brakovi tamna strana tradicije, Crnogorski zbori 41 odsto građana;

In4S: Bajden zalupio vrata Đukanoviću, Lokalni izbori: Ucjene, kupovina ličnih karata, tuče, pištolji;

Potal RTCG: Crnogorski zbori 41,1% građana;

Dan: Mirašlije oskrnavile spomenik;

Blic CG: Crnogorski zbori dva odsto manje nego lani;

Portal Analitika: Vučić za prvih 100 dana dobio četvorku od građana;

Monitor: Premijerova osveta Vijestima.

Načelo 5

CdM: U Jasenovcu posadili cvijeće u bojama šahovnice u obliku ustaškog simbola, Tivat: Bosanac pokušao da ukrade brod, Romi u Podgorici proslavljaju Đurđevdan: Jedino danas imamo dobar ručak, Rus prevario taksistu za 1.000 eura, Bruka: U srpskim udžbenicima LGBT osobe zajedno sa pedofilima i prostitutkama;

Portal Vijesti: Ražnatoviću tri mjeseca zatvora zbog povrede novinara Mirka Boškovića, Na granici Crne Gore sa Hrvatskom uhapšen Albanac sa 52 kg marihuane, Ubijene vođe vojnog krila Hamasa; Članice EU diskutuju o rezoluciji UN o primirju u Gazi, Bosanac A.K. izručen Hrvatskoj;

Dnevne novine: Rusu produžen ekstradicioni pritvor, Uhapšen Makedonac, Uhapšen Crnogorac, Uhapšen Sbijanac, Albanac oslobođen za šverc marihuana;

In4S: Fašizam: U Pokretu za ubijanje Srba i funkcioner DPS-a Mitar Radonjić, na meti i muslimani, And the Oscar goes to.....Бане Поповић, SNP: Simović koordinirao akcijom kupovine glasova u Pljevljima;

Vijesti: Rus pokošen dok je šetao trotoarom, Ruski tajkun zatrpavca plažu, Ruskinja ga zatočila u vili, Protjerani Rus se vratio u Avalu;

Dan: Rusa udario autobus, Sudanac ilegalno prevozio ljude;

Portal Analitika: Bosanac A.K. izručen Hrvatskoj;

Pobjeda: Potaga za Rusom koji je udario turistkinju.

Načelo 8

Vijesti: Razvod će Mićunovića koštati četiri miliona eura, Manda se potukla s rođakom na svadbi, Dvoje mrtvih u 'Solarisu', Vjenčao se Damir Mandić, Izbjegavajući čeon sudar udario u parkirani automobil, Poginuo pomažući vozaču šlepera da se parkira, Poginuo motociklista Milosav Simonović, Obrenovčanin teško povrijeđen, Poginuo radeći kraj oca, Belgijanac slomio nogu na planinarenju, Majka poginula, kćerka u bolnici, Slađana Radinović povrijeđena u udesu, Dvoje mrtvih u čeonom sudaru, 'Golfom 3' udario sudiju i njegovg dvogodišnjeg sina, Feliks ostao bez vozačke dozvole;

Dnevne novine: DPS optužen za kupovinu glasova, Pronađena dva beživotna tijela, Oženio se Mandić, kumovao Bigović, Sudar pasata i golfa u tunelu, Stradao mladić iz Novoga, U Novom poginuo motorist, Dječak spašen od utapanja, Majka poginula, kćerka povrijeđena, U Zeti poginule dvije osobe, Ženi slomljena potiljačna kost, Poginuo motociklista, Otac i kći kitično, U udesu dvoje povrijeđeno, Poginuo pješak, Šestoro povrijeđeno u udesukod Petrovca, Ženi se Duško Šarić;

Dan: Specijalni dodatak, Objesio se ispred kuće, Pronađeni mrtvi u magacinu, Povrijeđene četiri osobe, Poginuo motociklista, Teško povrijeđen motociklista, Smrt u smrskanim automobilima, Udesi u Nikšiću i Kolašinu, Poginuo motociklista, Otac i kćerka u teškom stanju, Stijena usmrtila mladića, Majka poginula, kćerka kritično, Mladić poginuo sijekući šumu, Prijava protiv oca Jovanke Radičević;

Portal Vijesti: Bar: Uhapšeni osumnjičeni za podmetanje požara, Ulcinj: U marketu "Solaris" pronađene dvije mrtve osobe, U pucnjavi u Nikšiću ranjena dva mladića, Udes na putu Pljevlja - Đurđevića Tara: Nikšićanin teže povrijeđen, Kod Pljevalja poginuo pješak, Poginuo radnik Željezare, Žabljak: Dvoje povrijeđeno u udesu, Podgorica: U udesu poginula jedna osoba;

Pobjeda: Propalice iz Dražinog fronta, Otac i kćerka i dalje na odjeljenju intenzivne njege, Teško povrijeđen vozač 'reno', Nišljia lakše povrijeđen na putu Kolašin-Mojkovac, Skočio u Moraču sa mosta Pjenavac;

CdM: Nikšić: U pucnjavi ranjena dva mladića, Nova Varoš: Poginule majka i kćerka sa Cetinja, Poginuo radnik Željezare prilikom pada sa krana, Kolašinac skočio sa mosta Pjenavac;

Blic CG: Bile uzdanice i u profesiji i u svojim porodicama, Otac i kći na intenzivnoj, U Nikšiću poginuo motociklista;

Portal Analitika: Cetinjanka i njena majka poginule kod Nove Varoši, Kolašinac skočio sa mosta Pjenavac;

In4S: Ekskluzivno: Zaplijenjena evidencija DPS-a na Koniku.

Načelo 9

Dan: Plaćam alimentaciju za tuđu djecu;

Dnevne novine: Kreće akcija prosjak;

Blic CG: Djevojčicu iz čeljusti psa otrgli prolaznici.

Načelo 10

Dan: Krao bakarne šine, Opljačkao kladionicu, Cetinjanin udario policajca, Krali televizore, Krali šta su stigli, Uhvaćen u krađi, "Oteo" Podgoričanina jer mu nije platio vožnju, Drogu krio pod pazuhom, Uhvaćen sa 220 grama skanka, Baranka provaljivala u stanove, Ukrao mobilni telefon, Pare od kokaina

prali preko Prve banke, Heroin krio u čarapi, Cetinjanin organizovao šverc dvije tone kokaina, Namamio ga u sobu, pa ubio, Pokušao da obije kiosk, Maloljetnici palili palme, Opljačkao prodavnicu, Ukrali akumulator, Drogiran pljačkao kuće po Beogradu, Crnogorci švercovali skank, Opljačkao pumpu, Švercom kokaina zaradili milione, Uhapšeni napadači, motiv i nalogodavci nepoznati, U patosu krio skank, Gađao policajce, Ukrali auto, U čarapi krio sintetičku drogu, Krali pare i tehničku robu, Rate uplaćivao sebi, Hladnokrvno pucali u mladića, Krao gorivo i akumulator, Obijao kuće, Komšiji postavio bombu, Opljačkali pumpu, Krao gorivo i akumulator, Dva puta silovao cimera u ćeliji, Džerija udario sjekirom po glavi, Švercovao skank, Prevozili 16 kilograma skanka, Skank krio u patosu, Nevjenčanu suprugu tukao do smrti, Švercovali 18 kila skanka, Švercovao 'bijelo', Švercovao skank preko granice, Služili kao paravan za Svetovu imovinu i firmu, Švercovao skank, Odbrana tražila odlaganje, Drogu krio u putnoj torbi, Skank krio u krovu auta, Uhapšena tri razbojnika, Opljačkao osam vozila, Rađenović držao pištolj bez dozvole, Štampali 350 lažnih novčanica, Dilovao heroin, Ukrali auto i televizor, Uhapšeni na djelu, Krali cigarete i novac, Dilovao kokain, Udarali odborničke kandidate Pozitivne i prekidali skup, Ukrali zlato, Ukrali novčanik i bojler, Baba tražila da joj unuke osude na po pedeset godina zatvora, Bio u bjekstvu, a slavio u DPS-u, Čekićem ubio sugrađanina, Bivši policajac dilovao marihuana, Makedonac švercovao zlato, Dječak opljačkao kazino, Ukrali skupe cigarete, Opljačkao 'Voli', Podgoričanin opljačkao 'Voli', Skank krio u rezervoaru, Pištoljem pokušali iznudu od 10.000 e, Ukrao lijekove vrijedne 12.000, Drogu krili ispod rezervnog točka, Pokušali da iznude 10.000 eura, Ubicama pružao logističku pomoć, Tukao desetogodišnjaka, Oteo 5.000 eura, pa ih potrošio, Crnogorci pljačkali po Italiji, Žarko Pavićević Opštinu ošteti za 75 hiljada eura, Prevezio 20 kilograma skanka, Identifikovan piroman iz Budve, Ubio ženu pa pozvao policiju, Starca pretukao pa pokrao, Podvodili plesačice u Budvi, Ranio komšiju, Bjelopoljac silovao Ukrajinu, Albanac prevezio 20 kilograma marihuana, Prijetio policajcu, Tukli trojicu mladića, Dilovao heroin, Švercovao 100 kilograma heroína, Vođe 'delija' pokušale da naplate 250.000 eura, Iznajmio auta, pa ih nije vratio, Silovao u Njemačkoj, Nasilnik u pritvoru, Krao cigarete, Obljubio djevojčicu, Ranio sugrađanina zbog konobarice, Aktivirao bombu ispod automobile, Pipkao djevojčicu, Utajili preko milion eura, Pretukli policajca i njegovu suprugu, Pet hitaca u leđa nevjenčane supruge, Švercovao cigarete, Predstavljao se kao policajac, Nehotice ranio brata, Dok je pljačkao policajci mu nesvjesno pomagali, Obijao lokale, Razbojnik u pritvoru, Krao po Baru, Nakon potjere kacigom gađao policajce, U stanu krio heroin i kokain, Rus ukrao pare, Na primorju podvodili djevojke, Davao maloljetniku drogu, Prebili Podgoričane pa pucali na njih, Ranio beskućnika, Satarom ubio ženu, Pokušao da sakrije pištolj, Diler u pritvoru, Švercovali heroin, Puštena na slobodu i nastavila da krade, Druga pozvao u pomoć pa pokušao da ga ubije, Novljanina tukao pištoljem, Pustio pse na policajce, Pokušao da ubije sugrađane, Opština Budva pronevjerila 3,5 miliona, Krao novac i nakit, Pljačkali lokale i tukli radnike, Nikšićni pljačkali firmu 'Montekargo';,

Dnevne novine: Falsifikovali pasoše i lične karte, U koferu krio marihuana, Maloljetnik ošteti EPCG za 8.000 eura, Uhapšen a 220 grama skanka, Krali dobrotvorne priloge iz crkve, Opljačkali magacin, Upadali u tuđe kuće i automobile, Mladić ukrao telefon bivšoj djevojci, Krali amfore i ćupove, U potkrovlju krio skank, Sjekirom nasrnuo na mladića, U krovu džipa švercovali 16 kilograma skanka, Štampali novac pomoću skenera, Držao dvije puške, Palicom po izlozima, Priveden nakon krađe telefona, Poštar lažirao napad, Budvanin Ukrajinu isjekao ruku, Pucao u sestru i ostavio je zaključanu u zapaljenoj kući, Krao akumulator i gorivo, Upadao u tuđe kuće i iz njih krao novac i telephone, Nakon pljačke prijetio tužiou, Šarić drogu nabavljao i za 'Ndragentu', Uhvaćen u krađi, Na smrt pretukao maloljetnu suprugu, Uhapšena trojica Kosovara, Pokušao da ukrade brod 'Sveti Marko', Italijan švercovao 10 kilograma skanka, Uhapšeni pljačkaši, Blagajnik odnio 32.000 eura, Dva puta krali isto vozilo, Maloljetnici ukrali

automobil, Zbog tezge nožem nasrnuo na ženu, Pucao u koleginiu, pa zatim sebi oduzeo život, Maloljetnik nožem opljačkao kazino, Švercovao heroin, Uhapšen razbojnik, Pištoljem pokušali iznudu od 10.000 e, Bacio heroin, pa napao policajca, Nudila mito za muževu vizu, Ukrao zlatni lanac, Uzgajao kanabis, Ukrali 'golf' da bi otišao na more i u pljačku kuće, Iz tuđe kuće ukrao petsto hiljada eura, Premlatili braću, Švercovao skank, ne i heroin, Ubio brata, Akter pucnjave se predao policiji, Pokušao da iznudi 4.800 eura, Obili jedanaest automobile, Krali podupirače za građevinske skele, Pokušali da iznude 250.000 E, Prijetio policiji, Sekretar zloupotrijebio ovlašćenja, Oštetila RTV Nikšić za preko 37.000 eura, Iz Rode krala kozmetiku, Ukrao đaćku torbu, Benzinom polio vozilo BMW, Prebio sugrađanina i ukrao mu 80 eura, Pucao drug na druga, Ukrao 385 eura iz marketa, Oštetili budžet za 1.000.000 eura, Ubio ženu, pa se brani sa slobode, Krala po Sutomoru, Ranio bata, pa pucao na policiju, Pucao u nevjenčanu suprugu, Ojadila žirante za 100.000 eura, Priveden pljačkaš kladionice, Opljačkao tri objekta u Podgorici, Računovođa oštetio budžet za 5.137 eura, Srbijanac obio deset kuća, Krali kočione umetke sa vagona, Ranio suprugu nožem u stomak, Službenik bezbjednosti unio mobilni u zatvor, U frižideru čuvao sintetičku drogu, Nakon svađe potegao pištolj, Nožem izbo najboljeg druga, pa pobjegao, Stanišić i Klikovac u Spužu, Iznudili 450 eura na ime navodnih šlep usluga, Određen pritvor razbojniku, Pokrala turiste, Osumnjičeni pustio psa na policajca, Pištoljem izudarao Hercgnovljanina, Napao policajce, Krali željezo iz hala 'Radoja Dakić', Muzičar švercovao 20 pištolja, Crnogorac pao sa 30 kg marihuana, Tukli, maltretirali, krali, pa demolirali, Prodavao drogu djetetu;

Vijesti: Trio iz Bara iz kuća krao televizore, garniture, Kamionom švercovali farbu u Crnu Goru, Udario policajca tokom pretresa kuće, KOMPIJA bombu postavio sudiji, Maloljetnici ukrali novac i obijali magacije sa alatom, Miki prodavao kokain Ndrangeti, Pakovanja skanka spremao za prodaju, Ukrao televizor i 'Hilti' bušilicu sa opremom, Uzeo pare za izgradnju apartmana, pa nestao, Sjekiricom udario Džerija, U 'bunkeru' krio 16 kilograma skanka, Maskiran i naoružan krenuo u 'trgovinu', Ukrao jastuke, vrata, brave, parket i tabure, Pretukao Kosovara i oduzeo mu mobilni telefon, Maloljetnik krao novac, telefone, cigarete, Dječaci iz Bara ukrali televizor i automobile, Dvojica pljačkala, a dvoje otimali novčanike, : Iskidao joj tetive, nakon pijanke, Pod prijetnjom nožem, ukrao 700 eura, Provalili u kuću Engleza i krali alat i tehniku, Ukrali novac i hranu iz školske kantine, Spremao se da uždi dva vozila, Razbojnik sa nožem trčao kroz Delta siti, Krali bakarne cijevi i bijelu tehniku, Tukao komšiju pištoljem po glavi, Italijan u patosu i krovu automobila krio drogu, Maskirani i naoružani iz kazina odnijeli 2.300 eura, Bjelopoljac uhapšen u Srbiji zbog pronevjere, Ukrali tašnu sa nakitom i djelove transformatora, Lopovi u pritvoru, za 92.00 E se još traga, Maskirani maloljetnik oteo Pazar iz kazina 'Kojot', Benzinom zapalili 'seat toledo' pa pobjegli, Krali automobile i telefone, otimali torbice, Urezervoaru nosio 8,5 kilograma skanka, Milijan nožem prijetio da će zaklati dijete, Gile prebio Bobana, pa dobio metak, Policajcu zapalio automobil jer ga je na ulici legitimisao, Milošević sklapao ubojitu napravu, Paljušević 'pao' sa 100 kg skanka, Švercovani mlijeko u prahu i domaću rakiju, Bjelopoljac i Budvanin tukli dvojicu Nikšićana, Ilija Džojić uhapšen sa dvadeset grama heroina, Tukao, otimao i bježao policiji, Dražen Rašović prijetio policajcu koji ga je hapsio, U autu prevezio 20 kilograma skanka, Iz Srbije švercovali robu vrijednu 500.000 eura, Šipkom po glavi, da bi ukrao 80 eura, Seksualno maltretirao 15-godišnju djevojčicu, Nakon svađe pucao u druga, Radnicim marketa prijetio da će ih ubiti, Ranio brata pa pucao na auta i policiju, Trgovao lažnim novčanicama, Zakupac plaže tukao turiste, Kupačima u sutomoru krao torbe i telefone, Sa pet metaka usmrtio Tanju Šekarić, Za sat vremena počinio šest krivičnih djela, Ukrali 'pežo', alat, gorivo, mobilni telefon..., Podgoričanin gađao policiju kacigom, Iz kuća krao novac, oružje, nakit, mobilne telefone, Avdulj ponovo isjekao suprugu, Kesice droge čuvao u frižideru, 'Vojvode' povrijedile sedam policajca, Biber nožem jurio Nikšićanina, S pištoljem 'CZ M-70' došao na posao, Lumaj pokušao da otme

novac trgovcu, Nožem izbo druga, Uz prijetnju nožem iz kazina oteo 700 eura, Dva mjeseca izdržali na slobodi, Reketirai kamiondžiju, Podgoričanin Novljnina udaro pištoljem po glavi, Košarkaš švrcovao kokain, Isjekao se da ne bi više stražario, Iz kaveza pustio psa na policajce, Trojica Barana pesnicama pretukla mladića iz Srbije, Zbog 700 eura plijena pretukao i vezao starca, Pokušali da ukradu alat iz hale 'Radoja Dakića', Alen Hot iz kuće ukrao hiljade eura, Stražar pokušao da uese telefon;

Pobjeda: U Baru uhapšeni pljačkaši, Dolijao zbog pljačke kladionice, Za noć pokušao tri razbojništva, Osumnjičeni drogu krili u rezervnom točku, Podgoričanin krijumčario heroin u čarapama, U stanu krio veliku količinu oružja, Baranin u stanu krio skank, Obili kuće i odnijeli namještaj od 1.000 eura, Iz kuće ukrali sanitarije i alat, Obio magazin i odnio paket sa obućom, U prtljažniku krili drogu, Krali kamene posude teške više od 100 kilograma, Bar: Ukrali 280 eura sa pumpe, Bjelopoljac napao sugrađanina sjekirom, Albanski državljani uhvaćeni sa 16 kilograma skanka, Bar: Uhapšen vozač koji je udario dječaka, Na smrt pretukao maloljetnu suprugu, Petnaestogodišnjak EPCG nanio štetu od 8.000 eura, CKB: Milka i Bose čašćavale milione tuđim parama, Nastavniku produžen pritvor zbog seksualnog uznemiravanja učenika, Na smrt pretukao maloljetnu suprugu, Prijeteći nožem odnijeli 2.300 eura, Opljačkali kazino, Barani ukrali kompjuter, "reno senik" i televizor, Obijali prodajne objekte i krali novac, 'Nezavisni' mediji koriste žrtve za medijski obračun, Vlasnici butika 'digli' novčanik, Predsjednik opštine Ulcinj nanio štetu Vodovodu od 160.000 eura, Ubio, pa opljačkao svoju babu, Obio prozor i na silu ukrao 5.000 iz ormara, Podvodili djevojke i ugovarali cijenu, U Kotoru uhapšen diler droge, Upadao u stanove i krao svari, Berane: Mladić pretukao 85-godišnjeg komšiju, Uhapšen zbog sedam krađa u Baru, U sjedištu motocikla krio pištolj i marihuana, Nikšićanin krio kokain i skank u stanu, Crnogorac pokušao da prokrijumčari 20 pištolja, Ukrao tri pnte sa Male plaže u Ulcinju, Čuvar pokušao da doturi mobilni pritvoreniku;

Blic CG: 'Jednoki' razbojnik pokušao tri pljačke, uplašio se, pa uhapšen, Oteo djevojku jer nije platila vožnju, Putnica iz Danilovgrada kamenovala voz, Razbojnik iza brave, Namjestio rođaku milionsku zaradu, Razbojnik uhapšen ubrzo nakon pljačke, Prevaranti iza brave, Poštar potrošio pare, pa izmislio da je opljačkan, Osujećen u pokušaju paljenja automobile, Majka tražila milost za sina koji je ubio babu, Đeka oštetiio Vodovod za 160.000 eura, Makro htio da bije novinare, Batinama iznuđivao novac i automobil od starca, Tražili 250.000 eura reketa, Oprao više od milion i po eura, Oštetili državu za više od milion eura, Sa pet metaka u grudi ubio nevjenčanu ženu, Svađu prekatii pištoljem, Ranio brata, pucao na policiju, izazvao sudar, Lažni saobraćajac naplaćivao kazne, Obezbjedenje tuklo Nikšićane, Čuvar htio da unese telefon zatvoreniku, Zagorićani napali i pretukli mladića, Iznuđili 450 eura od kamiondžije koji je imao udes, Bivši košarkaš Budućnosti švrcovao kokain, Brutalni lopov pao na granici;

CdM: Zbog šverca kokaina uhapšena i tri Crnogorca, Vozom pokušao da prokrijumčari preko četiri kilograma skanka u Srbiju, U bunkeru u krovu džipa krili 16 kilograma skanka, Uhapšen Nikšićanin zbog krađe u marketu Albona, Tivat: Zloupotrebom položaja oštetili Kraljevčanina za 348.000 eura, Dva puta silovao cimera u ZIKS-u, Incident u Zagoriču: Nakon udarca, kamenom istjerivao pravdu, Budvanin optužen za silovanje turistkinje iz Hrvatske, Vuksanoviću 30 dana pritvora zbog ranjavanja Klisića, Srpkinja reketirala italijanskog paroha, Nikšić: Uhapšen zbog pokušaja ubistva, Rožaje: Nožem ranio suprugu;

Portal Analitika: UP: Zaplijenjena sintetička droga iz Srbije, diler uhapšen, Krvava drama u Osijeku, Zagorićani saslušavani zbog bombaškog napada na kuću Lakovića, U pucnjavi u izbjegličkom naselju ranjena jedna osoba, Nikšić: Uhapšen zbog pokušaja ubistva;

Portal Vijesti: Riješen slučaj u Ulcinju: Marko pucao u Ceku, pa u sebe, Brusilicom na oca zbog izbora i DPS-a, Pristala da švercuje heroin jer je skupljala novac za vještačku oplodnju;

Portal RTCG: Podgorica: Ukrao kinesku obuću, Vlasnik "Narcisa" naručio prebijanje, Taksista založio auta kod kamataša i pobjegao, Uhapšen zbog ubistva maloljetne supruge, Uhapšen zbog pokušaja ubistva;

In4S: Bivši DPS-ov gradonačelnik Niksica-ostetio opštinski budžet za-150-000-evra, Odbijena žalba, Tijanin ubica ostaje u pritvoru.

Načelo 11

Dnevne novine: Merkator mijenja ime u Roda trgovinu, Zoran među frizerskim ikonama, Jaja neće poskupiti, Sniženje na 19. rođendan, Razgovor uz kafu: Nova kolekcija zaslužuje pažnju, Otvorili filijalu u Prištini, Polupodmornica za razgledanje podmorja, Razgovor uz kafu: Dva albuma u najavi, Novi nivo usluga;

Dan: Po 100 eura za pet beba, Otvorili devetu pumpu u Nikšiću, Sajder s ukusom trešnje uskoro na tržištu, Brige stop, uplate non-stop, 4G internet za posjetioce Si Densa;

Portal Vijesti: Helikopterom u luksuznu avanturu istraživanja Crne Gore, U Nikšiću otvorena drogerija „Dama“, Dukljanski vrtovi: Za mjesec dana prodana četiri apartmana;

CdM: Nova agencija u Porto Montenegro: Otkrijte Crnu Goru iz vazduha, Zorica Živković i Nevenka Dragović dobile Gorenje mašinu, Vrhunsko američko obrazovanje i tražena zanimanja: Studiraj menadžment u turizmu!;

Portal Analitika: Upoznajte Crnu Goru iz Porto Montenegra;

Pobjeda: Samsung Galaxy S5 se može rezervisati

Načelo 12

Dnevne novine: Opra i Snup Dog se pomirili, Foto priča: Grad kao platno, Foto priča: Legende na premijeri, Foto priča: Pas kao svjedok, Foto priča: Najstarija boca s porukom, Gagin striptiz za dečka, Atomska bomba, Foto priča: Polokov 'mural', Foto priča: Stan vrijedan 42 miliona, Upoznajte novo lice Grčke, Foto priča: Kako je izgledao Rim?, Foto priča: Ričards piše za djecu, Preminuo 'glas trejlara', Foto priča: Džemperi za pingvine, Foto priča: Hodao po žici, Serija nesrećna za neke glumce, Foto priča: 'Mladi zec' velikog Direra, Naslovnica Voga dočekana na nož, Foto priča: Strah od sira, Skok za svjetski record, Foto priča N: Njemački umjetnik u Ermitažu, Da li je Hitlerova žena bila židovka?, Transvestit sa Kosova postao zvijezda, Uzeću pušku i upucati u čelo tog gada Putina, Na žiro -račun mu greškom uplatili 31.000 dolara, Foto priča: Rijetka bolest, Bez naslova (Vijest je o poseti britanskog princa i njegove supruge Novom Zelenaud), Učenik izbo 20 drugova, Favele u Riu ponovo gore, Foto priča: Zapanjujući primjer fotosinteze Foto priča: Čestitke kralja, Foto priča: Dragocjena minduša, Foto priča: Čovjek jede eksere, Obrok od 1.500 eura, Bez naslova (performans na Trafalgar skveru), Foto priča: Najstariji čovjek, Foto priča: Šou uplakanih beba, Prva iskustva tek nakon 20. Godine, Foto priča: Travoltu vole u Indiji, Foto priča: Napravio drvenu 'bubu', Foto priča: Napravio drvenu 'bubu', Foto priča: Bob Dilan kao slikar, 'David' u opasnosti, Bajkovite fotografije, Karavađa čuvaju na promaji, Foto priča: Psi liče na pande, Foto priča: Najgojaznija žena na svijetu, Foto priča: Čovjek koji vozi svoj kofer, Foto priča: Edrijan Brodi sa ružom, Zvižduci za oskarovca, Foto priča: Vik Muniz u Soteriju, Foto priča: Zmajevi na kroazeti, Foto priča: Najniži vatrogasac Foto priča: Kad pitoni masiraju, Rafael van der Vart bez Svjetskog prvenstva,

Najljucije jelo na svijetu, Foto priča: Uginula najstarija mačka na svijetu, Dan žalosti: Ukrajinci tuguju za poginulim vojnicima, Foto priča: Žvakaće gume na skulpturi, 'Robinzon' na maloj stijeni, 'Vrući' karneval Latinoamerikanaca privukao turiste, Foto priča: Kuća pečurka, Filip VI krenuo u obnovu monarhije, Foto priča: Emili Blant protiv svemiraca, Foto priča: Nagrada Džejn Fonda, Supergrabljivac u okeanu, Foto priča: Anđelina Džoli kao Grdana, Foto priča: Američki Robin Hud, Irak klizi u ruke terorista, Foto priča: Lanac nezavisnosti, Foto priča: Pijaca Elizabete druge, Foto priča: Legende zajedno na bini, Fedeks, zbogom, Najstariji univerziteti na svijetu, Pola miliona ljudi u protstnoj šetnji, Tornado Đoković, Naj 'selfi' na svijetu, Sirijci juče birali Asada, Hamel - grad lovca na pacove, Otkriven slonomiš, Teško Kolumbijcima ako osvoje Mundijal, Kad se kapiten plaši, Pijetlovi ponovo lete, Rubrika: HotSpot: Dvije fotografije, Pustinjske lisice pravi heroji nacije, Robot piše Sveto pismo, Bivši gradonačelnik osuđen zbog mita, Kosta Konkordija ponovo pluta, 60.rođendan kancelarke Mrkel, Foto – zum, Amelija obletjela svijet, Foto piča: Izazov ljubavi, Oland ponovo izviždan, Vojna parda na Dan pda Bastilje, Neguori protutnjao Okinavom, Neočekivane ljepot Jadrana, Britanija gura hitan zakon o prisluškivanju, Francska želi novu EU ekonomsku strategiju, Udovici pušača 23,6 milijardi dolara odšete, Ljubav je ipak najjača, Najskuplji medeni mjesec na svijetu, Foto priča Vjenčanje krave i bika, Devet najšokantnijih knjiga za djecu ikada, Skala izopačnosti' doktora Majkla Stouna, Pomoć sudovima sa smrtnim pesudama, Tekst i fotografija iz Gaze (bez naslova), Hamas je kao Al-kaida, Kraljevsko priznanje za Lansburi, Benksi snimljen, Foto priča: Zvijer' i 'lav' u Londonu, Tragedija koja nas upozorava, Najfotografisanije građevine svijeta, Kampovanje u Sjvrnoj Koreji, Kina protiv 'terapije za konverziju homoseksualizma', Italija uhapsila mafijaše širom Evrope, Obama o problemu imigranata, Nakon izbora o penzijama, Ne naplaćujte ono što vam je obaveza, Foto priča: Priča o princezi, Šareni okean od milion cvjetova, Krv oboji zemlju i more u crveno, Karvahal nedostižan za američku pravdu, Evropa da ne bude tačkica na Gugl mapi, Potukli se turski poslanici, Pacovi opkolili Luvr, Dvije trećine Francuza protiv povratka Sarkozija, Zemljotres odnio 381 života, Gaza se uzda u pregovore, Držali muškarca kao roba i tukli ga, Referendum o kanabisu, Misteriozno jezero, Plutajući hotel, Graun, selo pod vodom, Lion King u metrou bez reakcije putnika, Hrabri' Ljaško nokautiran, Plvo-žuta zastava na neboderu, Zašto se bebe smiju, Ovaj čovjek se zove Mančester junajted, Filmovi u pijesku, Neredi utihnuli, objavljeno ime policajca ubice, Nestao novac sa računa putnika leta MH370, Molitva za korejske katolike, Zalutala mlada, Otac Majkla Brauna pozvao na tišinu i mir, Peminuo glumac i režiser Atenboro, Kara Delvinj uživa u bogatom životu, Petodneвно primirje nakon razmjene vatre, Za supermena tri miliona, Pustoš u avionima Malesija erlajns, Otpuštju 6.000 radnika, Pronađena tijela 18 imigranata, spašeno ih više od 3.500;

Blic CG: Glumac izigrao dječaka oboljelog od raka, Stros - Kan ulazi u novi posao, Misteriozna žena zvala pilota nestalog aviona, Ubio troje u jevrejskom centru, Ppronađeno 13.000zlatnih artefakata, Japanski avioni u pripravnosti zbog 'Iljušina', Signale nestalog aviona 'čuli' Kinezi i Australijanci, Kina kupuje rudnik bakra u Peru, Osumnjičena da je ubila sedam beba, Susret počeo napeto, završio se smijehom, Upao u školu i klaod djecu, Šerpasi odbijaju da vode alpiniste na Mont Everest, Američki nadbiskup poslije kritike vjernika prodaje vilu vrijednu 2,2 miliona dolara, Pronađena djevojka oteta prije deset godina, SAD uputile još vojnika radi portage, Održan šampionat u nošnju suprug, Opuštena zbog pozdrava, Najbrža kada na svetu, Kafić za ljubitelje pacova, Počela trka s bikovima, Do kraja veka većina ljudi biće kiborzi, Noćenje u Njujorku za 1 dolar, Gugl uništio srpski restoran u Vašingtonu, Umrta na porođaju, pa čudesno oživjela, UN: Izrel i Hamas ne štite civile, Na seksi pogon u drugi krug, Putinova smotra na Krimu, Papa bijesan zbog stana pohlepnog kardinala, Bajdenov sin radi za ukrajinsku kompaniju, Paralizovanog sina odneo na vrh planine, Papa: Smartfoni su beskorisni, Čarli ludovao sa Paris, Farmer smiruje krave trombonom, Panter skočio volonterki u krilo, Nastavnica u školi bez pantalona, Političar šetao go,

Izigravao duha na groblju, Jedu mrtve majmune i pacove i šire ebolu, Dečak kome se poklonila cela klinika, Berlusconi dao Rubi milione da čuti, Ebola odnela prvu žrtvu u Evropi, Bes i neredi zbog ubistva tinejdžera, Sad hoće i bolesnog dječaka, Talas nosio ljude, Aleksandra se ne odvaja od telefona, Zarađuju jer liče na svetske lidere

Vijesti: Najtraženijih trinaest ljudi, Kokain u torbi 'bijele dame', Francuska ministarka odbila da pjeva himnu, Dejstvo 'tamiflua' nije jače od 'oaracetamola', Advokat: Bio je dobar đak i uklapao se u društvo, U lavini na padinama Mont Everesta stradalo 12 vodiča, U Avganistanu 2.000 ljudi nestalo poslije odrona, Nekoliko đaka životno ugroženo očekuje se da prežive, Masa u Kramatorsku: Vratite se odakle ste došli, Članovi Boko Harama oteli više od sto srednjoškolki, Stros-Kan najavio tužbu protiv autora filma, Razvodi se Džeremi Klarkson, Benks ljuta i uvrijeđena, U Turskoj bol prerasta u bijes, Uhapšen bivši Berluskonijev ministar, Za državne škole 120 miliona dolara, Francuska u suzama, Riberi ne ide u Brazil, Udaje se Monika Seleš, Rafa Borin, Obama: Putin se ne ponaša racionalno, Osamnaest godina silovao djevojčice, Miler je pravi idol, a ne čudaci kao Mesi ili Ronaldo, Rusija uhapsila pet ukrajinskih oficira, Stiven sigal održao koncert u Sevastopolju, Eksperti odustali od plana da istraže mjesto pada, Oteli suprugu zamjenika kamerunskog premijera, U padu aviona 39 stradalih, devet povrijeđenih, Iljumžinov ponovo na čelu svjetske šahovske federacije, Protesti zbog ubistva nenaoružanog mladića, Novi sukobi zbog ubistva afroameričkog mladića, Podnosim ostavku, stidim se svojih djela kao šef vlade, Moja imaginacija je kao životinja koju moram paziti;

Pobjeda: Viktorija Bekam odbila da dizajnira vjenčanicu za Kim Kardašinaj, Salama sa likom Končite Vurst, Foto-zum, Silvio Berlusconi na društveno korisnom radu, Bijonse i Džej Zi potvrdili krizu u braku, Pistorijus mentalno zdrav, Španci zastavama pozdravili novog kralja, Nigerijski dodir sudbine, Nejmar juče nije trenirao, Majka želi da joj kćerke izgledaju kao barbi, Foto zum, Dijete žrtva 'primirja' u Gazi, Novi luksuzni vozovi, Foto –zum, Robi Vilijams priželjkuje sina, Foto-zum;

Portal Vijesti: Koncentrišite se!, Pet namirnica koje možete jesti u neograničenim količinama, Čemu teška veza?, Zategnite stomak i kožu izbjegavajući samo jednu namirnicu;

Portal RTCG: Utvrdiće se odgovornost za poplave, SAD gasi HAARP, Hrvatska: Istraga zbog pucanja nasipa, Sudanka osuđena na smrt rodila djevojčicu;

In4S: Lukašenko: Radićemo i na vojnoj integraciji Evroazijskog saveza, SAD obučava ukrajinske specijalce da efikasnije ubijaju svoj narod, Interesantne činjenice o snovima koje vjerovatno niste znali, Rasmusen: Gruzija na putu ka NATO;

CdM: Po Interpolovoj potjernici iz Beograda: Uhapšen Ajkula u Crnoj Gori, Tri trika koja eliminišu glavobolju za samo minut, Čime možete zamijeniti jaja, tjesteninu ili majonez?;

Analitika: Zoran Ajković Ajkula uhapšen u Podgorici po potjernici iz Srbije, Orah za ljepotu i zdravlje;

Dan: Svi svatovi preživjeli.

PREPORUKE IZ PRETHODNA TRI IZVJEŠTAJA HRA

Preporuke koji su se odnosile na Medijski savjet za samoregulaciju

Preporuke koje su djelimično uvažene

- Sva samoregulatorna tijela treba da ispune svojevrijedno preuzete obaveze u pogledu javnosti rada i uspostave svoje internet stranice ili obezbijede da mediji koji su njihovi članovi objavljuju sve relevantne informacije koje se tiču njihovog rada, uključujući i izvještaje. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- Samoregulatorna tijela ne bi trebalo da se bave pitanjima kršenja zakona od strane medija, jer je to posao sudova. To mogu činiti izuzetno, u slučajevima kada je medij, kršeći određeno načelo ili etički standard, prekršio i zakonsku normu koja korespondira sa etičkim načelom, odnosno standardom. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) treba da poštuje vlastiti Statut i prije odlučivanja po žalbi ili na osnovu vlastite procjene da je neki medij kršio Kodeks zatraži mišljenje strane na koju se žalba ili prigovor odnosi. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- Kada samoregulatorno tijelo evidentira primjer kršenja Kodeksa, treba precizno da navede u čemu se to kršenje ogleda, kao i koja su načela, odnosno propisani etički standardi prekršeni. U slučaju da je Kodeks u tome dijelu manjkav, treba da ponude odgovarajuću dopunu i o tome iniciraju profesionalnu debatu. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) treba da poštuje vlastiti Statut i prije odlučivanja po žalbi ili na osnovu vlastite procjene da je neki medij kršio Kodeks zatraži mišljenje strane na koju se žalba ili prigovor odnosi. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- Samoregulatorna tijela treba da izbjegavaju procjenu profesionalne i etičke vrijednosti sadržaja medija ako tu procjenu ne mogu da valjano argumentuju pozivanjem na Kodeks ili na za ovu problematiku relevantne autoritete i izvore, poput presuda Evropskog suda za ljudska prava. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- MSS bi javno deklarisanu spremnost za saradnju sa ombudsmanima dnevnika i televizije “Vijesti”, kao i dnevnika “Dan” mogao početi prosleđivanjem žalbi koje dobija, a odnose se na te medije, bez izjašnjavanja o njima. Ovo tim prije što MTMSS ni do sada u postupanju po žalbama nije od medija koji nijesu njegovi članovi tražio izjašnjenje povodom žalbi ili sopstvenih nalaza, iako je time kršio odredbe svoga Statuta.

U slučaju neslaganja u primjeni Kodeksa, tj. različitih tumačenja osnovnih načela i pratećih smjernica, samoregulatorna tijela bi trebalo da iniciraju zajedničke debate, u cilju ujednačenog tumačenja Kodeksa i unaprjeđenja poštovanja profesionalnih standarda i ljudskih prava od strane medija. *(Izvještaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014.)*

- Da bi ocjena o kršenju Kodeksa bila utemeljena i uvjerljiva, kao i da bi se moglo spriječiti slično postupanje ubuduće, neophodno je uvijek u izvještajima precizno navesti koje je osnovno načelo Kodeksa prekršeno i koja je smjernica prekršena, kao i način na koji je to učinjeno. *(Izvještaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*

- Iako je MSS dužan, prema svom Statutu, da traži izjašnjenje medija na koje se odnosi žalba, odluku treba da donese objektivno, na osnovu uvida u sporni novinarski materijal, a ne samo na osnovu tvrdnji medija na koga se žalba odnosi. *(Izvještaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*

Preporuke koje nijesu uvažene

- MSS bi trebalo isključivo da se bavi radom medija koji su ga osnovali, u skladu s principom samoregulacije. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*

- Samoregulatorna novinarska tijela bi trebalo da svojim sastavom (posebno organa koji odlučuju o žalbama ili vrše monitoring) pokažu da su snažna i nezavisna od vlasnika i od urednika medija, jer samo tako mogu steći povjerenje javnosti, čije interese treba da zastupaju. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*

- Samoregulatorna tijela treba da imaju pravilnike kojima se precizno reguliše postupak medijacije između oštećene strane i medija na koji se odnosi prigovor ili žalba, a osnovni cilj te medijacije treba da bude mirenje sukobljenih strana i rješavanje problema objavljivanjem ispravke, izvinjenja i slično. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*

- Bez obzira na to da li će MSS ubuduće pratiti rad samo svojih članova ili nastaviti da prati i rad medija koji to nijesu, u Monitoring timu ne bi trebalo da budu aktivni novinari iz pojedinih medija, već nezavisni medijski eksperti i/ili predstavnici zainteresovanih javnosti. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*

- MSS bi trebalo da svoje izvještaje, osim što ih prezentuje na konferencijama za štampu i objavljuje na svome sajtu, ubuduće šalje i na relevantne adrese medija koji nijesu njegovi članovi, a u tim izvještajima su pomenuti po bilo kom osnovu. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*

- Samoregulatorna tijela treba da osiguraju da građani budu obaviješteni da mogu da im se žale na ponašanje medija i da im pomognu da to čine kada je potrebno. Zato je, osim redovnog informisanja javnosti o svom djelovanju, neophodno da povremeno sprovedu odgovarajuće javne kampanje. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*

- Uloga samoregulatornih tijela ne treba da se iscrpljuje u monitoringu i analizi medijske prakse, već prvenstveno u reagovanju na žalbe i prigovore oštećenih ili zainteresovanih fizičkih i pravnih lica, sprječavanju kršenja Kodeksa blagovremenim ukazivanjem na kršenja etičkih standarda i pomaganju medijima i novinarima da isprave učinjene greške ili umanje njihove štetne posljedice. *(Izvještaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*

- MSS bi trebalo da više pažnje posveti nadziranju emitivnih medija, posebno onih koji su njegovi članovi, a ako to nije u mogućnosti da čini, onda to treba i da naglasi u svojim izvještajima, jer se u protivnom zaključuje da MSS ne smatra da ovi mediji krše Kodeks. *(Izvještaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2013)*
- MSS treba da što prije usvoji pravilnik kojim će biti precizno razrađena procedura podnošenja predstavljanja i žalbi, kao i postupanja po njima. Tim pravilnikom bi trebalo urediti i pitanje sankcija prema onim medijima – članovima koji ne sarađuju u ovom postupku sa MSS-om. Ponavljamo preporuku iz prethodnog izvještaja da MSS poštuje svoj Statut i traži izjašnjenje od svakog medija u odnosu na koga primi pritužbu ili žalbu, odnosno u odnosu na koga procjenjuje da li je prekršio Kodeks. *(Izvještaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2013)*
- Statutom MSS bi trebalo predvidjeti postojanje Komisije za pritužbe i žalbe kao posebnog organa koji će i organizaciono i personalno biti različit od Monitoring tima. Ovo posebno iz razloga što postojeći Monitoring tim čini dvoje aktivnih novinara iz medija koji su članovi MSS, a Komisija za pritužbe i žalbe bi trebalo da bude nezavisna od uređivačkih timova u medijima i da na toj nezavisnosti gradi svoj autoritet. Osim toga, broj članova tijela MSS koji rade po žalbama i pritužbama bi trebalo da bude veći od tri. Vodič za samoregulaciju medija (OSCE, Beč 2008, str. 57) sugerše da je optimalni broj članova nevinokosnih samoregulatornih tijela između 7 i 11 članova. *(Izvještaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2013)*
- Neophodno je da MSS što prije usvoji najavljeni pravilnik i time dodatno precizira obaveze i odgovornost svoga Monitoring tima i onemoguću voluntarizam u njegovom postupanju. *(Izvještaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*
- Neophodno je da MT MSS primjenjuje iste kriterijume pri odlučivanju o žalbama, koji su propisani Statutom MSS. Tome bi, svakako, doprinijelo i usvajanje pravilnika kojim bi bila jasno i precizno propisana procedura postupanja po žalbama. *(Izvještaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*
- Izmjenama i dopunama Statuta MSS trebalo bi predvidjeti drugostepeni organ koji odlučuje po žalbama. *(Izvještaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*
- MT MSS bi trebalo da jednaku pažnju poklanja kršenjima svakog od osnovnih načela Kodeksa i smjernica u kojima su ta načela razrađena i objašnjena ili da makar navede opravdane razloge za selektivan pristup (Ne poklanja se dovoljna pažnja kršenjima načela 10, 11 i 12, napomena HRA). *(Izvještaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*
- MT MSS bi trebalo, makar periodično, nadgledati rad elektronskih medija, prije svega televizija koje signalom pokrivaju cijelu Crnu Goru, a koje su članice ovog samoregulatornog tijela (TVCG, TV Pink M, TV Prva). *(Izvještaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*

Preporuke koje su se odnosile na Samoregulatorni savjet za lokalnu štampu

Preporuke koje nijesu uvažene

- Samoregulatorna tijela treba da imaju pravilnike kojima se precizno reguliše postupak medijacije između oštećene strane i medija na koji se odnosi prigovor ili žalba, a osnovni cilj te medijacije treba da bude mirenje sukobljenih strana i rješavanje problema objavljivanjem ispravke, izvinjenja i slično. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- Sva samoregulatorna tijela treba da ispune svojevrijedno preuzete obaveze u pogledu javnosti rada i uspostave svoje internet stranice ili obezbijede da mediji koji su njihovi članovi objavljuju sve relevantne informacije koje se tiču njihovog rada, uključujući i izvještaje. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- Samoregulatorna tijela treba da osiguraju da građani budu obaviješteni da mogu da im se žale na ponašanje medija i da im pomognu da to čine kada je potrebno. Zato je, osim redovnog informisanja javnosti o svom djelovanju, neophodno da povremeno sprovedu odgovarajuće javne kampanje. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*

Preporuke koje su se odnosile na Ombudsmena TV “Vijesti”

Preporuke koje nijesu uvažene

- U izvještajima bi trebalo što preciznije interpretirati žalbe gledalaca i njihovu argumentaciju, kao i reakcije Ombudsmana i argumentaciju u prilog ili protiv gledaočeve žalbe, da bi profesionalna i laička javnost mogla i sama da procjenjuje valjanost argumenata. Ovo je važno kako zbog izgradnje kredibiliteta Ombudsmana, tako i zbog medijskog opismenjavanja televizijskog auditorijuma, odnosno građana/građanki, kao i samih novinara. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 – oktobar 2013)*
- Imajući u vidu konstataciju Ombudsmanke da je novinari često kontaktiraju radi otklanjanja etičkih dilema, to bi mogao da bude dodatni podsticaj za što skoriju izradu i usvajanje internog etičkog kodeksa i programskih smjernica. *(Izveštaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*

Preporuke za koje ne možemo procijeniti da li su i koliko uvažene

- Ombudsman bi svaku zvaničnu komunikaciju sa gledaocima trebalo da obavlja na način predviđen aktom o osnivanju, jer je važno da ostane arhiva odlučivanja i komunikacije sa gledaocima. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 – oktobar 2013)*
- Bilo bi korisno da Ombudsmanka, u preventivnom radu, o kojem govori u svom izvještaju, novinarima skrene pažnju na te (otkrivanje imena žrtava saobraćajnih nesreća, napomena HRA) i druge greške, kako se one ne bi ponavljale. *(Izveštaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*

Preporuke koje su se odnosile na Ombudsmana dnevnika "Vijesti"

Preporuke koje su djelimično uvažene

- Iako je ovakav Ombudsmankin stav (razmatra i one žalbe koje ne ispunjavaju formu predviđenu Poslovníkom, napomena HRA) razumljiv u interesu žalilaca, bilo bi uputnije pridržavati se Poslovníka i tako edukativno uticati i na podnositelje žalbi. *(Izveštaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*
- U narednim izvještajima Ombudsmanka bi trebalo da se pridržava terminologije koja je propisana Poslovníkom i da pravi jasnu razliku između postupanja po žalbama i samoinicijativnih intervencija i angažmana po osnovu prigovora koji nemaju propisanu formu žalbi. *(Izveštaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*
- Poželjno je da se uvijek prilikom identifikovanja ogrješenja o profesionalnu etiku navede koje načelo, odnosno smjernica Kodeksa je prekršena i na koji način je to učinjeno. Poželjno je, takođe, pridržavanje i terminologije koja je korišćena u Kodeksu. *(Izveštaj HRA za period oktobar 2013 - mart 2014)*
- Samoregulatorna tijela treba da osiguraju da građani budu obaviješteni da mogu da im se žale na ponašanje medija i da im pomognu da to čine kada je potrebno. Zato je, osim redovnog informisanja javnosti o svom djelovanju, neophodno da povremeno sprovedu odgovarajuće javne kampanje. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 – mart 2013)*
- Potreba za uspostavljanjem saradnje uočena je i između Ombudsmanki TV i novine "Vijesti", budući da žalba koja se odnosila na televiziju "Vijesti", a koja je stigla na adresu Ombudsmanke dnevnika "Vijesti" nije, sudeći prema njihovim izvještajima, stigla do Ombudsmanke TV "Vijesti". Saradnja i proslijeđivanje žalbi značila bi svjesno djelovanje u prvenstvenom interesu gledalaca i čitalaca, čije interese Ombudsmanke (samoregulatorna tijela) treba da štite, a unaprijedilo bi i povjerenje u njihove uloge, kao i u medije koji su ih imenovali na te pozicije *(Izveštaj HRA za period septembar 2013 - mart 2014)*

Preporuke koje su se odnosile na konkretne medije

Preporuke koje su uvažene

- Oba medija (misli se na dnevnik "Monitor" i nedjeljnik "Dan", napomena HRA) bi trebalo što prije da se odluče za neki model samoregulacije, posebno imajući u vidu da dnevni list "Dan" prednjači u zabilježenim slučajevima kršenja Kodeksa. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2013)*
- Krajnje je vrijeme da "Monitor" za sebe odabere odgovarajuću formu samoregulacije, kao što bi to trebalo da urade i brojni elektronski mediji koji nijesu uključeni ni u jedno od postojećih kolektivnih samoregulatornih tijela. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2014)*

Opšte preporuke koje su se odnosile na sve medije

- Urednici često u iznudici krše pretpostavku nevinosti nastojeći da daju atraktivan i kratak naslov. Stavljanjem znaka pitanja na kraju iskaza koji sugerise nečiju krivicu moguće je, makar djelimično, umanjiti krajnji efekat toga iskaza. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 - mart 2013)*
- Od suštinske je važnosti da novinarsko izvještavanje, pored kriterijuma etičnosti, zadovolji i kriterijum objektivnosti, što znači da se publici ponudi što je moguće vjerniji odraz konkretne realnosti nekog događaja, plus elementi (bekground i redudanca/pojašnjenje) koji omogućavaju da se događaj pravilno kontekstualizuje i shvati. Vjernog odraza konkretne realnosti koja se 'odigrala' u sudnici nema, primjera radi, ako su u novinarskim izvještajima navedeni samo iskazi optuženih, ali ne i odbrane i svjedoka, koje su, pritom, i same žrtve počinjenog zločina. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 - mart 2013)*
- Preporučujemo medijima da se potrudu da na zanemarljivu mjeru svedu broj primjera kršenja pretpostavke nevinosti. Olakšavajuća okolnost u ovom slučaju je ta što se ovo kršenje relativno lako prepozna i zbog toga ga je, uz dobru volju novinara i posebno urednika, moguće lako izbjeći. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2014)*
- Da bi izvještavanje bilo izbalansirano, a novinarstvo ispunjavalo svoju svrhu kroz "traganje za istinom", mediji moraju odmah dati priliku i drugoj strani da odgovori na optužbe, a ne samo ostavljati mogućnost da optužena strana naknadno reaguje. Takođe, mediji sami moraju provjeravati osnovanost iznesenih optužbi. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2014)*
- Kao što jasno ističu svoje autorstvo kada je riječ o tekstovima i fotografijama, poželjno je da mediji to isto čine kada koriste tuđe tekstove ili djelove tih tekstova, fotografije i druge grafičke ilustracije. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2014)*
- Mediji bi trebali da se sa mnogo više pažnje i obzirnosti odnose prema žrtvama nesreća ili zločina, jer one, prema Kodeksu, imaju pravo na posebnu zaštitu imena, osim u slučajevima posebnih okolnosti, koje uvijek trebaju biti pažljivo razmotrene. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2014)*

Načelne preporuke u vezi sa samoregulacijom

- Treba težiti ponovnom uspostavljanju jedinstvenog samoregulatornog tijela za Crnu Goru, koje bi okupilo sve medije zainteresovane za samoregulaciju. Ovo ne isključuje uspostavljanje samoregulacije i na nivou pojedinačnih medija, tj. redakcija. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 - mart 2013)*
- Sva samoregulatorna novinarska tijela treba da u svojim osnivačkim aktima preciziraju nadležnosti. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 - mart 2013)*

- Učešće države u finansiranju samoregulatornih tijela je poželjno, posebno ako su u tim tijelima zastupljeni i javni mediji, ali onda, kako je navedeno u OEBS - ovom "Vodiču za samoregulaciju medija" - "takvo učešće treba kontrolisati snažnim mehanizmima koji će spriječiti miješanje države" u njihov rad. Država ne bi trebalo da favorizuje bilo koje samoregulatorno tijelo u bilo kom smislu, a pogotovo ne kada je u pitanju finansijska podrška. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 - mart 2013)*
- Nakon kršenja pretpostavke nevinosti, monitorinzi HRA i MSS pokazuju da se mediji najčešće ogrješuju o načela 1 i 3 Kodeksa, a time i o temeljne standarde novinarske profesije. Ta ogrješenja su najvidljivija u primjerima neizbalansiranog izvještavanja, favorizovanja jedne strane i izbjegavanja provjeravanja informacija dobijenih od imenovanih ili neimenovanih izvora. Samoregulatorna tijela bi, osim što uočavaju primjere kršenja ovih načela Kodeksa, trebalo da intenziviraju kampanju unutar novinarske i medijske zajednice o neophodnosti dosljedne primjene etičkih i profesionalnih standarda u crnogorskom novinarstvu i da tako doprinesu prevazilaženju aktuelnih antagonizama čiji su korijeni izvan profesije. *(Izveštaj HRA za period mart 2013-oktobar 2013)*

Predlozi za doradu Kodeksa novinara Crne Gore

- Samoregulatorna tijela bi trebalo da predlažu nove smjernice za primjenu načela Kodeksa, slijedeći završni savjet u postojećem Kodeksu, koji glasi: "Ove smjernice nijesu definitivne, već se mogu dorađivati u skladu s etičkim dilemama koje bude donosila praksa". Primjera radi, imajući u vidu potrebu da se, kroz proces samoregulacije, osujeti i sankcioniše uvredljiv govor u medijima koji svojom vulgarnošću i uvredljivošću "spušta nivo javne komunikacije na uličarski nivo", kako je to ispravno istakao MSS, a imajući u vidu da tu vrstu govora nije uvijek moguće podvesti pod ono što se u Kodeksu, ali i inače, definiše kao govor mržnje, bilo bi nužno da se, u skladu sa uporednom praksom, dopuni postojeći Kodeks na način koji bi procjenjivačima etičnosti medijskih sadržaja olakšao posao. *(Izveštaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2013)*
- Kao što je sugerisao MSS, Kodeks novinara CG treba ažurirati na način da njime budu obuhvaćeni i novi mediji, ali bi to trebalo uraditi uz konsenzus ili maksimalnu moguću saglasnost, kao što je to prethodno urađeno u slučaju Kodeksa. Pritom treba imati u vidu da je na međunarodnoj konferenciji "Internet 2013 – Oblikovanje politika za unaprijeđenje slobode medija, koju je organizovala Kancelarija OSCE predstavnika za slobodu medija, u Beču, 14. i 15. februara 2013, usvojen "Vodič za samoregulaciju online medija". Budući je osnov samoregulacije princip dobrovoljnog prihvatanja pravila, lakše će ta pravila prihvatiti i poštovati manji i kohezivniji kolektiv kakva je medijska organizacija, odnosno redakcija, nego imaginarni kolektivitet kakva je "cijela profesija", pogotovo ako unutar profesije postoje političke ili ideološke podjele, pa zbog toga samoregulatornu praksu treba prvo njegovati i razvijati među novinarima u redakcijama medija. *(Izveštaj HRA za period septembar 2012 - mart 2013)*
- HRA ponovo preporučuje da načelo br. 2 Kodeksa bude precizirano kroz odgovarajuće smjernice, u kojima bi trebalo jasno razlučiti kada se od novinara očekuje da radi u duhu navedenog načela, a kada

ne, zbog toga što neke novinarske forme (vijesti, izvještaji) nijesu uvijek ni pogodne za tako što. (Izvještaj HRA za period mart 2013-oktobar 2013)

- HRA smatra da bi trebalo dopuniti Kodeks na način koji bi pružao jasne smjernice za etično postupanje medija u slučajevima objavljivanja informacija koje mogu uticati na pogoršanje bezbjedonosnih prilika ili ugrožavanje javnog reda i mira (poput objavljivanja rute kretanja Parade pnoša u Budvi 2013)). (Izvještaj HRA za period mart 2013-oktobar 2013)
- Potrebno je otvoriti pitanje moguće dopune smjernica Kodeksa za načelo br. 8, čime bi se uzelo u obzir da prema praksi Evropskog suda za ljudska prava povreda časti i ugleda mogu pred stavljati povredu privatnosti. (Izvještaj HRA za period mart 2013 - oktobar 2014)